

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU
ZINĀTŅU KATEDRA

Maģistra darbs

Domicils – Eiropas Savienības tiesību aktu izpratnē

Tiesību zinātnes profesionālās augstākās izglītības
maģistra studiju programmas 2.kursa students
Renārs Briedis
Darba vadītājs: asoc.profesore Dr. iur. Irēna Kucina

2020

ANOTĀCIJA

Maģistra darba tēma ir saistīta ar personas domicila izpēti, kopsakarā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem. Darba ietvaros tiks analizēta domicila jēdziena izpratne, kā viena no personas teritoriālās piederības noteikšanas kritērijiem, saistībā ar jurisdikcijas noteikšanu Eiropas Savienības tiesību aktos. Darba sākumā tiks sniegts ieskats domicila jēdziena vēsturiskajā izcelsmē, tā attīstība līdz mūsdienām un vieta starptautiskajās privāttiesībās.

Kopsakarībā ar domicila jēdzienu tiks izvērtēti arī citi ar personas teritoriālo piederību saistītie jēdzieni - pilsonība, pastāvīgā uzturēšanās vieta, deklarētā dzīvesvieta, rezidence u.c., nolūkā konstatēt atšķirības starp šiem jēdzieniem. Darba ietvaros tiks izvērtēta domicila jēdziena interpretācija, saistībā ar jurisdikcijas noteikšanu, ievērojot literatūrā, tiesu praksē un citos dokumentos norādītās atziņas. Darba ietvaros tiks analizēti jautājumi, kādi radušies nacionālajām tiesām, kādēļ tās vērsušās ar prejudiciālu jautājumu Eiropas Savienības Tiesā.

Darba beigās - kopsavilkumā, tā autors apkopos būtiskākos secinājumus, saistībā ar domicila konceptu un tā vienotu izpratni Eiropas Savienības tiesību aktu regulējumā.

Atslēgvārdi: Domicils, pastāvīgā dzīvesvieta, deklarētā dzīvesvieta, pastāvīgā mītnes vieta, pilsonība, jurisdikcija, Brisele Ibis regula, Eiropas Savienības Tiesa, dalībvalsts.

ANNOTATION

The topic of the master's thesis is related to the research of a person's domicile, in connection with the legal acts of the European Union. The paper will analyze the understanding of the concept of domicile as one of the criteria for determining a person's territorial affiliation, in connection with the determination of jurisdiction in European Union law. The beginning of the work will provide an insight into the historical origin of the concept of domicile, its development to the present day and its place in private international law.

In connection with the concept of domicile, other concepts related to a person's territorial affiliation will also be assessed, such as citizenship, permanent residence, declared place of residence, residence, etc., in order to identify differences between these concepts. Within the framework of the work, the interpretation of the concept of domicile in connection with the determination of jurisdiction will be evaluated, taking into account the findings indicated in the literature, case law and other documents. The work will analyze the issues that have arisen for national courts and why they have referred a question to the Court of Justice of the European Union.

At the end of the work - in summary, its author will summarize the most important conclusions related to the concept of domicile and its common understanding in the framework of European Union law.

Satura rādītājs

Ievads	5
1. Domicila pirmsākumi, jēdziena attīstība un vieta starptautiskajās privāttiesībās	6
1.1. Ieskats vēsturē	6
1.2. Eiropas Savienības tiesības	8
1.3. Starptautiskās privāttiesības	11
1.4. Vispārējā tiesību sistēma	14
1.5. Tiesību doktrīnas un principi	16
1.6. Starptautisko publisko tiesību principi	18
2. Domicila jēdziens, tā atšķirības no citiem ar personas teritoriālās piederības noteikšanu saistītiem jēdzieniem	21
2.1. Pastāvīgā dzīves vieta	24
2.1.1. Pastāvīgās dzīvesvietas noteikšana un personas nodoms apmesties uz pastāvīgu dzīves vietu	24
2.1.2. Personas labprātīga rīcība pastāvīgās dzīves vietas izvēlē	26
2.1.3. Pastāvīgās dzīvesvietas zaudēšana	28
2.2. Pilsonība	29
2.3. Deklarētā dzīves vieta	30
2.4. Galvenais interešu centrs	33
2.5. Rezidence	35
2.6. Uzturēšanās vieta	37
3. Domicila izpratne Eiropas Savienības sekundārajos tiesību aktos	38
3.1. Briseles I bis regula	38
3.2. Eiropas procedūras	40
3.3. Maksātspējas lietas	41
3.4. Piesaistes faktora noteikšanas aspekti laulību un ģimenes lietās	43
4. Teritoriālās piesaistes aspekti piemērojamā likuma noteikšanā, saistība ar domicila jēdzienu	47
5. Domicils kā kolīzijas normu piesaistes faktors jurisdikcijas noteikšanā	50
5.1. Prejudiciāls jautājums	52
5.2. Judikatūras ietekme uz domicila jēdziena izpratni	54
6. Secinājumi	61
Izmantotās literatūras saraksts	66

Ievads

Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas 1991.gadā, Latvija spēra “pirmos soļus”, lai atgrieztos Eiropas valstu saimē, no kuras tā bija “piespiedu kārtā” izolēta, atrodoties Padomju Savienības sastāvā. Pagāja vairāk kā desmit gadi un 2004.gada 1.maijā Latvija kļuva par Eiropas Savienības (turpmāk arī – ES) pilntiesīgu dalībvalsti.¹

Zināms, ka pēc Latvijas neatkarības atgūšanas personām radās iespēja brīvi doties prom no savas “pieraksta” vietas, piemēram, izbraukt ne tikai uz citām Eiropas valstīm, bet ceļot apkārt pasaulei, apmeklējot vietas, kas varbūt bija redzētas tikai kino, vai par tām tika lasīts grāmatās, kā arī veikt uzņēmējdarbību, pērkot un pārdodot preces, tajā skaitā sniedzot un saņemot pakalpojumus.

Tāpat personas varēja noslēgt laulību ar ārvalstniekiem, nodibināt darba tiesiskās attiecības ārvalstīs, garantējot tām tiesisko aizsardzību neatkarīgi no dalībvalsts pilsonības.

Tātad, personas var brīvi noslēgt jebkuru civiltiesisku darījumu, bet noslēdzot šos darījumus iestājas juridiskās sekas, līguma izpilde, jāpiegādā prece, vai jāsamaksā pieliktā summa, bet līguma neizpildes gadījumā otra darījuma puse ir tiesīga vērsties tiesā, ar pieteikumu prasījuma apmierināšanai.

Bez tam, persona dodoties ceļojumā, vēlēšies atvest no ārvalstīm kādu suvenīru piemiņai, vai arī, tirgotāja pierunāta, vēlēšies iegādāties kādu dārgāku vai lielāku preci, kura pēc atgriešanās vai piegādes izpildes var izrādīties neatbilstoša vai nederīga izmantošanai, ko darīt tādā gadījumā? Viens no gadījumiem, sniegt pieteikumu tiesā, bet kurā valstī?

Vai arī atrodoties ceļojumā personai gadīsies iekļūt ceļu satiksmes negadījumā, kā rīkoties, kā atgūt zaudējumus, kas nodarīti transportlīdzeklim, vai pašai personai, kurā valstī sniegt prasību tiesā.

Maģistra darba tēma ir saistīta ar personas domicila izpēti, kopsakarā ar Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesību aktiem, kā viens no galvenajiem izpētes objektiem būs sekundārie tiesību akti, proti, regulas – Brisele I, Brisele Ibis, Roma I, Roma II un Roma III.

Kā arī maģistra darba tēma saistīta ar jēdziena “domicils” izpratni civiltiesību jomā, proti, civiltiesiska rakstura attiecības starp Eiropas Savienības dažādu dalībvalstu pilsoņiem, vai starp vienas dalībvalsts pilsoņiem, bet civiltiesiska rakstura izpildījums – pakalpojuma sniegšana, preču piegāde ir paredzēta citā dalībvalstī.

---

¹ Eiropas tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Red. T.Jundzis. Rīga: Juridiskā koledža, 2007, 8.lpp.

1. Domicila pirmsākumi, jēdziena attīstība un vieta starptautiskajās privāttiesībās

1.1. Ieskats vēsturē

Vārds “domicils” ir atvasināts no latīņu valodas vārda “domicilium” - dzīvesvieta, vai pastāvīgā dzīvesvieta.² Latīņu valoda norāda uz Seno Romu, vietu, kur ir cēlies apzīmējums domicils, tā vēsturisko izcelsmi, konstatējot, ka ar to tiek prezumēta personas pastāvīgā dzīvesvieta.

Tātad, domicila izcelsme un izpratne ir diezgan sena, vēl kopš Senās Romas impērijas laikiem, kad katrā Itālijas teritorijas provincē bija noteikta sava jurisdikcija, proti strīdu, kas izcēlušies starp personām, izskatīšanas kārtība, kuru īstenoja tiesneši.³

Senās Romas tiesību attīstība ir sadalīta piecos periodos, pirmais no tiem, arhaiskais aizsākās 753.gadā pirms mūsu ēras, pēdējais Justiniāna periods, laikā no 527.gada līdz 565.gadam, darba mērķis nav noteikt precīzu gadu, no kura romiešu tiesībās ir ieviests personas “teritoriālās piederības” institūts, proti, domicils.⁴

Senajā Romā kā būtiskākais priekšnoteikums personas tiesību realizācijai bija tās statuss - persona varēja būt Romas pilsonis, ārvalstnieks, brīvvalstais, vai vergs, attiecīgi Romas pilsonim viennozīmīgi tiesiskais statuss bija augstāks nekā vergam.

Nemot vērā minēto, personas tiesībspēja tika noteikta pēc trim līmeņiem – lielākā, vidējā un zemākā.⁵

Attiecībā uz domicila jēdzienu norādāms, ka bija nodalījums starp Romas pilsoņiem un ārvalstniekiem (peregrini), kas noteica komercdarījumu veikšanas kārtību, ciešāk pēc statusa Romas pilsoņiem bija Lātijas pilsētu pilsoņi (Latini prisci), kuri attiecīgi bija tiesīgi noslēgt komercdarījumus ar Romas pilsoņiem. Laika gaitā Romas impērijai iekarojot jaunas zemes, kuru iedzīvotājiem tika piešķirts Lātijas pilsētu pilsoņu statuss (Latini colonarii), kas tiem deva iespēju slēgt komercdarījumus.

Saistībā ar darba tēmu uzsverams, ka pamata kritērijs atšķirību noteikšanai starp Romas un Lātijas pilsētu pilsoņiem bija to faktiskā dzīvesvieta un piederība pie noteiktas pilsoņu grupas.

---

² Autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Izdevējs SIA “Nordik”, 67.lpp.

³ Booth and Schwarz: Residence, Domicile and UK Taxation, 15th Edition. Pieejams: <http://uk.practicallaw.com/books/9781847667670/chapter08> [aplūkots 2020.gada 3.februārī]

⁴ Дождев Д. В. Римское частное право.Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997.,240 – 241.lpp.

⁵ Saistībā ar izdalītiem trīs personu statusiem, attiecīgi bija trīs tiesībspējas līmeņi – capitis deminutio, maxima un media, literatūras avots - Дождев Д. В. Римское частное право.Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997.,704 с.

Būtiski, ka Romas pilsoņiem pārceļoties uz Romas impērijas kolonijām tie zaudēja savu Romas pilsoņa statusu, iegūstot, piemēram Lātijas pilsoņa statusu, lai gan atgriežoties Romā, personas savu Romas pilsoņa statusu atguva.⁶

Vienlaikus norādāms, ka bija arī autonomas kopienas, kuru pilsoņi (peregrini alicius civitatis) dzīvoja pēc vietējās pašpārvaldes noteiktās kārtības, piemērojot kopienas tiesību normas, katrs no kopienas pilsoņiem bija tiesīgs griezties pie Romas provinces maģistrāta ar pieteikumu, attiecīgi viņa pieteikums tika izskatīts pēc konkrētās provinces tiesību normām.⁷

Secināms, ka Senās Romas provinces maģistrāts - tiesneši, izskatot strīdus par komersantu noslēgtajiem komerciāla rakstura darījumiem, kā arī citus personu pieteikumus, tika ņemts vērā pieteicēja, vai komersanta domcils. Pieteikums tiesā pēc faktiskās dzīvesvietas – provinces.

Vienlaikus norādāms, ka personai ar pieteikumu bija jāgriežas savas, faktiskās dzīvesvietas, provinces maģistrātā (tiesā), proti tiesa, kurai ir piekritīga un bija nosakāma piemērojamās tiesības. Secināms, ka tāds pats regulējums ir noteikts Eiropas Savienības tiesību aktos – Briseles I regula, tiesas piekritība, bet Roma I regula – piemērojamās tiesības.

Laika gaitā domicila jēdziena izpratne ir attīstījusies, sākot no Senās Romas laikiem līdz mūsdienām, īpaši, Itālijas teritorijā izveidojoties vairākām karalistēm, tirdzniecības pilsētām, ņemot vērā, ka komercietību jēdziena “firma” izcelsme ir meklējama Itālijā, no vārda “firmare”⁸, lai tirgotāji varētu atrisināt savā strapā radušos komercstrīdus un panāktu pusēm taisnīgu risinājumu.

Starptautisko tiesību izpratnē domicila jēdziens ir personas uzturēšanās vieta, kas ir būtiski komercstrīda izšķiršanai, protams, ka puses var vienoties par komercstrīda izskatīšanas vietu (šķīrējtiesas klauzula), tādējādi, iesniedzot prasības pieteikumu tiesā vispārīgā kārtībā, tiesa civillietu izskatīs pēc atbildētāja domicila – dzīvesvietas, Civillikuma aizstāv atbildētāja intereses, Komreclikums – komersanta.

Nosakot jurisdikciju, proti, kuras administratīvās teritorijas tiesā (pilsētas vai rajona) iesniegt prasības pieteikumu, domicila jēdziens ir viens no veidiem, kā tiek noteikta tiesas kompetence (teritoriālās jurisdikcija).

Norādāms, ka vairākās EST lietās ģenerālvokātu secinājumos ir norādītas atsauces uz romiešu tiesībām, piemēram, lietā par Polijas tiesas prejudiciālo jautājumu par to vai jēdziens “lietas, kas attiecas uz līgumiem” ir attiecināms uz tādu prasību pret pircēju, kas

⁶ Дождев Д. В. Римское частное право.Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997.,241.lpp

⁷ Turpat

⁸ Latvijas Universitātes Profesionālā maģistra studiju kurss “Komerctiesības”, 4.tēma “Komerctiesības”

reģistrēts vienā dalībvalstī, lūdzot nekustamā īpašuma, kurš atrodas citā dalībvalstī, pārdošanas līgumu atzīt par spēkā neesošu, ģenerālvokāta secinājumu sākumā tiek sniegts vēsturisks ieskats vēsturē, proti, ka “agrīnajā romiešu vēstures periodā katrs ārvalstnieks bija valsts ienaidnieks, viņš nedrīkstēja izmantot nekādas tiesības vai ius civile, ka bija tikai Romas pilsoņiem”⁹, vai iztirzājot jēdzienu “actio pauliana” (kreditora iespēja apstrīdēt parādnieka veiktās krāpnieciskās darbības), tā izpratne tiek izskaidrota sākot ar Senās Romas impērijas laikiem.

Lietā¹⁰ par maksātnespējas procedūru piemērošanu, ģenerālvokāts bez jēdziena “actio per manus iniectio” (pirmatnējā atcelšanas prasības izpausme), analizēja arī Romiešu XII tabulu likumā¹¹ noteiktās normas.

Secināms, ka interpretējot jēdzienu “domicils”, kā arī jebkuru citu “teritoriālās piederības” jēdzienu, tiesai ir jāņem vērā arī šo jēdzienu vēsturiskā izcelsme, ielūkojoties arī tālākā pagātnē, ievērojot, ka jēdziena “domicils” ir izcelsme ir meklējama latīņu valodā (domicilium). Pēc darba autora domām, ieskats vēsturē, rada iespēju atklāt domicila jēdziena saturu un tā rašanās etapus, kas ir būtiski tiesai nosakot jurisdikciju un piemērojamās tiesības.

1.2. Eiropas Savienības tiesības

1951.gadā tika izveidota Eiropas Ogļu un tērauda kopiena, kurā apvienojās sešas valstis (Beļģija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Vācijas Federatīvā Republika) ar mērķi izveidot kopīgu ogļu un tērauda tirgu, lai arī, sākotnēji kopienas dalībvalstu sadarbība bija “šaurā” - ekonomiskā jomā, tas bija pirmssākums Eiropas valstu kopienas izveidei, pamats kopīgas ārpolitikas, drošībai un finansēm.

---

⁹ Ģenerālvokāta Mihala Bolbeka secinājumi lietā C-337/17, sniegti 2018.gada 21.jūnijā, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf> [aplūkots 2020.gada 26.februārī].

¹⁰ Ģenerālvokāta Damaso Rusa – Harabo Kolomera secinājumi, sniegti 2008.gada 16.oktobrī lietā, C-339/07, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf> [aplūkots 2020.gada 26.februārī].

¹¹ Divpadsmit tabulu likumi (Leges duodecim tabularum) - senākā zināmā Senās Romas tiesību kodifikācija uz kvirītu tiesību bāzes, decemviru sastādīta ap 451.-450. g. p.m.ē., kas bija pamatā visai turpmākajai romiešu tiesību attīstībai (Leges duodecim tabularum nunc quoque fons omnis publici privati sunt juris). Oriģināls nav saglabājies, bet saturs rekonstruēts no citiem avotiem. Satur sakrālo tiesību, procesuālo, īpašuma, laulības un ģimenes tiesību normas. Uzskaitīti arī kriminālnoziedzumi un par tiem paredzētie sodi. Tīmekļvietne http://vesture.eu/Divpadsmit_tabulu_likumi, [aplūkots 2020.gada 26.februārī].

[Līgums par Eiropas Savienību]

1992.gadā tika noslēgts Līgums par Eiropas Savienību¹² (turpmāk – LES), kura noslēgšana bija jauns posms Eiropas integrācijas procesā apvienojoties vairākām Eiropas valstīm, izveidojot ciešāku Eiropas tautu savienību, monetāro politiku, kas tajā skaitā, deva iespēju iedzīvotājiem dzīvot dažādās dalībvalstīs un brīvi pārvietoties starp tām.

Vienlaikus norādāms, ka bez minēto tiesību garantēšanas tika izveidota arī kopīga dalībvalstu ārpolitika un drošības politika, tomēr maģistra darba tēma ir saistīta ar civiltiesiskajām attiecībām, kas izveidojas starp Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem, noslēdzot komercdarījumus, piedzenot parādus, maksātnespējas procesā, bērnu tiesību garantēšanas jomā, šaurāk - saistībā ar fiziskas personas piesaisti konkrētai ģeogrāfiskai vietai, pastāvīgai dzīvesvietai, uzturēšanās vietai, vai izcelsmes vietai, vai “domicilam”, kuru noteikšanai piemērojami Eiropas Savienības primāro tiesību aktu, piemēram LES vispārīgie pamatprincipi (cilvēka cieņa, brīvība, demokrātija, vienlīdzība un tiesiskums), realizējami pieņemot atvasinātus tiesību aktus – regulas, kuras ir piemērojamas visās dalībvalstīs, ar likuma spēku, kā arī paredz priekšrakstus kā rīkoties personai, tiesisko attiecīgu noregulēšanai.

Norādāms, ka regulas atbilst dalībvalstu nacionālajiem likumiem un normatīvo aktu hierarhijā ieņem vienādu juridisko spēku ar likumiem, regulas ir tieši piemērojamas katrā Eiropas Savienības dalībvalstī gan attiecībā pret pašu valsti, gan pret tās iedzīvotājiem, regulām nav nepieciešams speciāls Eiropas Savienības dalībvalsts ieviešanas akts.¹³

Briseles konvencija.

Saskaņā ar 1968.gada Briseles konvenciju par jurisdikciju un tiesas spriedumu izpildīšanu civilajās un komerciālajās lietās (turpmāk - Briseles konvencija), kas ir pirmais Eiropas līmeņa starptautisks līgums, kas paredzēja gan vienotus jurisdikcijas noteikumus, gan atvieglotu spriedumu atzīšanas un izpildes kārtību civillietās un komercietās Eiropā (Briseles konvencijas sākotnējās līgumvalstis bija Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Vācija). Briseles konvencijas noteikumi ņemti par pamatu, izstrādājot gan 1988.gada un 2007.gada Lugāno konvencijas, kā arī Briseles I regulu.¹⁴

¹² Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums) (konsolidētā versija), OV C 202, 7.6.2016

¹³ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 76.lpp.

¹⁴ Briseles 1968. gada 27. septembra Konvencija par jurisdikciju un tiesas spriedumu izpildi civillietās un komercietās jeb Briseles konvencija – vairs netiek piemērota, informācija pieejama Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas tīmekļvietnes - <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/briseles-1968-gada-27-septembra-konvencija-par-jurisdikciju-un-tiesas-spriedumu-izpildi-civillietā>

Saskaņā Briseles konvenciju lieta piekrīt tās valsts jurisdikcijai, kurā atbildētājam ir pastāvīgā dzīvesvieta, norādāms, ka Briseles Konvencija nesatur domicila definīciju. Domicila būtību nosaka tās valsts tiesības, kuras noteikumi tiek pielietoti attiecīgajā lietā, vispirms jānoskaidro, kādas valsts tiesības pielietojamas dotajā lietā, un pēc tam jānoskaidro arī domicila saturs.¹⁵

Lugāno konvencija.

No 1988.gada Lugāno konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi civilajās un komerciālajās lietās izriet, ka jurisdikcijas jautājumos galvenā piesaiste ir personas domicils, nevis pilsonība.¹⁶ Secināms, ka persona, kurai nav attiecīgās dalībvalsts pilsonība, bet kurai ir domicils šajā valstī piemērojamas nacionālās likuma normas.

2012.gada 12.decembrī Eiropas Savienība pieņēma Padomes Regulu (EK) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās¹⁷ (turpmāk – Brisele Ibis), regulas Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (turpmāk – Brisele I) pārstrādāto versiju.

Secināms, ka minētā regula paredz noteikumus par pārrobežu lietu piekritību tiesām (jurisdikciju), kur iesaistīta vairāk nekā viena dalībvalsts. Regula 44/2001 aizstāja un grozīja 1968.gadā dalībvalstu noslēgto Briseles Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās noteikumus.¹⁸ Regula ir tieši piemērojama visā Eiropas Savienībā, izņemot Dāniju. Jurisdikcijas noteikumus attiecībās starp Dāniju un pārējām dalībvalstīm joprojām nosaka 1968. gada Briseles Konvencija.

Regulas noteikumi tikai norāda uz to dalībvalsti, kuras tiesai ir jurisdikcija. Konkrēto kompetento tiesu attiecīgajā dalībvalstī nosaka saskaņā ar nacionālām procesuālajām normām.

Interesanti, ka interpretējot jēdzienu “patērētājs”, Briseles Ibis regulas izpratnē, vienlīdz tiek vērtēts arī domicila jēdziens, piemēram Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk – EST) lietā C-208/18, ģenerālvokāts vērtējot fizisku personu, kura nodarbojas ar tirdzniecību

---

¹⁵ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds ZvaigzneABC, sia, Rīgā, 256.lpp.

¹⁶ Turpat.

¹⁷ Šeit un turpmāk skatīt 2012.gada 12.decembra Regulu Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās.

¹⁸ http://ec.europa.eu/civiljustice/jurisdiction_courts/jurisdiction_courts_ec_lv.htm [aplūkots 2019.gada 28. martā]

FOREX tirgū, kā patērētāju minētās regulas izpratnē, atzīmēja ka tiesvedība ierosināma pēc tā domicila.¹⁹

Secināms, ka domicila jēdziens tiek interpretēts saistībā ar izskatāmās lietas, faktiskajiem apstākļiem. Kā redzams, ievērojot direktīvu 2004/39/EK²⁰, saistībā ar darījumiem finanšu tirgos, sākumā vērtējams jēdziens “klients”, kas ir patērētājs, tālāk ar jēdziena domicils interpretāciju nonākot pie jurisdikcijas.

Kā arī, domicils – kā piesaistes faktors, kas tiek vērtēts EST lietas C-172/18 ietvaros, kad prasību ceļ pēc atbildētāja domicila Eiropas Savienībā vai pēc tā uzņēmuma mītnes vietas, kā arī prasību var celt arī pēc prasītāja un tā uzņēmuma domicila, vai arī vietā, kur ir intelektuālā īpašuma biroja mītne.²¹

Minētā lieta bija par regulas²² lietās par preču zīmju izmantošanu piemērojamību. Secināms, ka ģenerālvokāts savos secinājumos, regulā noteikto personas pastāvīgo dzīves vietu apzīmēja kā domicilu, tādējādi, ar jēdzienu “domicils” tiek apzīmēts fiziskas un juridiskas personas teritoriālā piederība, nolūkā noteikt jurisdikciju, proti, kādas dalībvalsts tiesā ir iesniedzams pieteikums.

1.3. Starptautiskās privāttiesības

Ārvalstu tiesību doktrīnā, kā arī ārvalstu un starptautiskajos normatīvajos aktos dzīvesvietas vai atrašanās vietas jēdziena vietā tiek lietots jēdziens “domicils”.

Starptautiskajās privāttiesībās pastāv savi īpaši, bieži pielietoti pamatjēdzieni un kolīziju piesaistes, viens no pamatjēdzieniem, kuram ir būtiska nozīme, pieder domicils.²³

Domicils arī dzīvesvieta (lat. domicilium dzīvesvieta) – vieta, kurā valsts iedzīvotājs, indivīds vai pilsonis pastāvīgi vai noteiktu laiku uzturas un ir nodarbināts. Katrai prsonai ir jābūt savai noteikta dzīvesvietai, katra persona brīvi pēc saviem ieskatiem var izvēlēties dzīvesvietu, izņemot gadījumus, kad to ierobežo likums vai tiesa.

---

¹⁹ Ģenerālvokāta Jevgēnija Tančeva [Evgeni Tanchev] secinājumi, sniegti 2019.gada 11.aprīlī, lieta C-208/18. Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> .[aplūkots 2019. gada 29.aprīlī]

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padome direktīva 2004/39/EK (2004.gada 21.aprīlis), kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem.

²¹ Ģenerālvokāta Maceja Špunara secinājumi, sniegti 2019.gada 28.martā, Lieta C-1172/18, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> ....[aplūkots 2019. gada 29.aprīlī]

²² Padomes regula (EK) Nr. 207/2009(2009. gada 26. februāris) par Kopienas preču zīmi (Kodificēta versija)

²³ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds Zvaigzne ABC, sia, Rīga 2010., 253. – 280.lpp.

Kā arī domicils ir vieta, kur persona labprātīgi ir apmetusies uz dzīvi ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu, vienai personai var būt arī vairākas dzīvesvietas.²⁴

Jēdziens “domicils” ir saprotams diezgan plašā nozīmē, proti, ne tikai kā saistošs apstāklis starp fizisku personu un kādu noteiktu teritoriju (valsti). Ņemot vērā personas domicilu, personai tiek nodrošinātas pamattiesības, piedalīties vēlēšanās, saņemt medicīnisko palīdzību, valsts pabalstus, pensijas, kā arī ieņemt ierēdņa amatu, vienlaikus gan norādāms, ka domicils uzliek personai arī pienākumus, piemēram maksāt nodokļus, izpildīt karaklausību.

Norādāms, ka personas tiesību realizācijā būtiska loma ir personas domicila noteikšanai, lai persona varētu realizēt savas tiesības saistībā ar komerciāla rakstura strīdiem, maksātnespējas lietās, ģimenes lietās, bērnu tiesību realizācijā, mantošanas lietās, apdrošināšanas lietās, saistībā ar zaudējumu atlīdzināšanu u.c.

Secināms, ka domicila jēdziena izpratne nav viegla, pasaules tiesībzinātnieku viedokļi ir atšķirīgi, bet koncepcijas pamatideja ir tāda, ka domicils ir pastāvīgā dzīvesvieta (permanent home), proti, ka ar domicilu tieki domātas mājas (home), pastāvīgās (permanent) mājas²⁵ (lieta Wicker vs Hume).

Minētajā lietā tika norādīts, ka: “šajās dienās, kad izglītoto un izklaidējošo nodarbību tendence ir kļūt kosmopolītiskai [...] ir ļoti šauri jāizvērtē uzturēšanās veids, kas tiek ieteikts kā izvēlēta dzīvesvieta, dzimtās dzīvesvietas privātpersona. un ar domicilu mēs domājam mājas, pastāvīgās mājas, un ja jūs nesaprotat savu pastāvīgo māju, es baidos, ka neviena ilustrācija, kas iegūta no ārzemju rakstniekiem vai svešvalodām, jums tajā ļoti nepalīdzēs”. Savukārt, pēc tiesībzinātnieku Češīra un Norta viedokļa par minēto lietu, ka civilās tiesību sistēmas juristiem domicils nozīmē pastāvīgo rezidenci (habitual residence), bet vispārējā tiesību sistēmā, kas balstās uz “common law” (kopējo tiesību) darbības principiem, kur tiesas nolēmumam jau kopš pašiem vēsturiskās attīstības pirmsākumiem piemīt galvenā tiesību avota spēks²⁶, tas atbilst personas pastāvīgajām mājām (permanent home), kā tas noteikts minētajā lietā, tomēr šāda definīcija ir vienkāršota.

Cits viedoklis, ka domicilu nevar pielīdzināt mājām (home), jo personai var būt domicils valstī, kas nav un nevar būt tās mājvieta, tai var būt pat divas mājas, bet viens domicils, tā var būt bez mājām, bet tai jābūt domicilam.²⁷

²⁴ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga, izdevniecība NORDIK, 68,69.lpp.

²⁵ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds ZvaigzneABC, sia, Rīgā, 255.lpp., vairāk Wicker vs Hume (1858) HLC 124, 160, pieejama tīmekļvietnē, <https://swarb.co.uk/whicker-v-hume-hl-1858/>, [aplūkota 2020.gada 11.februārī]

²⁶ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 119.lpp.

²⁷ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds ZvaigzneABC, SIA, Rīgā, 255.lpp.

Secināms, ka tiesībzinātnieku uzskati par domicila jēdzienu ir diezgan atšķirīgi, kuru interpretācija ir atkarīga no faktiskajiem apstākļiem un tiesneša uztveres.

Piemēram, Bleka juridiskajā vārdnīcā, norādīti vairāki skaidrojumi, no kuriem izriet, ka, pirmkārt, domicils ir cilvēka patiesā un pastāvīgā dzīvesvieta un galvenā iestāde, kurā viņam pēc prombūtnes ir pienākums atgriezties²⁸, personas dzīvesvieta (residence), personai var būt vairāki īpašumi, kurus tā var pēc kārtas apmeklēt un kādu laiku uzturēties, bet domicils personai var būt tikai viens.

Tātad, tiesību piemērotājam, proti, tiesai pieņemot lēmumu par jurisdikciju vai piemērojamām tiesībām, izvērtējot lietas faktiskos apstākļus, ir jānoskaidro personas (atbildētāja) domicils.

No vārdnīcā minētā skaidrojuma izriet, ka jēdziens domicils ietver sevī vairākas “sastāvdaļas”, kā redzams patiesā un pastāvīgā dzīvesvieta un “galvenā”, tātad jēdzienā domicils ir “ielasāmi” vairāki kritēriji pēc kuriem tiesību normas piemērotājam ir jānosaka personas teritoriālā piederība, kas tiek apzīmēta par domicilu.

Domicila iegūšana – pastāvīga uzturēšanas valstī, vai imigrācija ar nolūku palikt uz pastāvīgu dzīvesvietu valstī, pilsonības maiņa, ja tā ir saistīta ar laulības šķiršanu, tāpat domicils ir tautības piešķiršana noteiktu etnisku vai citu noteiktu grupu locekļiem, kas pieder kādas valsts iedzīvotājiem. Kā arī noteiktās lietās un noteiktu kategoriju pilsoņi, reģistrējoties sadraudzības valstīs. Dažos gadījumos valstis nav pieļāvušas situāciju, ka personas var naturalizēties, proti iegūt domicilu valstī, ja tās ir iegādājušas nekustamo īpašumu, tādējādi Amerikas Savienotās Valstis lielā mērā ir norūpējušās par šo brīvprātīgas ekspatriācijas principu - ka personas domicilu var iegūt veicot civiltieisku darījumus, piemēram iegādājoties nekustamo īpašumu.²⁹

Secināms, ka viens no domicila iegūšanas veidiem personai ir, piemēram nekustamā īpašuma iegāde, kas ne visās pasaules valstīs ir atbalstāms.

Komerčiālais domicils (commercial domicile) - vieta, kurā atrodas uzņēmuma juridiskā adrese, vai arī biroja atrašanās vieta, kurā tiek veikta pamatdarbība, piemēram, banku tiesībās, saistībā ar norēķinu kontu atvēršanu klientam, ir iedalījums rezidents vai nerezidents, proti pēc klienta (fiziskas vai juridiskas personas) pilsonības, pastāvīgās dzīves vietas vai juridiskās adreses, ja klients ir ārvalstnieks, tad viņš ir uzskatāms par nerezidentu, attiecībā uz nodokļu administrēšanas jomu.

---

²⁸ Black,s Law dictionary. Fifth edition. St.Paul Minn WEST PUBLISHING CO. 1979., 435-436.lpp.

²⁹ International Law. Oxford University Press, Great Clarendon Street, Oxford OX 2 6 DP, 2003, 382.lpp.

1.4. Vispārējā tiesību sistēma

Latvijas Republikas Civillikums paredz tikai viena veida domicilu, taču vispārējā tiesību sistēmā - trīs galvenos domicila veidus: izcelsmes, izvēles un atkarības domicilu.

Izcelsmes domicils (domicile of origin), kas rodas katrai personai dzimstot, pēc tēva vai mātes domicila, ja bērns ir atradenis, tad pēc viņa atrašanās vietas. Persona nevar būt bez izcelsmes domicila, proti, to nevar izvēlēties.³⁰

Winans vs Att.Glenn (1904)³¹, lietā, kad pēc ASV dzimušas personas, nāves, kurš pēdējos savas dzīves 37 gadus pavadīja Anglijā, tiesneši nolēma, ka viņa domicils ir Anglijā, tomēr Lordu palāta, nosprieda, ka viņš nekad nav zaudējis savu izcelsmes domicilu, lai gan tiesā bija uzskats, ka persona ilgi pirms nāves bija atmetusi nodomu atgriezties ASV, jo Anglijā bija viņa mājas.

Ramsay vs. Liverpool Royal Infirmary³², lietā par personu, kura piedzima Skotijā, bija ceļojošais komersants, bet pēdējos 45 savas dzīves gadus pavadīja Anglijā, Liverpūlē, Lordu palāta apstiprināja Skotijas tiesu nolēmumus, ka personas domicils ir Skotijā, balstot savus apsvērumus uz to, ka nav konstatēts pietiekošs rezidences un nodoma vienotība. Viens no jautājumiem bija saistībā ar domicila pierādīšanas standartu, jo netika pietiekoši pierādīts personas nodoms³³, proti pierādījumu vērtēšana no tiesas puses.

Izvēles domicils (domicile of choice), kuru ir tiesīga iegūt katra pilngadīga persona, domicils ir aizvietojams, konstatējama līdzība ar Latvijas Civillikuma 7.pantu, proti brīvprātības princips.

Lieta Henderson vs Henderson (1967)³⁴, tiesas apsvērumi, ka juridiskās adreses noteikšanai ir nepieciešams skaidri pierādījumi, lai noteiktu dzīvesvietas maiņu, proti, lai aizstātu izcelsmes domicilu par labu izvēlētajai domicilam, pierādīšanas līmenim ir jāpārsniedz vienkāršu varbūtību līdzsvaru, kā arī, ar vienkāršu "peldošu nodomu" atgriezties izcelsmes valstī kādā turpmākā laika posmā nepietiek, lai saglabātu izcelsmes domicilu.³⁵

---

³⁰ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds ZvaigzneABC, SIA, Rīgā, 260.lpp.

³¹ Lieta Winans v Attorney-General: HL 1904, aplūkots [2010.gada 11.februārī], tīmekļvietne <https://swarb.co.uk/winans-v-attorney-general-hl-1904/>.

³² Lieta Ramsay vs. Liverpool Royal Infirmary (1930), aplūkots [2020.gada 11.februārī], tīmekļvietne <https://swarb.co.uk/re-fuld-deceased-no-3-1965/>.

³³ Turpat.

³⁴ Lieta Henderson vs Henderson (1967), pieejama tīmekļvietnē <https://swarb.co.uk/henderson-v-henderson-1967/>, aplūkota [2020.gada 11.februārī]

³⁵ Turpat.

Situācijā, kad izvēles domicilu var zaudēt, ja persona neiegūst jaunu domicilu, tad tai tiek atjaunots izcelsmes domicils.³⁶

Atkarības domicils (domicile of dependency), jeb atkarīgo domicils, kad personas ar savas gribas aktu nevar iegūt izvēles domicilu, proti bērni un garīgi nepilnvērtīgas personas (mentally diordered).

Bērnu atkarības domicils, tāds, kas mainījās kopā ar atbilstošā vecāka domicilu, laulībā dzimušam bērnam, tas bija tēva domicils, ārļaulībā – mātes, sieviešu kārtas nepilngadīgā, kas stājās laulībā, tēva domicila vietā ieguva vīra atkarības domicilu.³⁷

Saskaņā ar CL 187.pantu, kas noteic, ka īstenojot tiesības noteikt bērna dzīvesvietu, vecāki var atprasīt bērnu no jebkuras trešās personas. Šīs vecāku tiesības var ierobežot, ja bāriņtiesa atzīst, ka ir faktiski šķēršļi, kas vecākiem liedz iespēju īstenot aizgādību.

Darba autors piekrīt tiesībzinātnieka Jura Bojāra viedoklim, ka minētajā pantā ir nostiprināts bērna atkarības domicila princips, nosakot, ka vecāki var noteikt saviem nepilngadīgajiem bērniem dzīvesvietu un atprasīt bērnus no katras personas, kas viņus prettiesiski aiztur.³⁸

Saskaņā CL 178.pantu, ja vecāki dzīvo šķirti, vecāku kopīga aizgādība turpinās. Bērna aprūpi un uzraudzību īsteno tas no vecākiem, pie kura bērns dzīvo.³⁹ Minētajam tiesiskajam regulējumam ir līdzība ar Anglijas likumiem, proti, ka bērnam dzīvojot kopā ar kādu no šķirtajiem vecākiem, tam ir mātes vai tēva domicils, kādam no vecākiem nomirstot, bērnam tiek piešķirts dzīvā esošā vecāka domicils.⁴⁰ Konstatējams pastāvības princips, ka personai visu laiku būs domicils, tā nevar būt bez “teritoriālās piederības”.

---

³⁶ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds ZvaigzneABC, SIA, Rīgā, 263.lpp.

³⁷ Turpat 265.lpp.

³⁸ Turpat 265.lpp.

³⁹ Skatīt Civillikuma redakciju, kas ir spēkā no 2013.gada 1.janvāra.

⁴⁰ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds ZvaigzneABC, SIA, Rīgā, 264.-265.lpp.

1.5. Tiesību doktrīnas un principi

Norādāms, ka nav pamata apšaubīt atziņas, ka privāttiesiskas attiecības starp cilvēkiem pastāvēja jau Senajā Grieķijā un Senajā Ēģiptē, vienā no savām runām tiesā Sokrāts (469. – 399.g.p.m.ē.) apgalvoja, ka tiesai ir jāatzīst par spēkā esošu testaments, jo tas atbilst mirušā dzimtas vietas likumiem, gan tiesas likumiem.⁴¹

Secināms, ka personu teritoriālās piekritības vai piederības princips tika ievērots vismaz divus tūkstošus gadus iepriekš. Minētais princips pēc darba autora domām ir iekļauts arī tiesību doktrīnās.

Tiesību doktrīnu veido tiesību izpētes, analīzes un izskaidrošanas rezultātā radies teorētisko uzskatu kopums, kas izteikts juridiskajā literatūrā – mācību grāmatās, likumu komentāros, zinātniskos rakstos, rokasgrāmatās, monogrāfijās, lekcijuursos, tiesu prakses apkopojumos u.tml., turklāt ne tikai pašmāju, bet arī ārvalstu juridiskajā literatūrā.⁴²

Tiesību zinātnieku un tiesas skaidrojumi par tiesību normām, to piemērošanu un interpretāciju, kolīziju tiesību normu piemērošanā.

Tiesību doktrīna ietekmē tiesu praksi, sniedzot jaunas idejas un vērtējumus, vienlaikus norādot uz tiesu prakses nepilnībām.⁴³ Kā obligāts priekšnoteikums ir tiesisko atziņu izvērtēšana no tiesas puses, ja tiesa nolēmumā neveicot faktiskās situācijas analīzi tikai pārrakstīs atziņu, nenonākot pie secinājuma par tās saderību ar faktiskajiem apstākļiem un atbilstību tiesību sistēmas pamatvērtībām.⁴⁴

Darba autors piekrīt atziņai, ka starptautisko privāttiesību jautājumos tiesību zinātnei ir ne tikai skaidrojošs (iztulkojošs), bet arī radošs raksturs.⁴⁵

Secināms, ka iepriekš sniegtās atziņas, saistībā ar tiesību doktrīnu izvērtēšanu ir noderīgas un praktiski izmantojamas Eiropas Savienības regulu interpretēšanā, ievērojot apstākli, ka jēdzienam domicils ir dažādi apzīmējumi – pastāvīgā dzīvesvieta, izcelsmes valsts u.c.

---

⁴¹ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 43.lpp.

⁴² Erlens Kalniņš. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums. Dr.habil. iur. Profesora Edgara Melķiņa zinātniskajā redakcijā. 2003.gads Rīga: Latvijas Universitāte, 190.lpp.

⁴³ Kaspars Balodis. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 67.lpp.

⁴⁴ Erlens Kalniņš. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums. Dr.habil.iur. prof. Edgara Melķiņa zinātniskajā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 190.lpp.

⁴⁵ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 43.lpp.

Norādāms, ka kolīzijas normas mērķis ir palīdzēt atrisināt tiesību normas kolīziju, tādēļ tas norāda, kādas tiesību normas ir jāpiemēro tiesību normas kolīzijas gadījumā⁴⁶, kā arī, ka vairumā dzīves gadījumu nav laika gaidīt tiesību normu izdevēja kļūdu novēršanu, jo neatkarīgi no tiesību normu kolīzijas esamības tiesību piemērotājs nedrīkst atteikties izspriest lietu (juridiskās obstrukcijas aizliegums).⁴⁷ Secināms, ka tiesību doktrīnas kalpo kā viens no tiesību palīgavotiem kolīzijas normu interpretācijai.

Pēc darba autora domām, saistībā ar personas domicila noteikšanu nozīme ir teritoriālītātes doktrīnai.

Teritorialitātes princips, ka vienas dalībvalsts tiesas var izskatīt autortiesību pārkāpumus tikai tad, ja un ciktāl ir skarta teritorija, kurā šai tiesai ir jurisdikcija. Šī saikne starp teritoriju un tiesas jurisdikciju tomēr var tikt pārrauta, kad minētajai tiesai ir piešķirta jurisdikcija izskatīt visu lietu neatkarīgi no strīda faktu atrašanās vietas.⁴⁸

Vēsturiskās tiesību skolas pārstāvis Karls Farīdrihs fon Saviņjī (1779. – 1861.) uzskatīja, ka personālo tiesību noteikšanā, kā piesaistes faktors ir jāizmanto personas domicils, nevis pilsonība, šada pieeja pastāv Anglijas tiesībās.⁴⁹ Minētais ir iekļauts Briseles I bis regulas 4.pantā, ka personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī var iesūdzēt minētās dalībvalsts tiesā, neatkarīgi no šīs personas pilsonības.

Trešā doktrīna, itāļu skola, t.s. “nacionalitātes” doktrīna, kuras pamatlicējs Paskvāli Stanislao Mančīni (1817 – 1888) uzskatīja, ka katrā valstī pastāv divu veidu noteikumi, vieni tiek izdoti privātpersonu interesēs, otri, lai aizsargātu publisko kārtību, pirmos piemēro visiem, kas pieder pie noteiktas pilsonības, neatkarīgi no domicila. Ka katrai valstij ir pienākums to ievērot nevis pieklājības pēc, bet gan tādēļ, ka ārvalstniekiem jāpiemēro viņu valsts tiesības. Otrās grupas noteikumi ir teritoriāli un attiecas uz visām valstī esošajām personām, neakarīgi no pilsonības.⁵⁰ Kā arī “itāļu skola” starptautiskajās tiesībās nostiprināja “nacionalitātes un suverenitātes” principu un “brīvības” principu izvēlēties tiesiskajām attiecībām piemērojamās tiesības.⁵¹

---

⁴⁶ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 165.lpp.

⁴⁷ Turpat.

⁴⁸ ĢENERĀLADVOKĀTA NĪLO JĒSKINENA [NIILO JÄÄSKINEN] SECINĀJUMI, sniegti 2013. gada 13. Jūnijā, lietā C-170/12 Peter Pinckney pret KDG Mediatech AG pieejams tīmekļvietnē <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CC0170&from=LV>, aplūkots [2020. gada 7. februārī].

⁴⁹ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 113.lpp.

⁵⁰ Turpat.

⁵¹ Turpat.

Minētais princips ir iekļauts kā nacionālajās tiesībās, tā arī Briseles I bis regulas 7.iedaļas 25.pantu, pušu vienošanās par jurisdikciju.

Kā pēdējo darba autors atzīmē “krievu skolu”, kuras privāttiesību zinātne ir salīdzinoši jauna, proti, 19.gadsimta otrā puse, kas ir salīdzinoši jauna un, kuras pārstāvji uzskatīja, ka likumdevējs var un tam vajag atsevišķos gadījumos savā teritorijā atzīt ārvalsts tiesības, kā to prasa nāciju savstarpējās intereses.⁵²

Ņemot vērā minēto, secināms, ka tiesību doktrīnas tiek izmantotas EST darbībā, kā arī sastādot jebkuru citu juridiska rakstura dokumentu, administratīvo aktu, vai citādi interpretējot tiesību normas.

1.6. Starptautisko publisko tiesību principi

Kā starptautiskie privāttiesību principi ietekmē personas teritoriālās piederības noteikšanu, jo vispārējie tiesību principi tiesību pamatprincipi ir Eiropas Svienības nerakstītās primārās tiesības⁵³, kurus formulē un atklāj tieši Eiropas Kopienu tiesa un Eiropas Cilvēktiesību tiesa⁵⁴, proti tiesiskas valsts princips, kas ietver sevī samērīguma principu, tiesiskās palāvības principu, likuma atrunas principu un likuma prioritātes principu, kā arī personas tiesību ievērošanas princips un demokrātijas princips.⁵⁵

Norādāms, ka Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo par interpretācijas līdzekli pamattiesību un tiesiskas valsts principu satura un apjoma noteikšana.⁵⁶

Piemēram, starptautiskajās tirdzniecības tiesībās (lex mercatoria), pušu autonomijas princips, kas izriet no Apvienoto Nāciju Organizācijas 1980.gada 11.aprīļa Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem⁵⁷, ka puses var izvēlēties, piemērojamo likumu un tiesu, kurā tisk izskatīts strīds, piemēram šķīrējtiesas klauzula.

Saskaņā ar ANO Konvenciju par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem (turpmāk – CISG) 1.panta pirmās daļas a) apakšpunktu, šī konvencija tiek

---

⁵² Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 117.lpp.

⁵³ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 75.lpp. ar norādi uz literatūras avotu Teder L.Methoden und Technik der Rechtsanwendung:eine systematische Einfuhrung mit Beispielen. Heidelberg: Muller, 1998, S.133.

⁵⁴ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 75.lpp

⁵⁵ Turpat.

⁵⁶ Satversmes tiesas 2009.gada 23.aprīļa spriedums lietā Nr. 2008-42-01, 10.punkts.

⁵⁷ Apvienoto Nāciju Organizācijas 1980.gada 11.aprīļa Konvencija⁵⁷ par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem.

piemērota preču pirkuma - pārdevuma līgumiem starp pusēm, kuru uzņēmumi atrodas dažādās valstīs, kad šīs valstis ir līgumslēdzējas valstis. CISG tieši piemērosies, jo puses ir atrodas Konvencijas dažādās dalībvalstīs. Ņemot vērā minēto, starp pusēm ir noslēgts pirkuma – pārdevuma līgums ietilpst CISG tvērumā, 9.panta pirmā daļa noteic, ka puses ir saistītas ar jebkuru paražu, par kuru viņas vienojušās, un ar praksi, kuru viņas noteikušas savās savstarpējās attiecībās.

No minētā izriet, ka starptautiskajās privāttiesībās dominē pušu autonomijas princips, kā arī darba autors piekrīt, ka starptautiskajās privāttiesībās tam ir plašāki ietvari, jo pārrobežu darījumos tiesību subjekts realizē arī citas divas izvēles – tiesisko attiecību regulējumam piemērojamo tiesību un lietu piekritības izvēli, kas nav raksturīgi iekšzemes darījumiem.⁵⁸

Secināms, ka puses var izvēlēties dalībvalsts tiesu, kas izskatīs pušu strīdu, piemēram nacionālā, kurai ir domicils kādā no dalībvalstīm vai pēc līguma izpildes vietas, faktiski vai kāda no starptautiskajām šķirējtiesām. Ģimenes tiesībās, laulātie var abpusēji vienoties par dalībvalsts tiesu, kurā iesniegt laulības šķiršanas pieteikumu, saskaņā ar Briseles II bis regulas⁵⁹ 3.panta, laulāto kopīga pieteikuma gadījumā pēc viena vai otra laulātā pastāvīgās dzīvesvietas, proti personas domicila.

Ciešākās saiknes princips. Minētais princips tiek realizēts, ja strīda puses nav vienojušās par piemērojamām tiesībām, tad piemērojamas tās valsts tiesības, ar kurām darījums visciešāk ir saistīts. Tiek uzskatīts, ka darījums ir visciešāk saistīts ar tās valsts tiesībām, kuras teritorijā atrodas tā tiesību subjekta dzīvesvieta vai galvenā komercdarbības vieta, kurai jāveic līgumam raksturīgs izpildījums, tas līdzējs, kura saistību izpilde saskaņā ar līgumu tiek uzskatīta par noteicošo, piemēram dāvinātājs, aizdevējs, ekspeditors, komisinārs.⁶⁰

Piemēram, ar darba tiesībām saistītā lietā⁶¹, ka pat gadījumā, kad darba ņēmējs, pildot darba līgumu, darbu parasti, ilgstoši un nepārtraukti ir veicis vienā un tajā pašā valstī, valsts tiesa atbilstoši šīs normas pēdējai daļai var nepiemērot valsts, kurā parasti tiek veikts darbs, tiesību normas, ja visi apstākļi norāda uz darba līguma ciešāku saikni ar citu valsti.

---

⁵⁸ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 51.lpp.

⁵⁹ Eiropas Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu.

⁶⁰ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 51.–52.lpp.

⁶¹ EST 2013.gada 12.septembra spriedums lietā Nr. C-64/12, pieejams tīmekļvietnē <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1581200764705&uri=CELEX:62012CJ0064>, [aplūkots 2020.gada 7.februārī]

Saskaņā ar Romas I regulas 4.panta 3.punktu, ja visi lietas apstākļi skaidri liecina, ka līgums ir acīmredzami ciešāk saistīts ar citu valsti, kas nav 1. vai 2. punktā norādītā valsts, piemēro šīs citas valsts tiesību aktus.⁶²

Roma II regulas 4.panta 3.punkta otrais teikums papildina Roma I regulā noteikto ar sekojošo, ka acīmredzami ciešāka saikne ar citu valsti jo īpaši varētu būt balstīta uz jau iepriekš pastāvējušām pušu attiecībām, piemēram, uz līgumu, kas cieši saistīts ar neatļauto darbību⁶³, kas ir kā “izņēmuma klauzula”⁶⁴, attiecīgi secināms, ka starp pusēm, pasūtītājs Latvijā, izpildītājs Vācijā, tika noslēgts līgums ar saistību izpildi Vācijā, ciešākā saikne būs konstatējama ar Vāciju.

---

⁶² EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I).

⁶³ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām attiecībām (Roma II).

⁶⁴ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 51.–52.lpp.

2. Domicila jēdziens, tā atšķirības no citiem ar personas teritoriālās piederības noteikšanu saistītiem jēdzieniem

Kā redzams, tad vēsturiski domicils ir personas pastāvīgā dzīvesvieta, vai tās uzturēšanās vieta, tad “Bleka juridiskajā vārdnīcā” norādīts, ka tā ir vieta, kur personai ir pienākums atgriezties, varbūt ar to ir domāta personas mājvieta, vieta, kur tā konkrētajā brīdī dzīvo. Norādāms, ka fizisko personu domicila noteikšanas kritēriji no juridiskām personām atšķiras pēc apzīmējuma, tomēr pēc būtības tie ir līdzīgi, pastāvīgā dzīves vieta pretstatā juridiskas personas mītnes vietai, domāts jau ir viens, tā ir personas “teritoriālā piederība”.

Domicils – nozīmē pastāvīgo dzīves vietu pretstatā reģistrētajai dzīves vietai, kā iepriekš secināts, tad juridiskām personām nav domicila, bet juridiskā adrese, mītnes vieta, rūpnīca ir Vācijā, bet reģistrācija Francijā.

Vai personai ir vairāki īpašumi vairākās Eiropas valstīs (Francija, Latvija, Itālija, Somija), persona daudz pārvietojas no viena īpašuma uz otru, katrā īpašumā uzturas vienu mēnesi un tad dodas tālāk uz nākamo, bet pilsonība ir Kanādas, katrs gadījums būtu vērtējams atsevišķi.

Lai tiesa pieņemtu lēmumu par to vai izskatāmais strīds starp personām ir piekritīgs konkrētai tiesai, jānoska, vai ir konstatējams pārrobežu elements, proti, ka ja strīds ir starp vienas dalībvalsts pilsoņiem, tiks piemērotas nacionālās tiesības, būtiski ir konstatēt pārrobežu elementu.

Brīvas pārvietošanās tiesību izmantošanas priekšnoteikums ir pārrobežu elements, ES tiesības nav piemērojamas, ja konkrētais gadījums norisinās valsts iekšienē, tādēļ vienmēr jāvērt, vai pastāv saikne ar ES tiesībām.⁶⁵

Piemēram, ja strīds starp Eiropas Savienības pilsonim ir civiltiesisks strīds Kanādā ar tās pilsoni, piemērojamas būs Kanādas nacionālās tiesības.

Kā norāda tiesībzinātnieks Juris Bojārs, tad domicila definīcijas jautājums nav viegls un visā pasaulē vienāds, pastāv uzskats, ka domiciluir vieglāk ilustrēt nekā definēt, tas tiek apzīmēts kā pastāvīgā rezidence (habitual residence), citviet kā mājas (home), personai var būt domicils valstī, kas nav tās mājvieta, tai var būt divas mājas, bet tikai viens domicils.⁶⁶

Katrā valstī var būt sava domicila noteikšanas kārtībā, piemēram pirms Lielbritānija pievienojās Briseles konvencijai, bija sarežģīta domicila noteikšanas kārtība, no kuras

⁶⁵ EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin.red.).-Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 94.lpp.

⁶⁶ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, Rīga 2010., 255.lpp.

Lielbritānija atteicās, ņemot vērā, ka ir grūti konstatēt personas nodomu pastāvīgi uzturēties un darboties Lielbritānijā, minētā nodoma konstatēšana noveda pie tādām situācijām, ka atsevišķos gadījumos ārzemnieki uzturoties valstī, vairāk par 20 gadiem, netika uzskatīti par domicilētiem šajā valstī. Ievērojot minēto, Lielbritānija izšķīrās par labu tādiem domicila konstatēšanas noteikumiem, kajebkura persona, kura ir uzturējusies valstī ilgāk par 3 mēnešiem, strīdus gadījumā ir uzskatāma par personu, kuras domicils ir Lielbritānijā.⁶⁷

Norādāms, ka atšķirībā ar citām ES dalībvalstīm Latvijā ir salīdzinoši komplicēts domicila tiesiskais regulējums, tā Civillikuma 7.pants noteic, ka dzīves vieta (domicils) ir tā vieta, kur persona ir labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur pastāvīgi dzīvot vai darboties, vienai personai var būt arī vairākas dzīves vietas, pagaidu uzturēšanās nerada dzīves vietas tiesiskās sekas un ir apspriežama ne pēc tās ilguma, bet pēc nodoma.

Piemēram, Francijas Civillikuma 102.pantā noteikts, ka katras personas domicils, tā civilo tiesību īstenošanai ir šīs personas galvenā atrašanās vieta⁶⁸, lai gan, jēdziens “galvenā atrašanās vieta”, kas iespējams sarežģī personas “teritoriālās piederības” noteikšanu, kā arī pašai personai – atbildētājam rada iespēju maldināt tiesu, lai “saņemtu” labvēlīgāku jurisdikciju lietas izskatīšanai, piemēram maksātnespējas lietās. Beļģijā uzsvars tie likts uz adreses norādīšanu iedzīvotāju reģistrā, Luksemburgā ar personas domicilu tiek saprasta personas adrese.⁶⁹ Secināms, ka ar jēdzienu domicils būtu apzīmējams juridisks koncepts pēc kura (domicila) vērtē kā sasniegt personu, lai celtu pret viņu prasības pieteikumu tiesā, vai arī noteiktu kāds likums vai likumi ir piemērojami viņa darbības izvērtēšanai.

Norādāms, ka Latvijas tiesībzinātnieka Jura Bojāra ieskatā jēdzieni “domicils”, “dzīvesvieta” un “rezidence” nav vērtējami, kā sinonīmi, bet gan kā atsevišķi jēdzieni, kam par iemeslu varētu būt tulkojuma kļūdas, iztulkojot vārdu “residence”, J.Bojārs norāda, ka pasaulē ir citādāks uzskats.

---

⁶⁷ D.Eberts, I.Freja, K.Jarve, J.Jerņeva, D.L.Lutere-Timmele, D.Pāvila, D.Rone, I.Rūķe, N.Vasariņš, EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PIEMĒROŠANA. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. D.Luteres-Timmeles zinātniskajā redakcijā- Rīga: Tiesu namu agentūra, 2008, 165.lpp.

⁶⁸ The French Civil Code. Revised Edition (as amended to 1 July 1994). Littleton, Colorado: Fred B.Rothmann and Co, Deventer, The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1995, p.18, norāde uz atsauci publicēta rakstā “Civillietu teritoriālā jurisdikcija un atsevišķu šīs jurisdikcijas noteikšanas principu piemērošana. Juridiskā zinātne, Nr.1,2010.

⁶⁹ D.Eberts, I.Freja, K.Jarve, J.Jerņeva, D.L.Lutere-Timmele, D.Pāvila, D.Rone, I.Rūķe, N.Vasariņš, EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PIEMĒROŠANA. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. D.Luteres-Timmeles zinātniskajā redakcijā- Rīga: Tiesu namu agentūra, 2008, 165.lpp.

Civilprocesa likumā⁷⁰ (turpmāk – CPL) ir noteikta prasības celšana pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas vai juridiskās adreses, proti, prasību pret fizisko personu ceļ tiesā pēc tās deklarētās dzīvesvietas, pret juridisko – tās juridiskās adreses, ja atbildētājam nav deklarētās dzīvesvietas, tad pēc viņa dzīvesvietas, gadījumā, ja nav zināma ne deklarētā, ne faktiskā dzīvesvieta, tad pēc viņa nekustamā īpašuma atrašanās, vai pēc atbildētāja pēdējās zināmās dzīvesvietas. Kā arī prasības, kas radušās sakarā ar uzturlīdzekļu piedziņu, darba tiesībām, laulības šķiršanu vai izriet no personiskiem aizskārumiem, vai mantas atdošanu, prasītājs var celt arī pēc savas deklarētās dzīvesvietas u.c.

Secināms, ka CPL noteiktās prasības celšanas iespējas pēc personas deklarētās dzīvesvietas vai faktiskās dzīvesvietas, interpretējams kā personas domicils, vai personas uzturēšanās vieta.

Saskaņā ar Civilprocesa likumu, visi civiltiesiski strīdi ir pakļauti tiesai⁷¹, būtiski ir precīzi noteikt katras institūcijas kompetenci civillietu izskatīšanā, proti, kurai institūcijai ir pienākums izskatīt konkrētā veida strīdu. Latvijas tiesās var vērsties, lai saņemtu tiesas aizsardzību, tostarp arī ārvalstnieki, galvenais kritērijs, lai strīds ir piekritīgs Latvijas tiesai.⁷²

Piemēram, vai strīdam ir civiltiesisks raksturs, iespējams, ka persona vēlas apstrīdēt administratīvo aktu civiltiesiskā kārtā, kuru izdevusi Eiropas Savienības dalībvalsts institūcija.

Nemot vērā minēto tiesai ir jāizvērtē, vai komerciāla rakstura strīds, starp pusēm, piemēram par to, ka pircējs nav samaksājis par pirkuma līgumā piegādāto preci, nav pārrobežu elementa, proti vai pircējs un pārdevējs ir Latvijas pilsoņi.

Pārrobežu civillietu piekritība Latvijas tiesām nosakāma pēc CPL 24.panta noteikumiem, ja vien Latvijai saistošajās starptautiskajās konvencijās un līgumos nav noteikts citādi Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 12.decembra regulas (ES) Nr.1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Brisele I regula) u.c.⁷³

Atklāts paliek jautājums kā tad pareizi nošķirt domicila jēdzienu no citiem personas “teritoriālās piekritības” jēdzieniem – pastāvīgā dzīves vieta, deklarētā dzīves vieta, proti, ka

---

⁷⁰ Civilprocesa likums. Pieņemts: 14.10.1998.Stājas spēkā Publicēts: [Latvijas Vēstnesis](#), 326/330, 03.11.1998.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998.: [01.03.1999.](#)

⁷¹ Skatīt Civilprocesa likuma spēkā esošo 23.panta pirmās daļas redakciju.

⁷² CIVILPROCESA LIKUMA KOMENTĀRI. I.daļa (1-28.nodaļa). Otrās papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 92.-97.lpp.

⁷³ CIVILPROCESA LIKUMA KOMENTĀRI. I.daļa (1-28.nodaļa). Otrās papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 102.lpp.

atšķirīga jēdzienu interpretācija var novest pie atšķirīgiem rezultātiem.⁷⁴ Pastāv viedoklis par nākamo, jeb Romas “0” regulu, kurā ietvert jēdziena “domicils” skaidrojumu.⁷⁵

Kā redzams, tad jaunas regulas nav, tomēr norādāms, ka Briseles Ibis regulā, tās 15. un 16.apsvērums nosaka, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils, kā alternatīvu risinājumu var piemērot ciešas saistības pastāvēšana, kas nodrošinātu noteiktību, kā arī jānovērš iespējamība, ka pret atbildētāju tiek celta prasība viņam saprātīgi neparedzamā valsts tiesā.

2.1. Pastāvīgā dzīvesvieta

Saskaņā ar Bleka vārdnīcu personas pastāvīgās dzīves vietas jēdziens (habitancy), ir vieta kur persona atgriežas pēc prombūtnes, noteikta (fiksēta) vai pastāvīga dzīves vieta. Ņemot vērā minētajā vārdnīcā un normatīvajos aktos noteikto varētu būt sarežģīti noteikt pastāvīgo dzīves vietu. No minētā secināms, ka pastāvīgā dzīvesvieta ir personas brīvi izvēlēta, reģistrēta un tajā ir pavadīts noteikts laika posms.

Kā jēdziens “pastāvīgā dzīves vieta” ir minēts ES tiesību aktos, starptautiskajos privāttiesību aktos, kā arī Latvija likumdošanā, piemēram Civillikumā, citos Latvijas likumos.

2.1.1. Pastāvīgās dzīvesvietas noteikšana un personas nodoms apmesties uz pastāvīgu dzīves vietu.

Pēc vispārējas nozīmes ar nodomu ir saprotama fiziskas personas atrašanās vieta, kuru persona ir izvēlējusies par savu patieso, noteikto un pastāvīgo apmešanās vietu, vai arī vietu kuru, ar kuru personas saista savu juridisko pienākumu izpildi.⁷⁶

Saistībā ar personas izvēli apmesties noteiktā vietā raksturo tās nodoms, proti apzināta rīcība, kas iespējams saistīta ar kādu dzīves situāciju, kas ir bijusi kā nepieciešamības noteikta, līdz ar to nav apšaubāms, ka personas nodoms pārcelties un uzturēties noteiktā vietā ir izsakāms terminēti, proti uz laiku.

Attiecīgi, ja personas nodoms apmesties uz dzīvi ir ierobežots laikā, tas iespējams varētu būt saistīts ar darba pienākumu izpildi, piemēram Dzīvesvietas deklarēšanas likuma

---

⁷⁴ 20 gadi kopš Latvijas Civillikuma ievadā ietverto kolīziju normu atkārtotas spēkā stāšanās. Kādi būs kolīziju normu nākamie 20? Ieskats kolīziju normu problemātikā un attīstības tendencēs Eiropas Savienības tiesībās: Latvijas Universitātes 71. zinātniskās konferences rakstu krājums, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013, 197- 203.lpp.

⁷⁵ Turpat.

⁷⁶ Elizabeth A.Martin [ed] A Dictionary of Law. Fifth Edition. Oxford, New York: Oxford University Press, 2002,p.523

4.pantā, ir noteikts viena mēneša termiņš, kas netiek uzskatīts par dzīvesvietas maiņu, kas saistīts ar kādu noteiktu gadījumu (darbs, ārstēšanās u.c.), tātad, ja persona ilgāk par mēnesi dzīvo citā dzīvesvietā, tai ir jādeklarē jaunā dzīvesvieta.

Piemēram, lietā Nr. 1998 SLT Watson vs Jamieson⁷⁷ tika konstatēts, bērni, iespējamās nelikumīgās aizturēšanas dienā bija gandrīz 12 un 10 gadus veci. Vecāku laulība tika šķirta un viņiem tika noteikta kopīga aizbildnība, bērni bija dzīvojuši Jaunzēlandē no 1987. gada decembra līdz 1994. gada decembrim. Pēc tam tie, devās uz Skotiju dzīvot pie tēva, kur tiem vajadzēja palikt divus gadus un pēc tam atgriezties, lai atkal nākamajos divus gadus pavadītu pie mātes Jaunzēlandē. Tomēr, tēvs 1996. gada 19. augustā paziņoja mātei, ka bērni neatgriezīsies 1996. gada decembrī, kā norunāts, bērnu māte nekavējoties iesniedza lūgumu par bērnu atgriešanos. Tiesa nolēma bērnu mātes pieteikumu noraidīt, apsvērumos norādot - bērni apgalvotās aizturēšanas laikā bija zaudējuši Jaunzēlandes pastāvīgo dzīvesvietu un ieguvuši pastāvīgo dzīvesvietu Skotijā. Tika noteikts mērķis, ka viņi dzīvos Skotijā divus gadus, neskatoties uz to, ka viņi pēc tam atgriezīsies Jaunzēlandē.

Interesanti, kā tiesai šajā situācijā konstatēt nodomu, jo faktiski nodoms neatgriezties ir interpretējams kā nākotnes plāni, kuri kā obligāts nosacījums būtu vērtējams pēc tam, kad bērni divus gadus būtu nodzīvojuši Skotijā.

Piemēram, citā lietā⁷⁸, konstatēts, ka tiesa nodomu apmesties uz dzīvi ir iztulkojusi kā noteiktu daļu no personas ierastās dzīves kārtības, proti uz laiku, kas pēc tiesas ieskata var būt nenoteikts. Tiesa nosprieda, ka ir pietiekoši konstatēt, ka personai pastāv nodoms uzturēties ievērojamu laika periodu vai uz kādu nenoteiktu laiku. Secināms, ka nodoma kritērija izvērtēšanai nav jābūt detalizētai, bet gan konstatējams personas nodoms un apmešanās fakts.

Tostarp nākamā lietā, kad bērnu māte no Anglijas ieradās Kanādā, lai samierinātos ar vīru pie kura tajā brīdī atradās abu bērni⁷⁹, kas tika aizvesti prom no Kanādas, attiecīgi, tiesa nekonstatēja, ka pusēm būtu bijis nodoms mainīt bērnu pastāvīgo dzīvesvietu, bērna aizvešana nebija pamatota.

Kā interesants apstākļi atzīmējams, ka vienā no lietām par papildus par pierādījumu nodoma apmesties uz dzīvi esamībai kalpoja tas fakts, ka persona ir pārvedusi tās ģimenes

---

⁷⁷ Lieta Nr. 1998 SLT Watson vs Jamieson, pieejama tīmekļvietnē <https://www.incadat.com/en/case/75>, [aplūkota 2020.gada 7.februārī]

⁷⁸ Lieta 2 FLR 263 Coram: Butler-Sloss LJ, 1997.gads, pieejama tīmekļvietnē <https://swarb.co.uk/m-v-m-abduction-england-and-scotland-ca-1997/>, [aplūkota 2020.gada 7.februārī]

⁷⁹ Lieta FLR 915 1995.Re B. (Child Abduction: Habitual Residence) [1995] Fam Law 60, pieejama tīmekļvietnē <https://www.incadat.com/en/case/42> [aplūkota 2020.gada 7.februārī]

mēbeles⁸⁰. Secināms, ka viens no kritērijiem, lai persona tiktu reģistrēta citā pastāvīgajā dzīvesvietā, ja tās uzturēšanās ir saistīta ar kādu mērķu realizāciju, kuram nav nolūka ar iekārtošanos jaunajā vidē. Darba autors norāda, ka ir jābūt pietiekamiem argumentiem, lai persona pierādītu savu nodomu jaunās dzīvesvietas izvēlē.

Secināms, ka laika periods, kas pavadīts citā valstī vēl nav obligāts kritērijs, lai konstatētu personas nodomu apmesties uz pastāvīgu dzīvi, kā arī personas nākotnē plānotās darbības, līdzīgi kā lietā par Skotiju.

Norādāms, ka tiesas spriedumos norādītajos apsvērumos, tiesas nav izšķīrušās, kuram no tiem dot priekšroku, piemēram, bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanā⁸¹.

Var piekrist, ka nodomu ir grūti pierādīt, kā personas nodoma “atslēga”, ko tiesa ņemtu vērā ir dzīvesvietas ilgums, kā arī citiem apstākļiem, piemēram, kādas sabiedriskās vietas persona apmeklēja, iegādājās nekustamo īpašumu, vain personai sekoja laulātais, bērni, tā pārveda iedzīvi uz jaunajām mājām, apmeklēja ārstniecības iestādes u.c.⁸² Pēc darba autora domām ir pamats uzskatīt, ka nodoms rezidēt patstāvīgi būtu skaidrojams arī no pretējā, proti, ka personai nebija nodoma apmesties “uz laiku”, bet gan uz pastāvīgu dzīvi. Kā arī nodoma motīvs nav svarīgs, bet gan pats nodoms, piemēram persona var apmesties uz dzīvi valstī ar zemākiem nodokļiem.

2.1.2. Personas labprātīga rīcība pastāvīgās dzīves vietas izvēlē

Norādāms, ka viens no kritērijiem, kas attiecas uz dzīvesvietas iegūšanu ir tas, ka tam ir jābūt labprātīgam procesam, domājot ar to pilngadīgu personu rīcību - pastāvīgās dzīvesvietas izvēle kā personas labprātīgs process.

Piemēram, arī karavīram, kurš tiek nosūtīts kādā misijā uz ārvalstīm⁸³, ir saskatāmas labprātīgas rīcības pazīmes, šāda persona var no karadienesta atvaļināties un tādā veidā uzsākt dzīvi jaunajā vietā, kas būs kā minētās personas pastāvīgā dzīvesvieta.

---

⁸⁰ Cheshire, North & Fawcett: Private International Law. Fourteenth Edition. Private international law 14.edition. 2008. p 188

⁸¹ Is the term “Habitual Residence” the same or similar to the concept of “Home State” under the UCCJEA? Pieejams tīmekļvietnē: http://www.haguejudicialresources.org/Hague_Judicial_Resources/FAQ_Habitual_Residence.html [aplūkots 2020. gada 7. februārī]

⁸² Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, Rīga 2010., 272.lpp.

⁸³ Re A. (Minors) (Abduction: Habitual Residence) [1996] 1 WLR 25. Pieejams: <http://www.incadat.com/index.cfm?act=search.detail&cid=38&lng=1&sl=3> [aplūkots 2014. gada 20. februārī]

Labrātīgas rīcības kritēriju, pēc darba autora domām, labāk aplūkot kopsakarā ar bērnu tiesībām, proti, bērnu nolaupīšanas lietās, kopsakarā ar 1980. gada 25. oktobra Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (turpmāk – Hāgas Konvencija) noteikto, vienlaikus norādāms, ka bērns Konvencijas izpratnē ir persona, kura nav sasniegusi 16 gadu vecumu.⁸⁴

Konvencijas 7.panta “c” punkts un 10.pants paredz bērna brīvprātīgu atgriešanos, kas ir jāpanāk miermīlīgā ceļā, attiecīgi, ka bērnu nākotne, proti, bērnu dzīvesvietas noteikšana, ir to likumīgo pārstāvju kompetencē.

Secināms, ka bērnu pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai tiek vērtēta vecāku brīvprātība, kas saistīta ar apsvērumu, ka bērns nevar iegūt pastāvīgo dzīvesvietu nošķirti no tiem, kuri ir uzņēmušies rūpes par bērniem.⁸⁵

Secināms, ka bērna pastāvīgās dzīvesvietas maiņas situācija ir vērtējama kopsakarībā ar Hāgas Konvencijas 13. panta “b” apakšpunkta otro teikumu, kurā noteikts, ka tiesa vai administratīvā iestāde var atteikties dot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja tai kļūst zināms, ka bērns iebilst pret atgriešanos un ir sasniedzis attiecīgu vecumu un brieduma pakāpi, lai spētu atbildēt par saviem uzskatiem, tādējādi jautājumos saistībā ar Hāgas Konvencijas tiesību normu piemērošanu, kā būtisks priekšnoteikums, ir bērna labprātīgā izvēle, nosakot tā pastāvīgo dzīvesvietu.

Pēc autora domām, izvērtējot bērna labprātīgu izvēli, kas ņemot vērā personas (bērna) dzīves uztveri varētu būt apšaubāma, jo bērna domas var mainīties, kā uz vienu tā uz pretēju pusi, kas būtu pirmais aspekts, otrs, ir noteikti jāizvērtē vide, kurā bērnam turpmāk būs jāuzturas, kā arī bērna uzskati, vai viņš vēlas dzīvot konkrētā vidē, protams, ka minētā situācija vairāk attiecas uz bērnu tiesību aizsardzības jomu, bet pēc darba autora domām, ir nozīmīga personas pastāvīgās dzīves vietas, labprātīgas (brīvprātīgas) izvēlēs izvērtēšanā.

Salīdzinājumā ar CL 7.panta dispozitīvā tiesību norma ietver frāzi “persona ir labprātīgi apmetusies”, attiecīgi konstatējama līdzība ar Anglijas tiesībās noteikto personas brīvprātīgu (labprātīgu) dzīvesvietas izvēli.

---

⁸⁴ 1980. gada 25. oktobra Hāgas Konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem. Pieejama: http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=24 [aplūkots 2014. gada 12. martā]

⁸⁵ Re F. (A Minor) (Child Abduction) [1992] 1 FLR 548 Pieejams: <http://www.hcch.net/incadat/fullcase/0040.htm> [aplūkots 2020. gada 9. februārī]

2.1.3. Pastāvīgās dzīvesvietas zaudēšana

Ņemot vērā, ka persona ir tiesīga mainīt savus uzskatus, attiecībā uz pastāvīgās dzīvesvietas izvēli, proti, tā var pārcelties uz dzīvi citā vietā, Latvijas situācijā, piemēram, pārcelties no vienas pilsētas uz otru, deklarējot jauno dzīvesvietu kā pastāvīgo, iepriekšējā tiks anulēta. Konstatējams ir personas nolūks mainīt dzīvesvietu, proti, doties prom, bez nodoma atgriezties atpakaļ iepriekšējā dzīvesvietā.

Piemēram, lietā⁸⁶, kad vecāki, kuri pastāvīgi dzīvoja ASV, piekrita tam, ka vienam no vecākiem un bērnam būtu jāatgriežas Lielbritānijā (Skotija), uz vienu gadu, kamēr otrs no vecākiem paliks ASV, lai atrisinātu problēmsituāciju ar savu darba devēju. Tiesa secina, ka bērns zaudējis savu pastāvīgo dzīvesvietu ASV ar datumu, kad tas pametis Savienotās Valstis.

Vienlaikus norādāms, ka personai zaudējot savu pastāvīgo dzīvesvietas vienā vietā, kas nav garantija tam, ka persona iegūs jaunu dzīvesvietu citviet, līdzīgi kā personai bez noteiktas dzīvesvietas.

Ņemot vērā iepriekš minēto, ka pastāvīgā dzīvesvieta var tikt zaudēta vienā dienā⁸⁷, bet citas pastāvīgās dzīvesvietas iegūšanai ir nepieciešams kāds laika posms, līdz jaunas pastāvīgās dzīvesvietas reģistrācijai.

Aplūkojot minēto situāciju no bērnu nolaupīšanas aspekta, tad vairākas tiesas ir secinājušas, ka nepieciešams rast efektīvu tiesisko regulējumu, lai nebūtu tā saucamā starpposma līdz jaunas dzīvesvietas atrašanai.⁸⁸, ko varētu panākt ar attiecīgu tiesisko regulējumu, kas aizstātu, uz laiku personas izcelsmes domicilu⁸⁹, proti, ka pastāvīgā dzīvesvieta ir aktuāla personai līdz brīdim, kad tiek reģistrēta cita pastāvīgā dzīvesvieta.

Ņemot vērā iepriekš minēto secināms, ka vienai personai ir iespējamās vairākas pastāvīgās dzīvesvietas, ievērojot apstākli, ka personas adaptācijai, integrācijai jaunā vidē ir nepieciešams laiks.

Izvērtējot iepriekš minēto situāciju no bērnu nolaupīšanas lietām, norādāma ir lieta⁹⁰, kurā vecāki ar bērniem pastāvīgi uzturējās Lielbritānijā un Grieķijā (Korfu). Attiecīgi, viens

---

⁸⁶ Cheshire, North & Fawcett: Private International Law. Fourteenth Edition. Private international law 14.edition. 2008., 189.lpp.

⁸⁷ Turpat 191.lpp.

⁸⁸ *Nessa v. The Chief Adjudication Officer and Another* [1999] UKHL 41. Pieejams: <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1999/41.html> [aplūkots 2020. gada 10. februārī]

⁸⁹ Izcelsmes domicils (ang. *domicile of origin*) - saistīts ar likuma darbību pēc personas dzimšanas, citiem vārdiem, personai tiek noteikts tā domicils pēc tēva vai mātes, atkarībā no tā, vai tas ir dzimis laulībā vai ārpus laulības.

⁹⁰ *Re V (Abduction: Habitual Residence)* [1995] 2 FLR 992. Pieejams: http://www.findthekids.com/cases/Re_V_HR_UK.txt [aplūkots 2014. gada 21. februārī]

no bērnu vecākiem, uzturēdamies ar bērniem kopā Lielbritānijā uzsāka laulības šķiršanas procesu, kā rezultātā bērni neatgriezās pie otra no vecākiem, kā tas bija iepriekš plānots.

2.2. Pilsonība

Saskaņā ar LES 9.pantu un Līguma par Eiropas Savienības darbību⁹¹ 20.panta pirmo daļu ir noteikts, ka ikvienam dalībvalsts pilsonim ir ES pilsonība, kura papildina, nevis aizstāj dalībvalsts pilsonību.

Pilsonība norāda uz personas piederību pie kādas konkrētas valsts, kā piemēram izcelsmes domicila (domicile of origin), pēc personas dzimšanas vietas, vecāku dzīvesvietas, nacionālais domicils (national domicile), pēc personas nacionalitātes, proti tautības vai teritorijas, kuru apdzīvo kāda tautība. Kā arī iespējami varianti kā pilnvarnieka domicils (domicile of trustee), izvēlētais (elected), kuru puses ir izvēlējušas saskaņā ar noslēgto līgumu, ārvalsts domicils (foreign domicile)

ES pilsonība līdz tās izveidošanai ar Māstrihtas līgumu (LES) starptautiskajās tiesībās nebija pazīstams institūts, jo līdz tam pilsonība vienmēr tika uztverta kā saikne ar konkrētu valsti, nevis valstu savienību, tāpēc mēdz teikt, ka ES pilsonībai piemīt unikāls raksturs, jo tā nav pielīdzināma starptautiskajās tiesībās zināmajai valsts pilsonībai⁹².

Atšķirība starp valsts pilsonību un ES pilsonību, viennozīmīgi izriet no fakta, ka ES nav valsts, ES pilsonība nav patstāvīgs vai autonomas statuss, ka persona nevar būt tikai ES pilsonis, vienlaikus neesot kādas dalībvalsts pilsonis. Norādāms, ka ES pilsonību nevar atņemt.

ES pilsonības institūtam izvirzītie mērķi, lai nodrošinātu pienācīgu tiesisko aizsardzību personām, kuras pārvietojas ES iekšienē, sociālā procesa leģitimizācijai, norobežot personas, kuras pieder ES⁹³.

Secināms, ka viens no personas teritoriālās piederības aspektiem ir dalībvalsts pilsonības esība pieteicējam un dalībniekam, kā priekšnoteikums tiesai, pieņemot lēmumu par to, kuras dalībvalsts likumu piemērot.

---

⁹¹ Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija) *Oficiālais Vēstnesis* C 326 , 26/10/2012 Lpp. 0001 - 0390

⁹² Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin.red.). – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016, 75.lpp.

⁹³ Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin.red.). – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016, 77.lpp.

Latvijas pilsonība ir personas noturīga tiesiska saikne ar Latvijas valsti un Latvijas pilsonības saturu veido pilsoņa un valsts savstarpēji saistīto tiesību un pienākumu kopums, kā to nosaka Pilsonības likuma 1.¹ pants⁹⁴.

Secināms, ka Eiropas Savienības pilsonība apliecina personas unikālo piederību vienai valstu saimei, nacionālā līmenī pilsonība piešķir tiesības, piemēram, piedalīties vēlēšanās, tomēr saistībā ar Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, dalībvalsts pilsonība nebūs noteicošais faktors, piemēram jurisdikcijas noteikšanā.

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (pārstrādāta versija) (turpmāk – Brisele I bis) 4.panta 1.punktu, personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī var iesūdzēt tiesā, neatkarīgi no viņu pilsonības.

No minētā secināms, ka jurisdikcijas noteikšanai tiesa ņems vērā personas domicilu, nevis pilsonību, kas atsevišķās situācijās var sakrist ar domicilu. Pēc darba autora domām, pilsonība nebūs noteicošais kritērijs pretstatā domicilam, jurisdikcijas noteikšanai.

Domicils var būt saistīts ar personas pilsonību, tomēr ne vienmēr abi šie faktori sakrīt. Piemēram personai iespējama dubultā pilsonība, tomēr domicils būs viens, tāpat arī bezvalstniekam, kam nav nevienas valsts pilsonības, būs savs domicils. Pilsonības princips personas tiesiskā statusa noteikšanā, no piemērošanas viedokļa raugoties, ir daudz ērtāks un saprotamāks nekā domicila princips.⁹⁵ Tādā gadījumā, tiesai pietiktu tikai konstatēt personas pilsonību, kas novērstu laikietilpīgāku un sarežģītāku procesu personas domicila noteikšanai. Tātad, pilsonības noskaidrošana ir vieglāka par domicila principu piemērošanu.

2.3. Deklarētā dzīves vieta

Kā viens no personas teritoriālās piesaistes veidiem ir aplūkojams deklarētās dzīves vietas institūts. Saskaņā ar spēkā esošo Latvijas Civilprocesa likumu⁹⁶, bez personas deklarētās dzīves vietas ir vēl šādas personu dzīvesvietas veidi, pirmkārt, dzīvesvieta - ja atbildētājam nav deklarētās dzīvesvietas adreses Latvijā, prasītājam ir pienākums norādīt tiesai atbildētāja dzīvesvietas adresi, otrkārt, ja viņam tā ir zināma (54.¹pants), deklarācijā norādītā papildu dzīvesvieta (adrese), fiziskas personas norādītā adrese saziņai ar tiesu

⁹⁴ Pilsonības likums, LR likums, Latvijas Vēstnesis, Latvijas Vēstnesis, 93 (224), 25.08.1994.

⁹⁵ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 164.lpp.

⁹⁶ Civilprocesa likums. LR likums, Latvijas Vēstnesis, 326/330 (1387/1391), 03.11.1998.

(56.panta piektā daļa), treškārt, prasības celšana tiesā notiek pēc atbildētāja deklarētās dzīves vietas (26.pants).

Latvijas Zvērinātu notāru padomes priekšsēdētāja Sandra Jakušenoka 2013. gada sākumā intervijā "Latvijas Vēstneša" portālam "Par likumu un valsti" skaidroja, ka pārrobežu laulības šķiršanas lietās, nosakot personas pastāvīgās dzīvesvietas atrašanās vietu, tiek ņemti vērā divi aspekti, proti, pirmkārt, zvērināts notārs pārliecinoties vai saskaņā ar Latvijas Iedzīvotāju reģistrā pieejamo informāciju personai Latvijā ir deklarēta dzīvesvieta, un, otrkārt, pašai personai tiek lūgts apliecināt, ka tā pastāvīgi dzīvo Latvijā.

Zināmā mērā, tas varētu būt saistīts ar dispozitivitātes principa ievērošanu Latvijas civilprocesā, t.i. funkcionāla rakstura princips, kuru ievērojot pieteicējs pats nosaka, kad iesniegt prasības pieteikumu tiesā un par kādu prasības priekšmetu, vai arī atteikties no tā.

Minētais princips attiecināms arī uz teritoriālo piekritību, proti, ka pieteicējs var izvēlēties to tiesu, kurā sniegt prasību, pēc savas vai atbildētāja deklarētās dzīvesvietas. Šeit vēl būtu jānodala faktiskā dzīvesvieta no deklarētās, kad atbildētājs ir deklarēts Rīgā, bet dzīvo un strādā Liepājā, tad ievērojot ekonomijas principu prasību var sniegt arī Liepājas tiesā.

Pēc darba autora domām, jāņem vērā ka procesa dalībniekam, piemēram, atbildētājam, būs iespējams realizēt savas tiesības, ievērojot jurisdikcijas principu, ka lietu izskata tā tiesa, kura ir kompetenta un dispozitivitātes principu, kas izpaužas arī kā aizsardzība pret prasību.

Ņemot vērā minēto, norādāms tiesas lēmums⁹⁷, lietā par prasības pieteikumu vienkāršotā procedūrā pret atbildētāju, par zaudējumu piedziņu no neatļautas darbības, kura deklarētā dzīvesvieta ir Nīderlandē, pieteicējs lietā ir no Latvijas. Apelācijas instancē tiesa izvērtējusi blakus sūdzībā norādītos argumentus, nolēma, ka pirmās instancē tiesas spriedums ir atceļams, šādu apsvērumu dēļ, ka saskaņā ar Briseles I bis regulas preambulas 16.apsvērumu, proti, tiesai nosakot atbildētāja domicilu, papildus vajadzētu būt alternatīviem jurisdikcijas apsvērumiem, kuru pamatā ir cieša saistība starp tiesu un lietu vai kuru nolūks ir veicināt pareizu tiesvedības norisi, tādējādi tiesnesim, lemjot jautājumu par prasības pieteikuma piekritību tiesai, jāņem vērā ne tikai atbildētāja domicils, bet jāvērtē, vai prasībā norādītie apstākļi neliecina par citu Briseles I bis regulā paredzētu jurisdikcijas pamatu.

Izvērtējot, Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.pantu iespējams konstatēt papildu kritērijus, kas ir jāņem vērā nosakot personas dzīvesvietu – nodoms un labprātīgums, kuri tiks izanalizēti zemāk.

---

⁹⁷ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 7.oktobra lēmums lietā Nr.3-10/0754/44 [nav publicēts]

Pēc darba autora domām, personas domicilam un deklarētās dzīvesvietas definīcijai, kas noteikta Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.pantā ir konstatējamas kopīgas pazīmes, pirmkārt, personas brīvprātīgi izraudzīta mājvieta (nekustamais īpašums), kā arī personai ir jābūt sasniedzamai viņas norādītajā (deklarētajā) adresē, lai persona varētu izpildīt pienākumu pret valsti, piemēram ierasties uz tiesas pavēsti, vai citas valsts iestādes vai pašvaldības lēmumu, piemēram nodokļu administrēšanas jautājumos.

Attiecībā uz apskatāmo jautājumu par prasības celšanu pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas vai juridiskās adreses (CPL 26.pants), norādāms, ka pieteicējam, sākotnēji ir jānoskaidro atbildētāja – fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta, kas ir jebkura personas brīvi izraudzīta vieta, kas saistīta ar nekustamā īpašuma adresi.⁹⁸

Saskaņā ar CPL 27.panta pirmo un otro daļu, ja atbildētājam nav deklarētā dzīvesvietas, tad prasība ceļama pēc tā faktiskās dzīvesvietas, vai pēc nekustamā īpašuma atrašanās vietas vai pēc pēdējās atbildētāja zināmās dzīvesvietas. Darba autors piekrīt viedoklim, ka dzīvesvietas jēdziens ir nenoteikts tādā nozīmē, ka saskaņā ar Civillikuma 7.pantu vienai personai var būt vairākas dzīvesvietas.

Latvijas likumdošanā saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likumu⁹⁹ ir divi kritēriji pēc kuriem noteikt personas pastāvīgo dzīvesvietu, tā ir konkrēta ar nekustamo īpašumu saistīta adrese, kurai jābūt deklarētai atbilstoši likuma regulējamam. Jebkurai personai, kura ir apmetusies uz dzīvi Latvijā ir jādeklarē sava dzīves vieta. Kā secināms, tad būtiskākais ir dzīves vieta fiksēšanas faktam – reģistrācijai, atbilstoši katras dalībvalsts likumdošanai.

Juridiskajai personai atrašanās vietu nosaka pēc adreses, kura ierakstīta komercreģistrā, saskaņā ar Komerclikuma 139.panta pirmo daļu, ka kapitālsabiedrības juridiskā adrese ir adrese, kurā atrodas sabiedrības vadība, proti sabiedrības sēdeklis, gadījumā, ja adrese tiek mainīta, jāveic izmaiņas arī komercreģistrā.

Atbilstoši CPL 31.¹ pantam, prasītājs var celt prasību jebkurā Latvijas tiesā pēc savas izvēles, ja lieta ir piekritīga Latvijas tiesai atbilstoši Eiropas Savienības tiesību aktiem, piemēram Brisele I regulā noteiktajai kārtībai.

Saskaņā ar Briseles I regulas vispārīgajām prasībām jurisdikcijas noteikšanai, tās pamatā ir atbildētāja domicils, turpretim, noteiktas kategorijas lietās, prasība ceļama arī citas dalībvalsts tiesā, piemēram apdrošinātāju var iesūdzēt tās dalībvalsts tiesā, kurā ir tā domicils, patērētājs – otras puses domicila valstī, darba devēju – dalībvalstī, kurā ir tā domicils.

---

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Dzīvesvietas deklarēšanas likums, LR likums, Latvijas Vēstnesis, 104 (2679), 10.07.2002.

Jebkurā no Eiropas Savienības regulu regulētajām darbības jomām, iestājoties apstākļiem, kas norādīti attiecīgajās regulās, personai, kura vēršas tiesā, ir tiesības izvēlēties iesniegt pieteikumu attiecīgās dalībvalsts tiesā, ievērojot to piekritību, kāda ir noteikta katras dalībvalsts tiesību normās.¹⁰⁰

2.4. Galvenais interešu centrs

Juridiskajām personām - kapitālsabiedrībām vai personālsabiedrībām, tāpat kā fiziskajām personām arī nepieciešama teritoriālā piesaiste, proti, noteikta juridiskā adrese vai mītnes vieta, pēc darba autora domām, interpretējot iepriekš minētos jēdzienus, secināms, ka tas ir domicils, tikai nacionālajās, vai Eiropas Savienības tiesību aktos atšķirīgi apzīmēts.

Piemēram, ir vispārzināms, ka izdarot kapitālsabiedrības ierakstu par kapitālsabiedrības reģistrāciju Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā, kā obligāts priekšnoteikums ir tās juridiskās adreses norāde, kas var būt kā ofiss, tā dzīvoklis.

Latvijā par juridiskas personas domicilu tiek uzskatīta juridiskā adrese, saskaņā ar CPL 26.panta otro daļu, prasība pret juridisku personu ceļama pēc tās juridiskās adreses, protams, ka situācijās, kad prasība ceļama pret uzņēmuma filiāli vai pārstāvniecību, tad atbiloši juridiskajai adresei, saskaņā ar CPL 27.panta otro daļu.

Norādāms ka izvērtējot jēdzienu, kā piemērs ir norādāms EST lietas, ģenerālvokāta secinājumu 13.punktā¹⁰¹ minēto, ka jēdzieni “pastāvīgā dzīves vieta”, “domicils” un “juridiskā adrese” tiek lietoti kā līdzīgi jēdzieni, maksātnespējas procedūra prasījumus var uzsākt jebkurš kreditors, dalībvalstij nav nozīmes šajā gadījumā.

Maksātnespējas regula (EK) Nr.1346/2000¹⁰² šos jēdzienus katru izdala atsevišķi, kā autonomus jēdzienus. Šīs regulas 3.panta 4.punktā ir minēta parastā uzturēšanās vieta, kas, iespējams, ir tulkojuma nianse.

Regulas apsvērumu 13.punktā ir noteikts, ka “Galveno interešu centrs” ir vieta, kur parādnieks regulāri pārvalda savas intereses un tādēļ ir pieejams trešajām personām, šajā sakarā lietā C-1/04¹⁰³, par maksātnespējas procedūras uzsākšanu individuālajam komersantam, kad fiziskā persona mainīja savu atrašanās vietu no Vācijas uz Spāniju, no

¹⁰⁰ CIVILPROCESA LIKUMA KOMENTĀRI. I.daļa (1-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 115.lpp.

¹⁰¹ Ģenerālvokāta Īva Bota secinājumi, sniegti 2019.gada 4.aprīlī, Lieta C-47/18.

¹⁰² Padomes Regula (EK) Nr.1346/2000 (2000.gada 29.maijs) par maksātnespējas procedūrām

¹⁰³ EST 2006.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. “Staubitz-Schreiber”, C-1/04.

sprieduma 29.punkta izriet, ka Regulas 3.panta 1.punkts jāinterpretē tādējādi, ka sākt maksātnespējas procedūru joprojām ir tās dalībvalsts tiesas piekritībā, kuras teritorijā parādnieka galveno interešu centrs atradās laikā, kad tas iesniedza pieprasījumu sākt maksātnespējas procedūru, ja šis parādnieks pārceļ savu galveno interešu centru uz citas dalībvalsts teritoriju pēc pieprasījuma iesniegšanas, bet pirms procedūras sākšanas. Vācijas tiesai bija jāpieņem iesniedzēja pieteikums par maksātnespējas procedūras uzsākšanu.

Ja parādnieks (fiziskā persona) pārceļ savu galveno interešu centru uz citas dalībvalsts teritoriju pēc pieprasījuma iesniegšanas, bet pirms procedūras sākšanas, sākt maksātnespējas procedūru joprojām ir tās dalībvalsts tiesas piekritībā, kuras teritorijā parādnieka galveno interešu centrs atradās laikā, kad tas iesniedza pieprasījumu sākt maksātnespējas procedūru.¹⁰⁴

Pēc darba autora domām, interpretējot regulas jēdzienu “Galvenais interešu centrs” kopsakarā ar jēdzienu domicils, secināms, ka galvenais interešu centrs būtu attiecināms uz personas pastāvīgo uzturēšanās vietu.

Latvijas Civillikumā personas domicila noteikšanai tiek ņemta vērā personas pastāvīgā dzīves vieta, salīdzinot ar maksātnespējas regulā noteikto, pirmšķietami, varētu ieviest zināmu neskaidrību, tomēr veicot interpretāciju, pēc darba autora domām, regulā minētie jēdzieni ir saistībā ar personas “teritoriālās piederības” noteikšanu.

Saskaņā ar Civillikumu un CPL domicils ir fiziskas personas dzīvesvieta vai pastāvīgā dzīvesvieta, proti, ka domicila jēdziens ir attiecināms tikai uz fiziskām personām, tomēr minētais jēdziens būtu izvērtējams kopsakarā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem, ar kuriem noteikta juridiskas personas atrašanās vieta.

Turpmāk, darbā tiks izvērtēti, daži no EST spriedumiem, par nacionālo tiesu uzdotiem prejudiciālajiem jautājumiem.

Igaunijas Republikas Augstākās tiesas tiesas lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, Regulas (ES) Nr. 1215/2012 – 7.panta 2.punkta (Tiesu iestāžu sadarbība civillietās), īpašā jurisdikcija lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu. Juridiskas personas tiesību aizskārums, publicējot nepatiesu informāciju par šo personu internetā un nedzēšot attiecīgus komentārus. Kaitējuma rašanās vieta – šīs personas interešu centrs.¹⁰⁵

Prasītājs Igaunijas uzņēmums “Bolagsupplysnigen”, saskaņā ar Igaunijas tiesībām dibināta sabiedrība, un I. Ilspan, šīs sabiedrības darbiniece, ir cēluši prasību Igaunijas pirmās

---

¹⁰⁴ Eiropas Savienības Tiesas judikatūra regulas par maksātnespējas procedūrām piemērošanā, Augstākās tiesas Judikatūras un zinaātniski analītiskās nodaļas pētījums, Rīga 2018.

¹⁰⁵ EST 2017.gada 17.oktobra spriedums lietā Nr. C-194/16

instances tiesā pret Zviedrijā dibinātu sabiedrību, kurā apvienojušies darba devēji komercnozārē. Prasījums noteikt Zviedrijas uzņēmumam pienākumu labot tās interneta vietnē publicēto nepatieso informāciju par Igaunijas uzņēmumu un atlīdzināt šajā sakarā radušos materiālos zaudējumus.

EST attiecībā uz juridiskās personas domicila noteikšanu secina, ka attiecībā uz juridisku personu, kas veic saimniecisku darbību, kā prasītāja pamatlietā, tās interešu centram ir jābūt vietai, kur vispamatīgāk ir nostabilizējusies tās komerciālā reputācija, un līdz ar to tā ir jānosaka atkarībā no vietas, kur šī persona veic galveno savas saimnieciskās darbības daļu, lai arī juridiskas personas interešu centrs var sakrist ar tās juridiskās adreses atrašanās vietu, ja tā savas juridiskās adreses atrašanās vietas dalībvalstī kopumā vai galvenokārt veic šo darbību, un reputācija, ko tā ieguvusi, tādējādi ir svarīgāka nekā jebkurā citā dalībvalstī.

No minētā secināms, ka Regulas Nr. 1215/2012 apsvērumu 13.punktā ietvertais jēdziens “galveno interešu centrs”, kas ir vieta, kur parādnieks regulāri pārvalda savas intereses un tādēļ ir pieejams trešajām personām, ir interpretējams, kā vieta, kur persona veic uzņēmējdarbību, vai guvusi komerciālu reputāciju.

2.5. Rezidence

Kā norādīts rezidences koncepcija ir radusies dēļ neapmierinātības ar domicila un pilsonības koncepcijas trūkumiem, tāpēc sākās domicila koncepcijas pārskatīšana, bet tā bija sekmīga laulību un bērnu tiesību jomā, tas noveda pie tendences noraidīt domicilu kā piesaistes faktoru par labu rezidencei.¹⁰⁶

Norādāms, ka pastāv venkārša rezidence, kā saiknes faktors arī Anglijas tiesībās pazīstama jau zināmu laiku, to izmanto kā pamatu jurisdikcijas jautājumos prasības piesūtīšanai, ģimenes tiesībās, sievai iesniedzot petīciju, lai noteiktu, vai students ir pašmāju vai ārvalstu, un noteiktu viņa mācības maksu, lai noteiktu nodokļus un risinātu imigrācijas jautājumus. Vai arī vienkāršā rezidence nozīmē, ka persona noteiktu laika uzturas vienā dzīvesvietā vai valstī, kas ir personas brīvprātīga izvēle, izņemot gadījumus, kad persona tiek nolaupīta un turēta piespiedu ieslodzījumā. Kā arī ar nodomu vien nepietiek, persona nevar rezidēt pretēji valsts imigrācijas likumiem.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, Rīga 2010., 274 - 280.lpp.

¹⁰⁷ Turpat 275.lpp.

Secināms, ka personai izvēloties rezidenci ir jāveic likumā noteiktā reģistrācija, piemēram kā Latvijā to nosaka Dzīvesvietas reģistrācijas likums.

Norādāms, ka pastāv arī parastās rezidences (habitual residence) koncepcija, personas nodoms apmesties uz noteiktu laika periodu, kādā konkrētā valstī, faktiski tā ir personas mājvieta. Parastās rezidences iegūšanai atbilstoši Lordu palātas lēmumam “Re J” (a Minor) (Abduction: Custody Rights) 1990.gada lietā nepieciešama rezidence uz noteiktu laika periodu a nodomu apmesties pastāvīgi, lai rezidētu ilgu laiku (on a long-term bases), pirms bērns vai pieaudzis cilvēks var “parasti rezidēt” noteiktā valstī, viņiem tur jārezidē (they must reside there), tas ne obligāti pieprasa fizisku klātbūtni vienmēr, rezidenci nepārtrauc īslaicīgs izbraukums brīvdienās, pie radniekiem, saistībā ar mācībām vai ceļojums.¹⁰⁸

Rezidences pamešana notiek vienā dienā, ja persona pamet to ar noteiktu nodomu neatgriezties uz to, bet iegūt ilgtermiņa rezidenci citā valstī. Tomēr tas tā nenotiek, ja rezidence tiek pamesta īslaicīgi, kā arī personai var būt vairākas rezidences vienlaicīgi, vai tai vispār var nebūt nekādas rezidences. Norādāms, ka minētie personas rezidences noteikšanas tiesiskie apsekti galvenokārt balstās uz Anglijas tiesu precedentiem, jo nav noteikti likumā.¹⁰⁹

Bērniem parastā rezidence netiek fiskēta, bet var mainīties atbilstoši vecāku vai citu aprūpētāju apstākļiem, ar kuriem bērns dzīvo un kuri par bērnu likumīgi īsteno aprūpes tiesības, bērna parastās rezidences izmaiņām ir jāpiekrīt abiem vecākiem, izņemot gadījumu, kad bērns ir tiesas uzraudzībā (a ward of court), tad vecāki nevar mainīt viņa parasto rezidenci bez tiesas atļaujas.¹¹⁰

Secināms, ka bērniem nav nepieciešams noteiktais nodoms (settled intend), ko prasa pieaugušajiem, bet pret bērniem izturas tā it kā tiem būtu vecāku vai, ja vecāki nedzīvo kopā, viena no bērnu aprūpējošā vecāka parastā rezidence.

Parastā rezidence ir izplatīta piesaiste starptautiskajās tiesībās, kā piemēram, saskaņā ar 1980.gada 25.oktobra Hāgas starptautiskās konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem 4.punkts noteic, ka konvenciju piemēro attiecībā uz jebkuru bērnu, kurš bijis pastāvīgs Līgumslēdzējas Puses iedzīvotājs tieši pirms jebkāda tiesību uz aizbildnību vai apmeklēšanu pārkāpuma, angļu valodā pastāvīgs iedzīvotājs (habitual resident). Ņemot vērā jēdziena nosaukumu angļu valodā, konstatējama tā gramatiskā līdzība ar jēdzienu pastāvīgā dzīvesvieta vai deklarētā dzīvesvieta. Kā arī personai ir jābūt

---

¹⁰⁸ Turpat 277.lpp.

¹⁰⁹ Turpat 278.lpp.

¹¹⁰ Turpat 279.lpp.

reģistrētai iebraucot valstī, tā nevar ierasties pretlikumīgi, pēcdarba autora domām jēdzienam rezidence ir līdzība ar Latvijas likumos noteikto deklarēto dzīvesvietu.

Secināms ka, lai noteiktu, kurā dalībvalstī persona ir domicilēta, tiesa to noteiks atbilstoši Eiropas Savienības normatīvajiem tiesību aktiem (Briseles Ibis regula).

2.6. Uzturēšanās vieta

Pēc darba autora domām uzmanība saistībā ar teritoriālās piederības jēdzieniem būtu apskatāms arī uzturēšanās jēdziens. Šis termins ir pieminēts, jo var būt lietas, kur puses domicils nav nosakāms, bet ir nosakāma ierastā uzturēšanās vieta. Tāpēc uzturēšanās vietu, vadoties no lietas apstākļiem, tiesa katrā lietā noteikts autonomi. Piemēram, lai noteiktu, vai ir ierastā uzturēšanās vieta līdztekus fiziskajai klātbūtnei dalībvalstī, vērā ir jāņem citi faktori, kas var liecināt, ka šai klātbūtnei nav pagaidu vai gadījuma raksturs un ka dzīvesvietu raksturo zināma integrācija sociālā un ģimenes vidē.¹¹¹

Tiesai jāņem ilgums, regularitāte, apstākļi un uzturēšanās dalībvalsts teritorijā un ģimenes pārceļšanās šajā valstī iemesli, pilsonība, izglītošanas vieta un apstākļi, valodu zināšanas un ģimenes un sociālie sakari minētajā valstī. Uz pastāvīgās dzīvesvietas maiņu var norādīt nodoms apmesties citā valstī, kas izpaužas tādos noteiktos ārējos apstākļos kā mājokļa iegāde vai noīrēšana. Jēdziens uzturēšanās vieta ir jāinterpretē kā vieta, kur personai ir cieša saikne un kur personai ir sociālās dzīves centrs.¹¹²

Minētais jēdziens ir saistīts ar personas brīvu pārvietošanos ES iekšienē, kā arī citviet pasaulē, minēts Bleka juridiskajā vārdnīcā saistībā ar domicila jēdziena apzīmējumu, kā arī CL 7.pantā, pēc darba autora domām jēdzienam varētu būt nozīme fiziskas personas teritoriālās piederības noteikšanā.

---

¹¹¹ Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevska, zvērinātas advokātes Ingas Kačevskas birojs. Pētījums „Eiropas Savienības regulu attiecībā uz Eiropas Savienības līmeņa procedūru civillietās praktiskā piemērošana: Baltijas valstu pieredze” (Nr. TM 2012/04/EK), 161.lpp.

¹¹² Turpat.

3. Domicila izpratne Eiropas Savienības sekundārajos tiesību aktos

Personas atrašanās vieta (domicils) tiek noteikta saskaņā ar Eiropas parlamenta un padomes izdotām regulām, regulās ietvertie jēdzieni ir tulkojami autonomi, tikai attiecībā uz konkrētās regulas piemērošanu. Pirms noskaidrot personas domicilu, regulas piemērotājam sākumā ir jānoskaidro tās ģeogrāfiskais, temporālais un materiālais tvērums, proti, to vai ir iesaistītas vismaz divas dalībvalstis, jo neviena no regulām nebūs piemērojama, ja lietā nebūs iesaistīts pārrobežu elements. Materiālais tvērums - vai lieta atbilst regulā noteiktajai lietu kategorijai, piemēram, Brisele Ibis regula attiecas tikai uz civillietām un komerclietām. Temporālais tvērums - trešais kritērijs, laiks, kad tika uzsākta lieta, Briseles Ibis regula piemērojama no 2012.gada 12.decembra. Kad noskaidrota regulas piemērojamība, nākamais solis ir jurisdikcijas noteikšana, proti, tās dalībvalsts tiesa, kurā iesniegt prasības pieteikumu, kas nosakāma pēc atbildētāja domicila, vai īpašās jurisdikcijas noteikšanas gadījumā, piemēram pēc trasta domicila.

Ņemot vērā studiju darba apjoma robežas, tā autora ieskatā tiks aplūkotas Eiropas regulas, pēc kurām nosaka jurisdikciju civillietās un komerclietās (Brisele I un Brisele I bis), piemērojamo likumu (Roma I un Roma II), ģimenes lietās (Roma III, Roma IV) un Eiropas procedūras lietās (Eiropas Maza apmēra prasības, Eiropas Maksājuma rīkojuma un Eiropas Izpildes rīkojuma regulas).

3.1. Briseles I bis regula

Regula tiek piemērota tiesvedībām, kas uzsāktas pēc 2015.gada 10.janvāra, proti, no datuma, kad tika uzsākta tiesvedība, nevis Regulas spēkā stāšanās datums. Tātad, ja tiesvedība tika uzsākta pirms 2015.gada 10.janvāra, ir piemērojama Briseles I regula. Protams, ka vienlaikus abas regulas piemērot nav iespējams. Briseles Ibis regulas mērķis ir veicināt tiesu iestāžu pieejamību, jo īpaši, paredzot noteikumus par tiesu jurisdikciju un noteikumus par dalībvalstīs pieņemtu spriedumu civillietās un komerclietās ātru un vienkāršu atzīšanu un izpildi.¹¹³ Regulu piemēro visām ES dalībvalstīm, tostarp Dānijai, kura noslēgusi 2005.gada nolīgumu starp Eiropas Kopieniem un Dānijas Karalisti par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās.¹¹⁴

---

¹¹³ Eiropas tiesiskuma portāls, tīmekļvietne <https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home&plang=lv>

¹¹⁴ Turpat.

Saskaņā ar Briseles Ibis regulas 85.pantu tā ir piemērojama sākot ar 2015.gada 10.janvāri, ja pirms tad piemērojama iepriekšējā regulas versija (EK) Nr.44/2001. Briseles Ibis regulas apsvērumos noteikts princips, ka jurisdikcijas noteikumiem jābūt ļoti paredzamiem, tiem jābalstās uz atbildētāja domicilu, kā papildu alternatīvu izvēloties arī alternatīvu, kuras pamatā būtu saistība starp tiesu un lietu, ka puses var izvēlēties strīda izskatīšanas vietu.

Protams, ka “abas” Briseles regulas vienlaikus nebūs piemērojamas. Būtisks ir temporālais tvērums, proti, lietas, kas uzsāktās pēc 2012.gada 10.janvāra piemērojama Briseles Ibis regula. Citiem vārdiem, pirmā un otrā regula ir savstarpēji harmonizētas, tajās norādītie jēdzieni tulkojami autonomi, piemērojamība vienvēidīga, kā tas ir redzams no tiesas spriedumiem, kuri tiks aplūkoti zemāk. Kā secināms no regulas, tad personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī var iesūdzēt neatkarīgi no tās pilsonības, kā arī uz šiem pilsoņiem ir attiecināmi konkrētās dalībvalsts likumi.

Norādāms, ka “OTP Bank” lietā¹¹⁵ par kredītiestāžu negodprātīgi izmantotu Ungārijas valsts garantiju, kuru Ungārijas valsts uzskatīja par prettiesiski iegūtu, attiecīgi pieprasot atmaksāt. EST šajā lietā konstatēja, ka, ja valsts atbalsts saņemts negodprātīgi, tādējādi minētā lieta neatbilst Briseles Ibis regulas 5.panta (īpašās jurisdikcijas) izpratni, proti, ka valsts maksājums izriet no likuma un nevis no līguma. Attiecīgi, secināms, ka lietai ir jābūt civillietai vai komercietai, lai piemērotu Briseles Ibis regulu.

Secināms, ka domicils ir piesaistes faktors nosakot jurisdikciju. Briseles Ibis regulā ir noteikta īpašā jurisdikcija, kura paredz atsevišķās lietās tiesas piekritības noteikšanas kārtību. Puses domicils ir kā galvenais faktors, uz to, ka lietā ir pārrobežu elements, tātad ir piemērojamas Eiropas tiesības. Kad tas ir konstatēts, tālāk jau puse, kura iesniedz pieteikumu, rīkojas atkarīgi no vairākiem citiem noslēgtā līguma nosacījumiem.

Norādāms, ka fiziskas personas domicils Briseles Ibis regulā nav autonomi jēdziens, jo dalībvalsts tiesai, kas saņēmusi lietu, ir jātulko tā saskaņā ar savām nacionālajām tiesībām. Savukārt juridiskas personas domicils ir autonomi, tas neliek dalībvalsts tiesām vērsties pie starptautisko tiesību normām.¹¹⁶

---

¹¹⁵ Eiropas Savienības tiesas 2015. gada 19. marta spriedums lietā C-672/13. Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2019. gada 30.aprīlī]

¹¹⁶ Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevska, zvērinātas advokātes Ingas Kačevskas birojs. Pētījums „Eiropas Savienības regulu attiecībā uz Eiropas Savienības līmeņa procedūru civillietās praktiskā piemērošana: Baltijas valstu pieredze” (Nr. TM 2012/04/EK), 264.lpp.

3.2. Eiropas procedūras

Nolūkā veicināt ātru un lētu pārrobežu strīdu izšķiršanu un tiesas spriedumu izpildi ir pieņemtas trīs regulas - Eiropas maza apmēra regula¹¹⁷, Eiropas Maksājumu rīkojuma regula¹¹⁸ un Eiropas Izpildes rīkojuma regulu¹¹⁹, kuras piemēro ievērojot prasījuma summu, kā arī vai prasījumu atbildētājs ir apstrīdējis. Ņemot vērā, darba tēmu, tad viens no kritērijiem Eiropas procedūru piemērošanā ir atbildētāja domicils, kuru nosaka saskaņā ar Briseles I regulu. Kā vienu no piemēriem, kurā EST sniedza prejudiciālu nolēmumu, bija lieta saistībā ar aizmugurisku spriedumu, kas pieņemts attiecībā pret atbildētāju, kura domicilu nebija iespējams noteikt.¹²⁰ Pastāvot šaubām par to, vai var dokumentu, ar kuru ierosināta lieta, izsniegt publiski saskaņā ar valsts tiesībām, ja ir pasludināts aizmugurisks spriedums attiecībā pret atbildētāju, kuram nebija iespējams noteikt domicilu Vācijas tiesa EST iesniedza jautājumu prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.¹²¹

Tiesa minētajā lietā noteica, ja personas domicils nav zināms, tad tas neliedz taisīt aizmugurisku spriedumu¹²², tomēr aizmuguriski taisīts spriedums nav apstiprināms, attiecībā pret atbildētāju, ja nav zināma tā adrese.¹²³ Lietā atbildētājs bija ievietojis interneta vietnē fotogrāfijas bez prasītājas atļaujas, atbildētājs par iesniegto prasības pieteikumu tika informēts izvietojot attiecīgu paziņojumu tiesas telpās. EST secināja, ja nav faktu, par to, kad domicils atrodas ārpus Eiropas Savienības, piemērojama Briseles I regula.

Secināms, ka Briseles I regula un tajā noteiktā domicila noteikšanas kārtība ir piemērojama Eiropas procedūru regulās, kas pēc darba autora domām ir saistīts ar to, lai noteiktu, kurai tiesai ir jurisdikcija un atvieglotu sprieduma izpildi, kā to secināja arī EST.¹²⁴

Latvijā jautājums saistībā ar Eiropas izpildes rīkojuma atzīšanu, pēc tīmekļvietnē www.manas.tiesas.lv publicētiem tiesu nolēmumiem, secināms, ka Latvijas tiesa vērtēja apstākli vai ir pamats atzīt Eiropas rīkojumu ievērojot, ka atbildētājs bija informēts par tiesas

¹¹⁷ Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.861/2007, pieņemta 2007.gada 11.jūlijā, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām.

¹¹⁸ Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.1896/2006, pieņemta 2006.gada 12.decembrī, ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru.

¹¹⁹ Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.805/2004, pieņemta 2004.gada 21.aprīlī, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem.

¹²⁰ EST 2012.gada 15.marta spriedums lietā Nr.C-292/10 G pret Cornelius de Visser.

¹²¹ Pētījums. Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās ietekme uz nacionālajām tiesām un iestādēm (Latvija, Ungārija, Vācija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste) Autori Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevskā, Dr.iur Arnis Buka, Mg.iur Mārtiņš Dambergs, LL.M Aleksandrs Fillers. Rīga 2015.gada 1.janvāris. 91.lpp.

¹²² EST 2012.gada 15.marta spriedums lietā Nr.C-292/10 G pret Cornelius de Visser 59.punkts. Pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 16.05.2019.]

¹²³ Turpat 68.punkts.

¹²⁴ Turpat 44.punkts.

sēdi, nosūtot tam uz deklarēto dzīves vietu pavēsti vai prasības pieteikumu ir pietiekams pamats pieteicēja prasības apmierināšan

ai.^{125,126}

Saistībā ar patērētāja tiesībām norādāms tiesas lēmums, kas saistīti ar prasību par parāda piedziņu izskatīšanu, tiesa noraidīja prasības pieteikumu dēļ apsvērums, ka atbildētāja deklarētā dzīves vieta atrodas Somijā, kas atbilstoši Regulas Nr.805/2004 6.punkta kontekstam, tiesas ieskatā, sašaurina jurisdikciju attiecībā uz patērētājiem, proti, Regulas Nr.805/2004 6.panta 1.punkta d) apakšpunktā noteiktajam, ka patērētāju strīdos ir tikai viena jurisdikcija – patērētāja domicils, līdz ar to nav ievērotas minimālās prasības, lai tiesa izdotu Eiropas izpildes rīkojumu. Prasītājam, lai izpildītu tiesas spriedumu, jāvēršas ārvalsts kompetentajā izpildes institūcijā atbilstoši Briseles I bis regulas 42.panta noteikumiem, saksaņā ar kuriem Latvijas tiesas spriedums ir iesniedzams kompetentajai Somijas tiesai.¹²⁷

Citā lietā¹²⁸, apelācijas instances tiesa norādīja, ka pirmās instances tiesa, noraidot prasītāja (kredītiestāde) pieteikumu par maza apmēra prasības pieteikumu nav pareizi atsaukusies uz CPL 26.panta pirmo daļu, kas noteic piekritību pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas, kaut gan lietā bija ziņas par atbildētāja uzturēšanās vietu Latvijā, attiecīgi CPL 27.panta otrajā daļā noteiktā kārtība, proti, ka prasība pret atbildētāju, kura dzīvesvieta nav zināma vai kuram nav pastāvīgas dzīvesvietas Latvijā, ceļama pēc viņa nekustamā īpašuma atrašanās vietas vai pēc viņa pēdējās zināmaās dzīvesvietas.

3.3. Maksātnespējas lietas

Saskaņā ar Regulas Nr.1346/2000 preambulas 13.apsvērumu, ka galvenais interešu centrs ir vieta, kur parādnieks regulāri pārvalda savas intereses un tādēļ ir pieejams trešajām peronām. Kopsakarā ar preambulas 13.apsvērumu ir izvērtējams arī minētās regulas 4.apsvērums, no kura izriet, ka iekšējā tirgus veicināšanai nav pieļaujama tiesvedības pārvietošana no vienas dalībvalsts uz citu nolūkā iegūt labvēlīgāku tiesisko statusu.

¹²⁵ Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 26.februāra lēmums lietā Nr.C40081312 izskatot ārvalsts komersanta /nosaukums A/ pieteikumu par Eiropas izpilde rīkojuma izsniegšanu.

¹²⁶ Gulbenes rajona tiesas 2017.gada 27.janvāra lēmums lietā Nr.C14037215 izskatot SIA “Gulbenes nami” pieteikumu par Eiropas rīkojuma izsniegšanu.

¹²⁷ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015.gada 12.februāra lēmums lietā Nr. C04322413 [nav publicēts]

¹²⁸ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015.gada 22.jūlija lēmums lietā Nr.C33487514 [nav publicēts].

Attiecībā par juridiskām personām norādāms, ka deklarētā adrese vai juridiskā adrese vēl nav par pamatu galvenā interešu centra noteikšanai, kā to secināja EST lietā¹²⁹ par prejudiciālu jautājumu, saistībā ar atbildētāja domicila noteikšanu. Proti, parādnieka dzīves vieta bija Šveice (nav dalībvalsts), bet kreditors vērsās Vācijas tiesā, attiecīgi, tiesa nolēma, ka tajā dalībvalsts tiesai ir jurisdikcija saistībā ar maksātnespējas procedūru, kurā ir celta prasība pret atbildētāju, kura domicils nav dalībvalstu teritorijā.

Citiem vārdiem, tas ir sabiedrības (uzņēmuma) patiesais sēdekļis, kuru sabiedrība var arī mainīt, lai izvēlētos sev piemērojamo likumu, iespējams, labvēlīgāko. Eiropas tiesībās pastāv divas teorijas – reģistrācijas vietas teorija, vieta, kur atrodas sabiedrības patiesais sēdekļis un patiesā sēdekļa teorija, proti, ka uzņēmuma pārvaldes vieta neatrodas valstī, kurā tā ir reģistrēta, no kuras dalībvalsts varēja atteikties izdarot attiecīgu atrunu¹³⁰, praksē tas ir novērsts un EST dod priekšroku reģistrācijas vietas teorijai.¹³¹ Darba ietvaros secināms, ka juridiskas personas domicila noteikšanā varētu būt atšķirības.

Attiecībā par fizisku personu maksātnespējas procesu norādāms, ka tiesa^{132,133,134} kā vienu no obligātiem personas galvenā interešu centra noteikšanas kritērijiem bez dzīvesvietas deklarēšanas Latvijā, ir vērtējusi arī apstākli, vai persona ir reģistrēta valstī kā nodokļu maksātājs, proti, ka personas galvenais interešu centrs ir valstī, kurā tā saņem ienākumus, nevis deklarē dzīvesvietu valstī, kurā tā tikai plāno gūt ienākumus. (sk. atsauci Nr. 25 Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 23.septembra lēmums lietā Nr.CA-3442-15/24).

No izpētītajiem pirmskvalifikācijas prakses tiesas materiāliem secināms, ka apelācijas instance nolēma atcelt pirmās instances tiesas lēmumus, pamatojoties uz apsvērumiem, ka parādniekiem pastāvīgā dzīvesvieta un darba vietas ir Latvijā, proti, viņi ir reģistrēti Valsts ieņēmumu dienesta nodokļu maksātāju reģistrā un par viņiem

¹²⁹ EST 2014.gada 16.janvāra spriedums lietā Nr.C-328/12 Ralph Schmid kā Aletta Zimmermann maksātnespējas administrators pret Lilly Hertel. Pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 17.05.2019.]

¹³⁰ Guntars Precinieks. Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrētai sabiedrībai piemērojamais likums: vai atvadas no kolizejiskās metodes. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade. Latvijas Universitāte 71.konferences rakstu krājums.

¹³¹ Turpat.

¹³² Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 23.septembra lēmums lietā Nr.CA-3442-15/24. [nav publicēts]

¹³³ Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 24.septembra lēmums lietā Nr.CA-0409-15/11. [nav publicēts]

¹³⁴ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 18.marta lēmums lietā Nr.CA-1590-16/29. [nav publicēts]

tiek maksāti nodokļi, kaut gan, Lietuvā tiem ir nekustamie īpašumi un parādi, kas cēlušies no kredītsaistībām Lietuvā.

Kā viens no pieteicēju argumentiem, ka viņiem ir izveidojusies “pastāvīga saikne” ar Latviju, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 127.panta pirmo daļu, ka fiziskās personas maksātnespējas procesa subjekts var būt jebkura fiziskā persona, kura pēdējo sešu mēnešu laikā ir bijusi Latvijas Republikas nodokļu maksātājs un kurai ir finansiālas grūtības.

Pirmās instances tiesas lēmums tika atstāts spēkā¹³⁵ kad pieteicējs bija reģistrējies pastāvīgo dzīvesvietu Latvijā, bet viņš nebija Latvijas nodokļu maksātājs, proti, nebija darba ņēmējs Latvijā.

Vēršama uzmanība, ka “pastāvīgās saiknes” kritērija izpildei, saskaņā ar Maksātnespējas likumu, ir noteikti seši mēneši. Minētajās lietās, parādnieki, Latvijā pastāvīgo dzīvesvietu bija reģistrējuši laikā, lai izpildītu mininālās prasības, proti 6 - 7 mēnešus pirms iesniegt tiesā pieteikumu par fiziskas personas maksātnespēju.

Secināms, ka personas teritoriālajai piesaistei maksātnespējas lietās kā viens no kritērijiem - noteiktais laika posms, kura termiņš 6 mēneši, iespējams, minētās kategorijas lietām ir nepietiekošs, kā arī, kritiski vērtējama ir darba tiesiskās attiecības dalībvalstī, ievērojot, ka minētajās tiesas lietās nodokļos samaksātā summa bija salīdzinoši neliela, ko var veikt arī pati “maksātnespējīgā” persona.

3.4. Piesaistes faktora noteikšanas aspekti laulību un ģimenes lietās

Eiropas Savienības tiesiskais regulējums (Roma III regula) nosaka, ka noslēdzot laulību līgumu, puses var izvēlēties laulību šķiršanai piemērojamus tiesību aktus, kas piemērojami pēc laulāto abu vai viena no tiem pastāvīgās dzīvesvietas, kas tiek noteikta saskaņā ar nacionāliem tiesību aktiem. Latvijas Republikas tiesību akti neparedz papildu prasības par formu attiecībā uz vienošanos par piemērojamo tiesību aktu izvēli, izņemot tās, kas minētas regulā, proti, ka minētā vienošanās starp laulātiem tiek izteikta rakstiski, tajā norāda datumu un to paraksta abi laulātie.

Rekomendācijās un vadlīnijās¹³⁶ atsaucoties uz Rīgas apgabaltiesas 2013.gada 30.septembra lēmumu lietā Nr.CA-3499-13 (nav publicēts) par to, ka tiesa atsaucoties uz

---

¹³⁵ Rīgas apgabaltiesas Civiltiesas kolēģijas 2015.gada 23.septembra lēmums lietā Nr.CA-3442-15/24 [nav publicēts]

Briseles IIbis regulu, ka tiesa nevar noteikt jurisdikciju pretēji regulā noteiktajai kārtībai. Iespējami dažādi veidi kā noteikt personas pastāvīgo dzīvesvietu.

Praksē pastāv viedoklis, ka būtu jāvadās pēc tā, kur atrodas personas deklarētā dzīvesvieta, to pamatojot tādējādi, ka personai ir ekonomiski izdevīgi dzīvot tajā valstī, kurā tā ir deklarējusies, tādēļ esot loģiski, ka personas deklarētā un faktiskā dzīvesvieta sakrīt.¹¹

2007.gada 29.novembra EST spriedums lietā Nr.C-68/07, kurā EST nolēma, ka Eiropas Padomes 2003.gada 27.novembra Regulas (EK0 Nr.2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr.1347/2000 atcelšanu (Briseles II bis regula), kas saistībā ar līgumiem ar Svēto Krēslu grozīta ar Eiropas Padomes 2004.gada 2.decembra Regulu (EK) Nr.2116/2004, 6.un 7.pants jāinterpretē tādējādi – ja laulības šķiršanas procesā atbildētājam nav pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī un viņš nav dalībvalsts pilsonis, dalībvalsts tiesas, lai varētu izskatīt šo prasību, nevar pamatot savu jurisdikciju ar valsts tiesībām, ja citas dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar šīs regulas 3.pantu¹³⁷.

Piemēram, prasītājas pastāvīgā dzīvesvieta no 2006.gada ir Lielbritānijā, atbildētāja pēdējā zināmā dzīvesvieta ir Lietuva, personas kods Latvijā atbildētājam nav piešķirts.¹³⁸ Tiesa norāda, ka saskaņā ar CPL 5.panta pirmo daļu, tiesa izspriež civillietas saskaņā ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai sasītošajiem starptautiskajiem līgumiem un Eiropas Savienības tiesību normām, ievērojot minētā panta trešo daļu, ja attiecīgo tiesību jautājumu regulē ES tiesību normas, kas tieši piemērojamas Latvijā, tad Latvijas likumu piemēro, ciktāl to pieļauj ES tiesību normas.

Piemērojamā regula ir Brisele II bis regula, kuras 3.panta 1.punkts noteic, ka lietas, kas saistītas ar laulības šķiršanu un laulības atzīšanu par neesošu, piekrīt tās dalībvalsts tiesām, kuras teritorijā atrodas laulāto pastāvīgā dzīvesvieta vai domicils. Tiesai, izvērtējot prasības pieteikumu, ir jākonstatē vai izpildās septiņi priekšnoteikumi, pēckuriem tiek noteikta laulāto pastāvīgā dzīvesvieta. Regulā gan nav skaidrots, kas tiek saprasts ar jēdzienu “pastāvīgā dzīvesvieta”, kas jānosaka valsts tiesai, ņemto vērā visus katrā konkrētajā gadījumā pastāvošos faktiskos apstākļus.¹³⁹ Gadījumā, ja tiesa konstatē, ka lieta nav piekritīga šai tiesai, tā atsakās

---

¹³⁶ Rekomendācijas un vadlīnijas. Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana. (Latvijā, Ungārijā, Vācijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē). Autoru kolektīvs I.Kačevska, B.Rudevskā, A.Buka, M.Dambergis, A.Fillers. Rīgā, 2015.gada 1.martā. 61 lpp.

¹³⁷ 2007.gada 29.novembra EST spriedums lietā Nr.C-68/07

¹³⁸ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018.gada 7.aprīļa lēmums lietā Nr. 3-10/0242/6 [nav publicēts]

¹³⁹ Turpat.

pieņemt prasības pietiekumu, saskaņā ar CPL 132.panta pirmās daļas 6.punktu.¹⁴⁰ Secināms, ka jēdzienu “pastāvīgā dzīves vieta” nosaka tiesa, ņemot vērā lietas apstākļus.¹⁴¹

Bērnu tiesības - no 1980.gada 25.oktobra Hāgas Konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem¹⁴² izriet, ka tās mērķis ir aizsargāt bērnus no nelabvēlīgas ietekmes, ko radījusi viņu aizvešana no parastās dzīvesvietas. Norādāms, ka jēdziens “parastā dzīves vieta” Briseles II bis regulas 8.panta 1.punkta izpratnē ir interpretējams tādējādi, ka šī dzīvesvieta atbilst vietai, ko raksturo bērna zināma integrācija sociālajā un ģimenes vidē, šajā sakarā vērā jāņem ilgums, regularitāte, apstākļi, uzturēšanās dalībvalsts teritorijā, kā arī ģimenes pārcelšanās šajā valstī iemesli, bērna pilsonība, izglītošanas vieta un apstākļi, valodu zināšanas, kā arī bērna un ģimenes sociālie sakari minētajā valstī, bērna parastā dzīvesvieta ir jānosaka valsts tiesai, ņemot vērā visus katrā konkrētajā gadījumā pastāvošos faktiskos apstākļus (44.punkts)¹⁴³. Tiesa, piemērojot Eiropas Padomes Regulu (EK) Nr.2201/2003¹⁴⁴ bērna mātes prasībā pret bērna tēvu par bērna dzīvesvietas un atsevišķas aizgādības noteikšanu, ņēma vērā vairākus kritērijus, pēc kuriem nosakāma pastāvīgā dzīvesvieta.¹⁴⁵

Minētajā lietā, saskaņā ar pušu vienošanos, bērna pastāvīgā dzīvesvieta bija noteikta pēc viņa mātes pastāvīgās dzīvesvietas, kā arī tēvs nebija spējīgs nodrošināt bērnam nepieciešamo aprūpi. Māte ar bērnu no Latvijas pārcēlās uz Nīderlandi, kur bērns gāja skolā, kā arī bija iedzīvojis apkārtējā vidē. Bērna tēvs, iesniedza Latvijas tiesā prasību par to, ka bērns ir aizvests bez viņa piekrišanas. Par pastāvīgo dzīvesvietu

---

¹⁴⁰ Skatīt spēkā esošo Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 6.punktu.

¹⁴¹ 2020. gada 31.janvārī pusnaktī pēc Centrāleiropas laika (1.februārī pl. 01.00 pēc Latvijas laika) Apvienotā Karaliste (AK) izstājas no Eiropas Savienības (ES) saskaņā ar Izstāšanās līgumu, par kuru ES un AK vienojās 2019. gada 17. oktobrī un AK ratificēja 2020. gada 29. janvārī. Atbilstoši Izstāšanās līgumam no 2020. gada 1. februāra līdz 31. decembrim būs pārejas periods. Pārejas periodā AK vairs nebūs ES dalībvalsts, bet uz to turpinās attiekties ES tiesības un pienākumi, tādējādi ES un AK sadarbība šajā laikā turpināsies kā līdz šim. Izņēmums ir, ka AK vairs neturpinās dalību ES institūciju darbā un lēmumu pieņemšanā. Izstāšanās līgums paredz regulējumu jau uzsāktām procedūrām un uzņemtām saistībām, kas izriet no AK ES dalībvalsts statusa un nosedz visus AK izstāšanās no ES elementus, tajā skaitā datu aizsardzības, tiesiskā sadarbības un intelektuālā īpašuma jautājumus. Līdz ar to attiecībā uz tieslietām tiesiskā sadarbība ar AK līdz 2020. gada 31. decembrim turpina pastāvēt uz ES tiesību aktiem, kā tas bijis līdz šim, pēc informācijas, kas publicēta Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas tīmekļvietnē, [aplūkota 2020.gada 13.februārī].

¹⁴² 1980.gada 25.oktobra Hāgas konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, publicēts: Latvijas Vēstnesis, 151, 23.10.2001.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 22, 22.11.2001.

¹⁴³ Eiropas Savienības tiesas 2009. gada 2.aprīļa spriedums lietā C-503/07, tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2020. gada 3.februārī]

¹⁴⁴ Eiropas Padomes Regula (EK) Nr.2201/2203 (2003.gada 27.novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi lalības leitās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr.1347/2000 atcelšanu.

¹⁴⁵ Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 14.novembra lēmums lietā Nr.CA-3136-19/7.

liecina bērna pārcelšanās uz Nīderlandi, kā arī blakus sūdzības arguments, ka bērns nav pieņemts uzskaitē pie ģimenes ārsta Nīderlandē, tiesas ieskatā vēl nedod pamatu konstatēt, ka bērns medicīnisko aprūpi saņem Latvijā.

Vienlaikus tiesas lēmumā norādīts, ka saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas¹⁴⁶ 3.pantu, kas noteic, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm, proti, ka tiesa ir izvērtējusi ziņas, kas attiecas uz bērna integrāciju sociālajā un ģimenes vidē, bērna pastāvīgo dzīvesvietu saistot ar Nīderlandi. Secināms, ka Eiropas Savienības regulās nav definīcijas jēdzienam domicils, bet gan katrā regulā atsevišķi ir noteikti kritēriji pēc kuriem attiecīgajā lietā tas būtu nosakāms, tiesai pieņemot prasības pieteikumu, vai nosakot piemērojamo likumu.

Secināms, ka galvenais priekšnoteikums, lai celtu prasību tiesā ir noteikt fiziskas personas – teritoriālo piekritību, proti, dzīvesvietu, ja tādas nav tad pēc faktiskās dzīvesvietas, iespējams, ka neskaidrības saistībā ar regulu piemērošanu varētu radīt, apstākļi, ka regulās kā personas teritoriālās piederības noteikšanai ir lietots jēdziens domicils, attiecīgi tiesību normas piemērotājam – tiesnesim būtu jāveic tiesību normu interpretācija, kas varētu būt par pamatu tiesas lēmuma apstrīdēšanai, lietas dalībniekam, iesniedzot blakus sūdzību.

---

¹⁴⁶ Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu Tiesību konvencija, pieņemta 1989.gada 20.novembrī, stājusiesspēkā 1990.gada 2.septembrī, publicēta "Latvijas Vēstnesis", 237, 2014.gada 28.novembrī.

4. Teritoriālās piesaistes aspekti piemērojamā likuma noteikšanā, saistība ar domicila jēdzienu

Roma I regula, Roma II regula un Roma III regula.

Roma I - Eiropas parlamenta un padomes regula (EK) Nr.593/2008, jeb Roma I regula¹⁴⁷, par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, ja saskaņā ar Briseles I regulu tiek noteikta jurisdikcija, tad pēc regulas Roma I – piemērojamās tiesības.

Atšķirība no regulām, saskaņā ar kurām tiek noteikta jurisdikcijas, Roma I regulā personas “teritoriālā piekritība” ir nosakāma pēc personas mītnes vietas, domicils tiek aizstāts ar jēdzienu “mītnes vieta” Protams, ka līguma puses var arī vienoties par piemērojamo likumu. Vienlaikus norādāms, ka Roma I regula piemērojama līgumiem, kas noslēgti pēc 2009.gada 17.decembra, attiecīgi, ja pirms, tad Romas konvencija.¹⁴⁸ Regula piemērojama visās dalībvalstīs izņemot Dāniju. Norādāms, ka Romas I regula nosaka, ka līgumu var reglamentēt pēc tās valsts tiesību aktiem, kurā pastāvīgā mītnes vieta ir tai pusei, kurai jāveic izpildījums, vai līguma nosacījumi nosakāmi pēc tās valsts likumiem ar kuriem šis līgums visciešāk ir saistīts. Tāpat, ja komersants veic ar komercdarbību saistītu darbību, kas vērsta uz patērētāja pastāvīgo mītnesvietu. Vai arī preču piegādes gadījumā, ja nav izdarīta izvēle par piemērojamiem tiesību aktiem, attiecīgi pēc preču piegādes vietas.

Gadījumā, ja nepieciešams noteikt piemērojamo likumu, interpretācija veicama saskaņā ar Briseles I regulu, kā tas bija lietā par darba līguma izpildes vietu.¹⁴⁹

Tiesa noteica, ka jēdziens par darba izpildes vietu ir nosakāms autonomi, tomēr interpretācija nedrīkst tikt nošķirta no Briseles I regulas noteiktajiem kritērijiem domicila noteikšanā, jo šie kritēriji nosaka noteikumus piekritības atzīšanas noteikšanai attiecībā uz tām pašām jomām un izmanto līdzīgus jēdzienus.¹⁵⁰

Ņemot vērā, ka jēdziens “mītnes vieta” un “domicils” nozīmē fiziskas vai juridiskas personas atrašanās vietu, proti, pēc abiem šiem jēdzieniem ir iespējams noteikt personas vai līguma izpildes teritoriālo piekritību, secināms, ka tie ir līdzīgi jēdzieni, attiecīgi interpretējot Romas I regulu līguma izpildes teritoriālā piekritību būs piemērojami analogiski kritēriji kā Briseles I regulā nosakot personas domicilu.

---

¹⁴⁷ Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.593/2008, pieņemta 2008.gada 17.jūlijā

¹⁴⁸ 1980.gada Romas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām

¹⁴⁹ EST 2011.gada 15.marta spriedums lietā Nr.C29/10 Heiko Koelzsch pret Luksemburgas Lielhercogisti, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid> [Aplūkots 14.05.2019.]

¹⁵⁰ Turpat.

Roma II - piemērojot regulas, kas attiecas uz piemērojamo likumu, veicot interpretāciju nav pieļaujams domicila noteikšanas kritēriju piemērot Romas II regulai, ja tas ir pretrunā ar pašu Briseles I regulu, proti izmantojamā tiesību avota noteiktajam kritērijam.

EST spriedumā par prasības pieteikumā pret velosipēda ražotāju, tā kvalitātes dēļ, kā rezultātā prasītājs guva traumas, tiesa konstatēja, ka Briseles I regulas īpašās jurisdikcijas normas ir jāinterpretē šauri, un tās nevar paplašināt, jurisdikcija nosakāma pēc attiecīgā produkta saražošanas vietas.¹⁵¹

Roma II regulā¹⁵², proti Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām, piemērojamie tiesību akti tiek noteikti pēc atbildīgās personas par kaitējumu vai cietušās personas mītnes vietas, vai pēc neatļautās darbības ciešākās saites ar citu valsti. Regula piemērojama visās dalībvalstīs izņemot Dāniju.

Norādāms, ka pašas regulas 7.apsvēruma nosaka, ka materiāltiesiskajai darbības jomai un noteikumiem vajadzētu būt saderīgiem ar Briseles I regulu, ko arī secināja EST sniedzot prejudiciālu nolēmumu lietā par ceļu satiksmes negadījumu, kas noticis Itālijā, prasības pieteicējs Rumānijas pilsonis, kura meita Itālijā dzīvojoša Rumānijas pilsoņe bija gājusi bojā ceļu satiksmes negadījumā no neidentificēta transportlīdzekļa, lūdza atlīdzināt mantisko un nemantisko kaitējumu, atbildētājs - Itālijas apdrošināšanas kompānija.¹⁵³

EST minētajā lietā secināja, ka ES tiesības piemērojamas vienveidīgi, ka no vienlīdzības principa izriet, ka, ja tiesību normā nav tiešas norādes uz dalībvalstu tiesu, tad tā interpretējama autonomi un vienveidīgi. Tiesa nosprieda, ka attiecībā uz prasītāju ir iestājušās netiešās sekas un piemērojamas Itālijas tiesības. Tātad EST interpretējot Roma II regulu, tostarp vadījās arī pēc Briseles I regulā noteiktām "teritoriālās piekritības" prasībām, ievērojot Eiropas tiesību vienveidīgu piemērošanu.

Roma III - Padomes regula (ES) Nr.1259/2010¹⁵⁴, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai, jeb Roma III regula.

---

¹⁵¹ EST 2014.gada 16.janvāra spriedums lietā Nr.C45/13 Andreas Kainz pret Pantherwerke AG, Pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 14.05.2019.]

¹⁵² Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.864/2007, pieņemta 2007.gada 11.jūlijā par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskās saistībām.

¹⁵³ EST 2015.gada 10.decembra spriedums lietā Nr.C-350/14 Florin Lazar pret Allianz SpA, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid> [Aplūkots 15.05.2019.]

¹⁵⁴ Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.1259/2010, pieņemta 2010.gada 20.decembrī, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai.

Ģimenes tiesību jomā, regulas piemērošanā ir divas iespējas, ja laulātie ir vienojušies par piemērojamiem tiesību aktiem, vai arī šādas vienošanās nav. Tikai šajā gadījumā personas “teritoriālo piederību” nosaka pēc personas pastāvīgās dzīvesvietas. Vienīgais, kas jāņem vērā nosakot jurisdikciju, bija vai nebija laulāto vienošanās par piemērojamiem tiesību aktiem.

Pirmajā gadījumā, pušu vienošanās noslēgšanas laikā - tās valsts tiesību akti, kurā vienošanās noslēgšanas laikā atrodas pēdējā laulāto pastāvīgā dzīvesvieta, vai ja viens no laulātajiem joprojām tur dzīvo, vai attiecīgās dalībvalsts pilsonis, vai pēc tiesas atrašanās vietas. Piemēram, Jānis (Latvija) un Anna (Lietuva), pēc laulības noslēgšanas pārceļas uz dzīvi Igaunijā, pēc viena gada nolemj laulību šķirt un vienlaikus vienojas, ka piemērojamās tiesības būs Igaunijas likums.

Otrajā gadījumā, ja vienošanās nav, tad – pēc laulāto pastāvīgās dzīves vietas, vai pēc pēdējās pastāvīgās dzīves vietas, ja nav pagājis vairāk kā viens gads, ja abi laulātie ir vienas dalībvalsts pilsoņi, vai kurā ir celta prasība tiesā. Piemērs, Jānis (Latvija) un Anna (Lietuva) apprecējās Latvijā, aizbrauca dzīvot uz Vāciju, kur pēc piecu gadu nodzīvošanas nolēma izšķirties, ņemot vērā, ka abu pastāvīgā dzīves vieta atrodas Vācijā, piemērojams Vācijas likums.

Secināms, ka tās dalībvalsts tiesa, kurai tiks iesniegts laulības šķiršanas pieteikums, pārbaudot pieteikuma piekritību, kā vienu no regulas piemērojamības kritērijiem, pieņemot lēmumu par tiesvedības uzsākšanu, noteiks viena vai abu laulāto pastāvīgo dzīvesvietu, citiem vārdiem “teritoriālo piederību” vai domicilu.

Norādāms, ka Roma IV regula¹⁵⁵ mantojuma lietās, kas nosaka, ka jurisdikcija nosakāma pēc mirušās personas pastāvīgās dzīves vietas, kā papildu jurisdikcija tiek noteikta gadījumos, ja mirušās personas pastāvīgā dzīves vieta nav dalībvalstī, tad jurisdikcija ir nosakāma pēc tās mantas atrašanās vietas. Secināms, ka tiesa noteiks piekritību pēc mirušās personas pastāvīgās uzturēšanās vietas, līdzīgi kā Briseles I regula nosakot personas domicilu.

---

¹⁵⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr.650/2012, pieņemta 2012.gada 4.jūlijā, par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi.

5. Domicils kā kolīzijas normu piesaistes faktors jurisdikcijas noteikšanā

Norādāms, ka starptautiskās privāttiesības aptver vairāk kā vienu valsti, kur katrai valstij ir sava tiesību sistēma, kas pretendē uz tiesisko attiecību noregulējumu, izveidojot tiesību sisēmu sadursmi, jeb kolīziju ko sauc par kolīziju tiesību regulēšanas metodi.

Kolīziju norma noteic, kuras valsts tiesības regulēs dotās tiesiskās attiecības – tiesas valsts tiesības (*lex fori*) vai tās valsts tiesības, uz kuru attiecas ārvalsts elements.

Norādāms, ka pēdējo 15-20 gadu laikā ir pieņemtas vairāki ES sekundārie tiesību akti – regulas līgumtiesību, ģimenes un mantojuma tiesību, kā arī starptautiskā civilprocesa jomā, piemēram Brisele I bis, Brisele II bis, Roma I, Roma II, Roma III regulas.¹⁵⁶

Tiesību zinātne gadsimtu garumā ir izstrādājusi dažādus noteikumus ne tikai, lai tiesību normas precīzi iztulkotu, bet arī, lai rastu izeju kolīziju gadījumā, lai šie noteikumi iegūtu saistošu raksturu, tie nostiprināti ārējos normatīvajos aktos, minētie noteikumi ir tiesību normas un tās sauc par kolīziju normām.¹⁵⁷

Kolīziju normas sastāv no juridiskajām koncepcijām jeb kategorijām un piesaistes faktors, jeb piesaistes, jāņem vērā norādes (franču val. – *renvoi*), tā kalpo strīda izšķiršanas saskaņošanai ar ārvalsts likumdošanu, no vienas puses, no otras – vēlmei strīdu izšķirt pēc pašmāju likuma.¹⁵⁸

Piemēram, CL 18.panta pirmā daļa noteic, ka lietu tiesības - ieskaitot valdījumu - noteicamas pēc lietas atrašanās vietas likuma, attiecīgi frāze “lietu tiesības” veido kolīzijas noteikumu kvalifikāciju, bet “pēc lietas atrašanās vietas likuma” – kolīziju piesaisti.

Vai arī, CL 8.pants, frāze “fiziskas personas tiesību un rīcības spēja”- kolīzijas noteikumu kvalifikācija, frāze “noteicama pēc viņas dzīves vietas likuma” kolīziju piesaiste.

ES normatīvajos aktos, piemēram Briseles I bis regulas 4.pantu kolīzijas noteikumu kvalifikāciju veidos frāze “personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī”, kolīziju piesaiste “var iesūdzēt minētās dalībvalsts tiesā neatkarīgi no domicila”.

Nākamais aspekts, ka būtu jāņem vērā ir legāļdefinīcijas, piemēram domicils (*domicile*) vai parastā uzturēšanās vieta (*habitual residence*). Legāļdefinīcija ir likumdevēja paša dotas kādas parādības definīcija, kas ietverta likuma tekstā, tiesību normas satur daudz nenoteiktu pazīmju, kuru konkretizācija ir tiesību piemērotāja uzdevums, tomēr likumdevējs

¹⁵⁶ Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 30-31.lpp.

¹⁵⁷ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 165.lpp.

¹⁵⁸ Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, Rīga 2010., 191.lpp.

pats nosaka, kā ir saprotama tā vai cita nenoteiktā pazīme, tādēļ tas sasaista tiesību piemērotāju ar savu kādas pazīmes izpratni, kas atvieglo tiesību piemērotāja darbu.¹⁵⁹

Norādāms, ka tiesību normas iztulkošanas procesā iegūtās atziņas izvērtējams un pielietojamas, vadoties no prasības, ka tām jāsekmē nepretrunīga un orientācijā droša tiesisko attiecību regulēšana, kas noved pie taisnīga un lietderīga rezultāta, ka pareizākās iztulkošanas variants būs tas, kurš visprecīzāk atbilst vispārējiem tiesību principi, personu interešu aizsardzībai, kā arī pilnīgi un vispusīgi atspoguļo interpretējamā normatīvā akta mērķus.¹⁶⁰

Norādāms, ka gadījumos, kad piemērojams ārvalsts likums, lietas dalībnieks, kurš atsaucas uz ārvalsts likumu, iesniedz tiesai apliecinātu tā teksta tulkojumu latviešu valodā, saskaņā ar CPL 654.pantu, būtiski atzīmēt, ka likums nosaka tiesai noskaidrot un piemērot ārvalsts likumu, pēc tiesas iniciatīvas, saskaņā ar CPL 655.pantu.

Norādāms, ka EST uzsvērusi, ka saskaņā ar Briseles I regulu jurisdikcijas noteikumi, kas atbildētājam liedz tā tiesības tiesāties vietā, kur atrodas tā domicils, interpretēti šauri, šajās jurisdikcijas normās ietvertie jēdzieni, visticamākais, nav interpretējami vienveidīgi visos ES tiesību instrumentos, tādēļ nacionālajām tiesām pirms attiecīgā jēdziena attiecināšanas uz Romas regulu jānosaka, vai EST nav piešķīrusi kādam jēdzienam pārāk šauru nozīmi Briseles I regulas kontekstā, tāpat arī pretējā gadījumā – nacionālajām tiesām jāpārbauda, vai Romas regulu jēdzieni nav tik plaši, ka to pārņemšana uz Briseles I regulu varētu apdraudēt atbildētāja tiesības tiesāties savas dzīvesvietas tiesā.”¹⁶¹

---

¹⁵⁹ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 54.lpp.

¹⁶⁰ Turpat 158.lpp.

¹⁶¹ Pētījums. Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās ietekme uz nacionālajām tiesām un iestādēm (Latvija, Ungārija, Vācija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste) Autori Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevskā, Dr.iur Arnis Buka, Mg.iur Mārtiņš Dambergs, LL.M Aleksandrs Fillers. Rīga 2015.gada 1.janvāris. 16.lpp.

5.1. Prejudiciāls jautājums

EST judikatūra, ko veido tiesību normu iztulkošanas un tiesību tālākveidošanas rezultāts, pievienojama patstāvīgajiem papildu jeb subsidiārajiem tiesību avotiem – nerakstītajiem tiesību avotiem, kuri sastāv no tiesību normām, proti, vispārējiem tiesību principiem un ieradumu (paražu) tiesībām¹⁶².

Eiropas Savienības dalībvalstu tiesām ir iespēja vērsties Eiropas Savienības Tiesā, saskaņā ar Konsolidētā Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.pantu, kas noteic, ka Eiropas Savienības tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus, tostarp arī par Eiropas Savienības tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju¹⁶³.

EST ir ekskluzīvas tiesības nodrošināt vienveidīgu praksi ES tiesību piemērošanā, izskatot strīdus jautājumus, sniedzot prejudiciālus nolēmumus un viedokli. Tikai EST ir tiesīga iztulkot ES tiesību normas, kā arī ES noslēgtos starptautiskos līgumus. EST prakse ir izmantojama par argumentācijas līdzekli kādas tiesību normas satura un piemērošanas robežu atklāšanai. EST prakse ir saistoša ne tikai nacionālajām tiesām, bet arī jebkurai valsts pārvaldes iestādei, strādājot ar ES tiesību normu piemērošanu. Piemēram, EST prakse, kas saistīta ar ES tiesību principu piemērošanu, izmantojama nacionālo normatīvo aktu projektu izstrādē, tādējādi nodrošinot, ka nacionālie normatīvie akti atbilst ES tiesībām.¹⁶⁴

Saskaņā ar CPL 5.¹ pantu, tiesa saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību normām uzdod Eiropas Savienības Tiesai jautājumu par Eiropas Savienības tiesību normu iztulkošanu vai spēkā esamību prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.¹⁶⁵

Dalībvalsts tiesa, uzdodot prejudiciālu jautājumu, dalībvalsts tiesa nodrošinās, ka tās nolēmums būs atbilstošs EST attiecīgo tiesību interpretācijai vai arī pamatots ar spēkā esošu aktu, tādējādi ievērojami samazinās iespēja, ka dalībvalsts tiesas nolēmums tiks atcelts apelācijas vai kasācijas instancē sakarā ar Eiropas Savienības tiesību nepareizu interpretāciju vai pamatošanos uz neesošu aktu.¹⁶⁶

---

¹⁶² Rezevska D. Judikatūra kā tiesību avots: izpratne un pielietošana. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Biļetens, 2010., Nr.1, 29., 31.lpp.

pieejams tīmekļvietnē: www.at.gov.lv/files/docs/conferences/rezevska.ppt (aplūkots 26.02.2020.).

¹⁶³ Lisabonas līgums, ar ko groza līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (2007/C 306/01), parakstīts Lisabonā 2007. gada 13. decembrī, Publicēts: "Latvijas Vēstnesis", 82, 28.05.2008.

¹⁶⁴ Tieslietu ministrija. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. 2014.

¹⁶⁵ Skatīt Civilprocesa likuma spēkā esošo 5¹.panta pirmās daļas redakciju.

¹⁶⁶ D.Eberts, I.Freja, K.Jarve, J.Jerņeva, D.L.Lutere-Timmele, D.Pāvila, D.Rone, I.Rūķe, N.Vasariņš, EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PIEMĒROŠANA. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. D.Luteres-Timmeles zinātniskajā redakcijā- Rīga: Tiesu namu agentūra, 2008, 395.lpp.

Secināms, ka prejudiciāla jautājuma uzdošanas priekšnoteikums ir tiesību normu interpretācijas problēmas, piemēram, kad tiesai ir jāizšķiras starp jēdzieniem pastāvīgā un deklarētā dzīvesvieta.

Citos gadījumos atšķirības starp ES instrumentos lietotajiem jēdzieniem nav acīmredzamas. To var teikt par jau minēto bērna pastāvīgas dzīvesvietas jēdzienu saskaņā ar Briseles IIbis regulu. EST ir norādījusi, ka, interpretējot pastāvīgas dzīvesvietas jēdzienu Briseles IIbis regulas kontekstā, nevar izmantot šī jēdziena interpretāciju citu ES instrumentu kontekstā. Šādos gadījumos, kad Briseles IIbis regulas teksts nesniedz nekādu norādi par vienveidīgas interpretācijas pieļaujamību, tiesām ieteicams noskaidrot ar interpretāciju saistītās neskaidrības, iesniedzot prejudiciālā nolēmuma lūgumus, nevis piemērot EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu.¹⁶⁷ Secināms, ka regulu vienveidīga piemērošana, bez EST prejudiciālā nolēmuma nav iespējama.

EST kompetencē ir interpretēt Eiropas Savienības tiesības tikai tad, ja tās ir piemērojamas pamata strīdam kā laikā tā telpā, proti, ka brīdī, kad lietā iestājušies pamata fakti valsts ir bijusi Eiropas Savienības sastāvā.¹⁶⁸ Papildu, kas jāņem vērā, ka EST atbildes sniegšanai – prejudiciāla lēmuma pieņemšanai būs nepieciešams laiks, iespējams, ka tas varētu būt gads vai pat vairāk. Kā arī būtiski ņemt vērā, ka EST kompetence ir ļoti plaša un, ka tās spriedumiem ir saistošs spēks arī pārējās dalībvalstīs¹⁶⁹, no minētā izriet, ka vajadzība ņemt vērā visu dalībvalstu pilsoņu iespējamo interesi procesa iznākumā, kā arī dalībvalstu interesi iestāties lietā, jo EST sniegtā atbilde uz prejudiciālo jautājumu varētu skart šīs valsts nacionālās intereses.¹⁷⁰

Saistībā ar civillietām vai komercietām Latvijas situācijā, prejudiciālu jautājumu EST var uzdot Augstākās tiesas Senāts, minētais izriet no Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (LES), jeb Māstrihtas līguma 68.panta 1.punkta, kas noteic, ka ja jautājums par šīs sadaļas interpretāciju vai par tādu Eiropas Savienības iestāžu aktu spēkā esamību vai interpretāciju, kas pieņemti, pamatojoties uz šo sadaļu, ir radies sakarā ar kādu lietu, ko izskata kādas dalībvalsts tiesa, kuras nolēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību sistēmu nevar pārsūdzēt, tad šī tiesa, ja tā uzskata, ka lietas izspriešanai ir jāizlemj attiecīgais jautājums, lūdz

---

¹⁶⁷ Pētījums. Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās ietekme uz nacionālajām tiesām un iestādēm (Latvija, Ungārija, Vācija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste) Autori Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevskā, Dr.iur Arnis Buka, Mg.iur Mārtiņš Dambergs, LL.M Aleksandrs Fillers. Rīga 2015.gada 1.janvāris. 18.lpp.

¹⁶⁸ Turpat.

¹⁶⁹ Apvienotā Karaliste izstājās no Eiropas Savienības 2020. gada 31. janvārī - autora piezīme.

¹⁷⁰ D.Eberts, I.Freja, K.Jarve, J.Jerņeva, D.L.Lutere-Timmele, D.Pāvila, D.Rone, I.Rūķe, N.Vasariņš, EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PIEMĒROŠANA. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. D.Luteres-Timmeles zinātniskajā redakcijā- Rīgā: Tiesu namu agentūra, 2008, 395.lpp.

EST sniegt par to savu nolēmumu.¹⁷¹ Attiecīgi, par Briseles I un Briseles II regulu var iesniegt prejudiciālu jautājumu tikai tad, kad Augstākās tiesas Senāts izskata lietu kasācijas kārtībā, tiesību zinātnieki atzīst, ka attiecībā uz Briseles I regulu un Briseles IIa regulu šī ir nesamērīgi smaga prasība, ka prejudiciālo jautājumu var uzdot tikai augstākā instances tiesa, šo situāciju varētu mainīt ar Eiropas Konstitucionālo līgumu¹⁷², kurā bija paredzēti 68.panta grozījumi, jo sākotnējais 68.panta mērķis bija tikai jautājumu loks par patvēruma pieprasīšanu, nebija domāts šompantu attiecināt uz civillietām.¹⁷³

5.2. Judikatūras ietekme uz domicila jēdziena izpratni

Darba ietvaros tiks izvērtēti atsevišķi EST spriedumi, saistībā ar jurisdikcijas noteikšanu pēc fiziskas un juridiskas personas domicilu, kam ir nozīme jurisdikcijas noteikšanā.

Pēc līguma izpildes vai noslēgšanas vietas - lietā¹⁷⁴ par preču piegādi saskaņā ar Incoterms (starptautiskie noteikumi par kravu pārvadāšanu), tiesai tika uzdots jautājums par to vai Itālijas tiesai būs jurisdikcija skatīt lietu, ievērojot Briseles Ibis regulas noteikumu, ka vieta, kurā saskaņā ar līgumu, preces tika piegādātas vai tām bija jābūt piegādātām.

EST tiesa secināja, ka jāņem vērā visi pirkuma līguma nosacījumi un klauzulas, kā arī ievērojot starptautiskajās tirdzniecības tiesībās (lex mercatoria) pieņemto praksi, arī Starptautiskās tirdzniecības palātas izstrādātos Incoterms, noteikumus par preču piegādi, tātad Itālijas tiesai ir jurisdikcija skatīt lietu.

EST lietā¹⁷⁵ par strīda izskatīšanas teritoriālo piekritību valsts tiesai (Polija), par piegādātāja “Aqua Med” prasījumu pret pircēju I.Skora saistībā ar līguma izpildi, nosprieda,

---

¹⁷¹ Skatīt Līguma par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma konsolidētā versija, 68.panta 1.punktu.

¹⁷² Pašlaik Līgums ir ratificēts 18 ES dalībvalstīs. Latvija Līgumu ratificēja 2005.gada 2.jūnijā, informācija no tīmekļvietnes <https://www.mfa.gov.lv/arpolitika/eiropas-savieniba-arpolitika/tiesibu-akti-un-dokumenti/lisabonas-ligums/kas-notiek-ar-ligumu-par-konstituciju-eiropai> [aplūkots 2020.gada 5.februārī].

¹⁷³ D.Eberts, I.Freja, K.Jarve, J.Jerņeva, D.L.Lutere-Timmele, D.Pāvila, D.Rone, I.Rūke, N.Vasariņš, EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PIEMĒROŠANA. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. D.Luteres-Timmeles zinātniskajā redakcijā- Rīgā: Tiesu namu agentūra, 2008, 167.lpp.

¹⁷⁴ Eiropas Savienības oficiālais vēstnesis. 2011.gada 9.jūnija spriedums lietā Nr.2011/C 226/09, tīmekļvietne <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CA0087&from=LV> [aplūkots 2019.gada 1.maijā]

¹⁷⁵ Eiropas Savienības tiesas 2019. gada 3. aprīļa spriedums lietā C-266/18. Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2019. gada 29.aprīlī]

ka direktīva¹⁷⁶ par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, jāinterpretē tādējādi, ka piegādātājam vai, kas ceļ prasību pret patērētāju ir tiesības izvēlēties starp tiesu, kurai ir piekritība pēc atbildētāja dzīves vietas vai arī pēc līguma izpildes vietas.

Kā arī norādāms, Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedums lietā¹⁷⁷ par Moldovā reģistrētā uzņēmuma preču zīmju tiesību nodošanas aktu atzīšanu par spēkā neesošiem un ierakstu Latvijas Republikas Patentu valdes Valsts preču zīmju reģistrā par preču zīmju īpašnieka maiņu anulēšanu. Augstākās tiesas Senāts norāda, ka “jautājums par prasītājas īpašuma tiesību uz preču zīmēm izbeigšanās un atbildētājas īpašuma tiesību iegūšanas tiesiskumu, kas ietver gan kompetences, gribas izpaušmes, gan citus darījuma noslēgšanai nepieciešamo aspektu izvērtējumus, apelācijas instances tiesai bija jāapspiež pēc darījuma veikšanas vietas, kas ir Kišiņeva, t.i., Moldovas likumiem, kā arī pareizās kolīziju normas noteikšanas mērķis, ir tieši nošķirt un nesajaukt piemērojamās materiālo tiesību normas, piemērojamo kolīziju normu sajaukšana, kā tas ir noticis izšķirot konkrēto strīdu, ir novedis pie neattaisnojamas prakses, sajaucot arī divu valstu materiālo tiesību normas vienas un tās pašas tiesiskās situācijas izvērtējumā, pārkāpuma faktu darījuma noslēgšanā nodibinot pēc Moldovas likuma, bet sekas, kādas šis pārkāpums rada pēc citas valsts likuma, lai gan sekām ir jāpamatojas uz loģisku un tiesību sistēmai atbilstošu veikto darbību tiesisko izvērtējumu.¹⁷⁸

Pēc kaitējuma iestāšanās vietas.¹⁷⁹ - lietās, kas attiecas uz neatļautu darbību, tiesas jurisdikciju nosaka, pēc vietas, kur iestājies notikums, kas rada kaitīgās sekas. Piemēram, līguma ietvaros, no Latvijas tiek piegādāta prece, kas neatbilst noteiktai kvalitātei, un kaitējums no šīs preces iestājas Lietuvā, attiecīgi pieteikums būtu iesniedzams pēc notikuma vietas – Lietuvas teritorijas. Kā tas bija EST lietā Nr.21/76, par piekritību saistībā ar jēdziena “pārkāpuma izdarīšanas vieta” interpretāciju, kad viena no Francijas kompānijām iepludināja Reinas upē kaitīgas vielas, upes ūdens tika izmantots iesniedzēja uzņēmējdarbībā.

---

¹⁷⁶ Padomes direktīva 93/13/EEK(1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos.

¹⁷⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 27.aprīļa spriedums Lietā Nr. SKC –131/2011, sprieduma 14.punkts. Aplūkots tīmekļvietnē www.at.gov.lv [2020.gada 21.martā].

¹⁷⁸ Publikācija izdevumā “Jurista Vārds” 2018.gada 18.decembris Nr.51/52 (1057/1058) “Ārvalsts likumu piemērošana civillietu iztiesāšanā”, autors V.Nerets, aplūkots 2020.gada 20.martā.

¹⁷⁹ Eiropas Savienības tiesas spriedums lietā Nr.21/76 no 1976.gada 30.novembra, tīmekļvietne www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumi/61976J0021.doc [Aplūkots 09.05.2019.]

¹¹⁸ Ģenerālvokāta M.Bobeka secinājumi, sniegti 2018.gada 28.februārī, Lieta C-27/17, tīmekļvietne <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/>

Tiesai bija jāizvērtē frāze “vieta, kur radies kaitējums” vai “vieta, kur kaitējums izpaudies”, faktiski prasītājs drīkst izvēlēties kādu no abiem saiknes faktoriem.

Tāpat tika noteikta notikuma vieta lietā¹⁸⁰ par Lietuvas aviokompānijas prasību pret Latvijas aviokompāniju “Air Baltic” un lidostu “Rīga”, par konkurences ierobežojošu darbību pārkāpšanu, kā rezultātā Lietuvas aviokompānijai tika noteiktas nepamatoti augstas cenas par lidostas sniegtiem pakalpojumiem.

EST ģenerālvokāta ieskatā šajā lietā, tā saucamās “plēsonīgās cenas” tika piedāvātas Latvijas teritorijā, proti vieta, kur tika noslēgta vienošanās, kuras rezultātā iestājās notikums, kas radīja kaitējumu.

Vairāki atbildētāji - personu var iesūdzēt tās dalībvalsts tiesā, kurā ir tās domicils, vai gadījumā, ja ir vairāki atbildētāji, tad tās valsts tiesā, kurā vismaz vienam no atbildētājiem ir domicils, ja trešās personas ceļ prasību – tiesā, kur sākotnēji ir celta prasība, vai ar pretprasību, saistībā ar to pašu līgumu vai par tiem pašiem faktiem, tiesā, kur tiek izskatīta pamatprasība, vai lietās par lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, pēc tā atrašanās vietas.

Lieta Nr.C-462/06 (Glaxosmithkline lieta)¹⁸¹, kurā tika sniegts prejudiciāls nolēmums tiesvedības ietvaros starp vienu fizisku personu – darba ņēmēju un divām sabiedrībām (Glaxosmithkline un Laboratoires GlaxoSmithkline), kuras reģistrētas Francijā un Apvienotajā Karalistē, kuras darba ņēmējs uzskatīja par kopējiem darba devējiem (saistīti uzņēmumi) un prasīja samaksāt dažādas naudas summas. Prasītājs uzskatīja, ja abas kompānijas ir saistītas, tad piekritība būtu Francijas tiesai.

Tomēr, tiesa atsaucoties uz pastāvošo judikatūru nolēma, ka īpašās jurisdikcijas noteikumi ir interpretējami šauri un tos nevar interpretēt tā, lai aptvertu gadījumus ārpus tiem, kuri skaidri paredzēti Regulā.¹⁸²

Tiesa uzskatīja, ka nevar savienot Briseles IBis II nodaļas 5.iedaļu (jurisdikcija par darba strīdiem), kas pretprasības iesniegšanas gadījumā neļautu pusēm atsaukties uz Briseles I regulas 6.panta 1.punktu, tādējādi prasības pieteikums nav apvienojams uz izskatāms katrā dalībvalstī atsevišķi. Secināms, ka īpašās jurisdikcijas noteikumi interpretējami šauri un nav apvienojami ar citiem regulas noteikumiem.

---

¹⁸¹ EST spriedums no 2008.gada 22.maija, lieta Nr.C-462/06, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CJ0462&from=LV> [aplūkots 09.05.2019.]

¹⁸² Turpat.

Kravu pārvadājumu¹⁸³ un apdrošināšanas lietas.¹⁸⁴ - puses noslēdzot darījumus par kravu vai preču piegādi izmanto arī apdrošināšanas institūtu, kompensācijas saņemšanai neparedzētā situācijā, lai tādejādi samazinātu zaudējumus. Briseles Ibis regula nosaka, ka apdrošinātāju var iesūdzēt tajā valstī, kurā ir viņa domicils, kā arī pats apdrošinātājs var iesūdzēt atbildētāju tās valsts tiesā, kur atrodas tā domicils. Darījumā iesaistītajām pusēm ir iespēja vienoties par jurisdikciju uzreiz pēc strīda sākuma. Kad runa ir par dalībvalsti, tad jautājumiem būt nevajadzētu, bet iespējamās dažādas situācijas, piemēram, ja viens no apdrošinātājiem ar domicilu trešajā valstī, proti, ārpus ES robežām, kā tas bija tā saucamajā “Group Josi Reinsurance Company” lietā. Viens no apdrošinātājiem (prasītājs) ar juridisko adresi Kanādā, pieprasīja zaudējumu atlīdzību no pārapdrošinātāja, kura juridiskā adrese bija Beļģijā. Kanādas kompānija bija noslēgusi līgumu ar brokeri, kura juridiskā adrese bija Francijā, iegādāties pārapdrošināšanas līgumu uz Kanādā esošiem nekustamiem īpašumiem. Beļģijas puse atteicās veikt apmaksu, pamatojoties uz nepatiesi sniegtu informāciju. Kā viens no tiesas argumentiem, lai aizsargātu vājāko pusi, bija, ka prasītājs var iesniegt prasību pret atbildētāju citā dalībvalstī, kas nav atbildētāja domicils, bet ir prasītāja domicils vai patstāvīgā dzīvesvieta. Kā arī tiesai, kurai iesniegta prasība, ir jābūt līgumslēdzējas valsts tiesai. Minētais noteikums nenoteic, lai prasītājam būtu domicils šādā valstī, tiesas ieskatā regulas II sadaļas noteikumi prasītāja domicilam nepiešķir nekādu nozīmi. Tātad Briseles I bis regula piemērojama arī tad, ja atbildētājam domicils ir dalībvalstī, prasītājam – var būt arī trešā valstī.

Apdrošināšanas gadījumi var būt dažādi, ja pirmais bija izteikti komerciāla rakstura, tad nākamais ir ikdienišķāks – par ceļu satiksmes negadījumu rezultātā izraisīto zaudējumu kompensāciju. Negadījumā iesaistīti divu dalībvalstu iedzīvotāji, no kuriem vienam nodarīti miesas bojājumi. Kurā cietušās puses apdrošinātājam iesniegt prasību par zaudējumu kompensāciju, proti, par autovadītāju obligāto civiltiesisko apdrošināšanu.

Lietā par apdrošināšanas izmaksu piedziņu, EST tika uzdots prejudiciālais jautājums par to vai var celt prasību tieši pret apdrošinātāju tās dalībvalsts tiesā, kurā tai ir filiāle, un ja tiešais cietušais (fiziska persona, mainīja dzīvesvietu) nedzīvo vai pastāvīgi neuzturas tajā dalībvalstī, kurā ir reģistrēta apdrošināšanas iestāde.

EST secināja, ka Regulas 44/2001 preambulas apsvērumā ir paredzēts, ka jurisdikcijas normām jābūt ļoti skaidri nosakāmām un tām jābalstās uz principu, ka atbildētāja domicils u

¹⁸³ EST spriedums no 2000.gada 13.jūnija, lieta Nr.C-412/98, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:61998CJ0412> [aplūkots 10.05.2019.]

¹⁸⁴ EST spriedums lietā Nr.C-347/08 no 2009.gada 17.septembra, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62008CJ0347&from=DE> [aplūkots 10.05.2019.]

jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesas prāvas priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru.¹⁸⁵

Tiesa nolēma, ka ievērojot to, ka lietā iesaistīti jomas profesionāļi, proti apdrošinātāji, nav pamata uzskatam, ka kāds būtu vājāka puse, konkrētajā gadījumā prasītājs nevarēja celt prasību savas reģistrācijas valstī prasību pret vainīgās personas apdrošinātāju, kura domicils ir citā dalībvalstī.

Patērētāju līgumi¹⁸⁶ - fiziska persona, kura iegādājas kādu preci vai pakalpojumu, proti persona, kuras intereses varētu tikt aizskartas attiecībās ar ārvalsts elementu. Patērētājs var celt prasību pret atbildētāju tā domicila tiesā, vai arī savā domicila vietā. Attiecībā pret patērētāju prasību var celt vienīgi tās dalībvalsts tiesā, kurā ir patērētāja domicils. Kā redzamas tiek aizsargāta vājākā līguma puse – patērētājs. Tātad patērētājs ir noslēdzis līgumu ar personu, kura veic komercdarbību vai profesionālo darbību patērētāja domicila valstī vai jebkādā veidā vērš uzmanību uz attiecīgo dalībvalsti un līgums ietilpst šādas darbības jomā. Patērētājs var iegādāties preci klātienē, proti uz vietas kādā no dalībvalstīm, vai arī interneta vietnē, iepērkoties interneta veikalā.

Laulāto Maletic lietā, iegādājoties interneta vietnē ceļojumu uz Ēģipti, no pārdevēja, kura juridiskā adrese ir Vācijā, kurš ir ceļojumu starpnieks, faktiski braucienu organizēja Austrijas kompānija “TUI”. Lietā strīds bija par to, vai jēdziens “otra līgumslēdzēja puse” ir attiecināms uz uzņēmēju, ar kuru patērētājs noslēdz līgumu, kura domicils atrodas patērētāja dalībvalstī, tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā jānodala, pirmkārt, viesnīcas rezervācija interneta vietnē, kas atrodas citā dalībvalstī, otrkārt, līgums ar kompāniju “TUI” ir nedalāms no pirmajām līgumattiecībām (rezervācija interneta vietnē), attiecīgi Regula Nr.44/2001 ir piemērojama, jēdziens “līgumslēdzēja otra puse” attiecināms uz patērētāja līgumpartneri, kura juridiskā adrese ir patērētāja dalībvalstī.

Nākamais aspekts – patērētājs no Vācijas iegādājas automašīnu no tirgotāja Francijā¹⁸⁷, tiesa norādīja, ka šajā gadījumā jākonstatē cēloņsakarība starp līdzekli, kas ir izmantots komercdarbības vēršanai uz patērētāja domicila valsti. Tirgotājs bija norādījis savā tīmekļvietnē kontaktinformāciju, tālruņa numurus Vācijā un Francijā. Kaut gan, patērētājs par tirgotāju uzzināja no paziņām, pat ne no interneta vietnes. Tiesa secināja, ka ir saskatāma

---

¹⁸⁵ Turpat.

¹⁸⁶ EST spriedums lietā Nr. C-478/12 no 2013.gada 14.novembra, pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [aplūkots 10.05.2019.]

¹⁸⁷ EST spriedums lietā Nr.C-218/12 no 2013.gada 17.oktobra, pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 10.05.2019.]

cēloņsakarība tirgotājam nododot informāciju potenciālajiem klientiem, kas pierāda viņa darbību uz šo citu dalībvalsti. Piemērojamas Vācijas tiesības.

Secināms, ka attiecībā uz patērētājiem Briseles I bis regula aizsargā darījuma vājāko pusi – patērētāju, tikai regulas piemērojamība vērtējama katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi.

Šķīrējtiesas klauzula - komersants, kas reģistrēts Lietuvā, noslēdza komerciāla rakstura līgumu ar komersantu no Ēģiptes, vienojoties, ka strīdi tiks izskatīti Latvijas tiesā. Lietuvas komersants prasījuma tiesības cedēja citai personai, savukārt cesionārs cēla prasību Latvijas tiesā par parāda piedziņu. Pirmās instances tiesa atteicās pieņemt prasības pieteikumu, motivējot, ka starp cesionāru (prasītājs) un parādnieku (atbildētājs) nav vienošanās par strīda, kas izriet no komerciālā rakstura līguma, izskatīšanu Latvijas tiesā. Pirmās instances tiesas lēmums tika atcelts. Apelācijas instances tiesas lēmumā norādīts¹⁸⁸, ka ikvienai personai ir tiesības uz aizsardzību, ka Lietuvas tiesa bija noraidījusi prasītāja pieteikumu, norādot, ka jurisdikcija ir Latvijas tiesai, kas bija jāņem vērā pirmās instances tiesai. Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz EST spriedumu lietā¹⁸⁹, norāda, ka veicot jurisdikcijas pārbaudi tiesai nav jāveic plašs pierādījumu iegūšanas process, tiesai ir jāidentificē tikai piesaistes tiesas valstij punkti, kas pamato tās jurisdikciju atbilstoši šai tiesību normai. Apelācijas instances tiesa norāda, ka, ja saskaņā ar Briseles I bis regulas normām pirmšķietami Latvijas tiesai ir jurisdikcija, un attiecīgi tiesnesis izlēmis pieņemt prasības pieteikumu, bet lietas izskatīšanas laikā, ka noskaidrots, ka lieta nav piekritīga Latvijas tiesām, tad saksaņā ar CPL 219.panta pirmās daļas 5.punktu tiesa atstāja prasību bez izskatīšanas. Papildu norādāms, ka klauzula attiecināma uz pagaidu pasākumiem Eiropas civillietās, tomēr skaidrībai būtu jāatzīmē, ka pagaidu pasākumi būs piemērojami tikai tiem atbildētājiem, kuru domicils ir kādā no dalībvalstīm. Kā arī jābūt pārrobežu elementam, pretējā gadījumā Briseles I bis regulu nepiemēros, piemēram Latvija – Lietuva, bet Latvija – Dienvidāfrika, ja puses ir ienojušās par Dienvidāfrikas šķīrējtiesu, piemērojams nacionālais likums, kas, iespējams, varētu radīt arī papildu problēmas, ievērojot Civilprocesa likuma 139.panta otro daļu, kas nosaka, ka pieteikumu par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas iesniedz tiesai, kurā ceļama nodrošināmā prasība.

Ja puses ir vienojušās par strīda nodošanu pastāvīgajai šķīrējtiesai, pieteikumu iesniedz tiesai pēc parādnieka vai tā mantas atrašanās vietas. Tātad, prasību par

¹⁸⁸ Rīgas Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 21.janvāra lēmums lietā Nr.3-10/0701/29 [nav publicēts]

¹⁸⁹ EST 2015.gada 28.janvāra spriedums lietā Nr.C-375/13, 61., 62. un 65.punkts.

nodrošinājumu var celt tikai pirms prasības sniegšanas šķīrējtiesā. Jāpiekrīt secinājumam, ka šāds nosacījums ir pieņemams nacionālā šķīrējtiesas procesā, bet ne starptautiskā procesā, kas būtu nepamatots.¹⁹⁰ Tātad, ja Dienvidāfrikas pilsonis vērstos Latvijas tiesā pret Latvijas atbildēt

āju vēl pirms tiesvedības procesa Dienvidāfrikā uzsākšanas, nezinot, vai tas vispār tiks uzsākts, bet Latvijas tiesa piemēro nodrošinājumu, reāli pastāv nepamatota kaitējuma nodarīšanas risks. Secināms, ka arī šajā gadījumā nozīme būs atbildētāja domicilam.

Norādāms, ka nacionālo valstu tiesību zinātnieki un konstitucionālo tiesu tiesneši neatzīst absolūtu Eiropas Savienības tiesību pārākumu pār nacionālajām tiesībām, piemēram Vācijas Federālā konstitucionālā tiesa atzinusi, ka neizskatīs pieteikumu par to, vai attiecīgās Eiropas Savienības tiesību normas atbilst Vācijas konstitūcijā nostiprinātajām pamattiesībām tik ilgi, kamēr Eiropas Savienības līmenī, it īpaši ar Eiropas Kopienu tiesas jurisdikcijas palīdzību, tiek nodrošināta tāda pamattiesību aizsardzība pret aizskārumiem no Eiropas Savienības varas, kas būtībā līdzvērtīga konstitūcijā garantētai, kā arī Latvijā Satversmes tiesas priekšsēdētājs A.Endziņš ir atzinis, ka Eiropas Savienības primārās tiesības prevalē pār nacionālās dalībvalsts tiesību normām, izņemot gadījumus, ka šīs primāro tiesību normas ir pretrunā ar Satversmes pamatprincipiem, ka Satversme atstāj iespēju lemt par starptautisko līgumu atbilstību konstitūcijai.¹⁹¹

---

¹⁹⁰ I.Kačevska. "Briseles I regula un pagaidu pasākumi starptautiskā šķīrējtiesas procesā" Jurista Vārds.23.01.2018/NR.4 (1010)

¹⁹¹ Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 78-79.lpp., vairāk skatīt publikācijā Endziņš A. Latvijas un Eiropas Savienības tiesības un to savstarpējā hierarhija. Latvijas Vēstnesis, 2003.gada 2.decembris, Nr.169.

6. Secinājumi

1. Vēsturiski jēdzienu domicils uzskatīja kā personas dzīves vietu (domicils atvasināts no latīņu valodas vārda “domicilium”, tas ir personas dzīvesvieta, vai pastāvīgā dzīvesvieta), kā tas bija senajā Romā, mūsdienās domicila jēdziena interpretācija veikta pēc vairākiem kritērijiem, kādi ir noteikti Eiropas Savienības dalībvalstu vai citu valstu nacionālajos likumos.

2. Tātad, ja nacionālajā likumā ir noteikta atšķirīga no citām dalībvalstīm domicila noteikšana, attiecīgi var mainīties domicila jēdziena interpretācija. Eiropas Savienības sekundārie tiesību akti – regulas (Brisele I bis, Roma I, Roma II, Roma III) noteic vienotu pieeju domicila noteikšanā, kas jāņem vērā tiesību normas piemērotājam, proti, tiesnesim. Kā arī Briseles I bis regulā iekļautās tiesību normas – īpašās jurisdikcijas noteikumi ir interpretējami šauri un tiesa nevar interpretēt tā, lai aptvertu gadījumus, kas tiesību normā nav paredzēti.

3. Tādējādi, ar jēdzienu domicils būtu apzīmējams juridisks koncepts, un ņemot vērā Eiropas Savienības tiesību aktus, tiesai, ir jāizvērtē kā sasniegt personu, lai aicinātu to uz tiesu (liecinieks, atbildētājs), vai arī prasītājam, kurā tiesā iesniegt prasības pieteikumu, ja atbildētājs ir domicilēts citā dalībvalstī.

4. Domicilu nevar pielīdzināt jēdzienam “mājas” (home), jo personai var būt domicils valstī, kas nav un nevar būt tās mājvieta, tai var būt pat divas mājas, bet viens domicils, tā var būt bez mājām, bet tai jābūt domicilam. Latvijā prasības pieteikums pret atbildētāju, kura dzīvesvieta nav zināma vai kuram nav pastāvīgas dzīvesvietas Latvijā, ceļama pēc viņa nekustamā īpašuma atrašanās vietas vai pēc viņa pēdējās zināmās dzīvesvietas.

5. Līdz ar to, salīdzinot domicilu ar citiem teritoriālās piekritības jēdzieniem secināms.

5.1. Pilsonības jēdziens nozīmē personas piederību pie konkrētas valsts (Latvija, Polija vai Francija), persona var būt Latvijas pilsonis, bet pastāvīgi dzīvot un strādāt Lietuvā. Kā secināms, no Latvijas tiesas sprieduma, kas tika analizēts darbā, lietā par personas maksātspēju, tiesas arguments, ka persona maksā nodokļus Lietuvā, tātad persona ir domicilēta Lietuvā. Personai var būt dubulta pilsonība. Pilsonība piešķir personai tiesības vēlēties dienēt armijā u.c. Turpretim, domicils personai nekādas tiesības nepiešķir, kā arī vienai personai nevar būt divi domicili. Kā arī pilsonību var iegūt tikai ar jaunās valsts piekrišanu, proti, persona to nevar brīvi izvēlēties.

5.2. Pastāvīgās dzīvesvietas jēdziens, būtu interpretējams, kā personas nodoms apmesties uz dzīvi kādā noteiktā vietā, kas varētu būt māja, pilsēta, vai valsts, jo jebkuras personas tiesība ir brīvi pārvietoties un katru mēnesi vai ilgāku laika periodu mainīt pastāvīgo dzīvesvietu, obligāti konstatējams ir personas nodoms, kam ir jābūt terminētam. Līdz ar to pastāvīgās dzīvesvietas jēdziens būtu interpretējams plaši un varētu sagādāt tiesai grūtības personas pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanā, kā zināms, persona var būt arī bez jebkādas pastāvīgās dzīvesvietas, piekopjot klejotāja dzīvesveidu. Jautājums ir tikai vai jēdziens pastāvīgā dzīvesvieta ir korekti pārtulkots no angļu valodas (habitual residence), kas norāda uz rezidenci, tādējādi iespējama nepareiza šī jēdziena interpretācija.

5.3. Deklarētās dzīvesvietas jēdziens atšķirībā no pastāvīgās dzīvesvietas jēdziena norāda (pēc tā gramatiskās nozīmes) uz dzīvesvietas deklarēšanu, tātad uzliek personai zināmu pienākumu deklarēt (reģistrēt) adresi un būt sasniedzamai šajā (deklarētajā) adresē, piemēram tiesiskajās attiecībās ar valsti (administratīvā procesa ietvaros). Norādāms, ka dzīvesvietas deklarēšana “neuzspiež” personai pastāvīgi dzīvot deklarētajā adresē, tā var brīvi pārvietoties valsts iekšienē, vai ārpus tās robežām. Atšķirībā no domicila – persona to nevar deklarēt.

5.4. Galvenās mītnes vietas jēdziens ir saprotams kā juridiskas personas piesaistes veids kapitālsabiedrībām vai personālsabiedrībām, proti, juridiskās adrese, kurā uzņēmums ir sasniedzams, ir ierakstāma komercreģistrā. Komersants ir sasniedzams, piemēram nodokļu administrācijai, lai saņemtu paziņojumus vai pieprasījumus. Komersantam var būt juridiskā adrese vienā dalībvalstī, bet galvenais birojs (uzņēmuma sēdekļis) citā. Minētais jēdziens varētu būt pielīdzināms juridiskās personas domicilam.

5.5. Rezidences jēdziens būtu izvērtējams saistībā ar jēdzienu pastāvīgā dzīvesvieta, ievērojot tā tulkojumu no angļu valodas (habitual residence), kas norāda uz personas dzīvesvietu, plašāk izmantots Anglijas tiesībās. Persona ir tiesīga brīvi izvēlēties savu rezidences vietu, to mainīt vai pamest. Jēdziens rezidence, pēc darba autora domām būtu interpretējams kā personas pastāvīgā dzīvesvieta. Atšķirības konstatējams bērnu tiesībās, jo prevalē vecāku tiesības izvēlēties bērna dzīvesvietu, ar nosacījumu, ja bērna pārvietošana nav prettiesiska. Konstatējama līdzība ar pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu.

6. Personas teritoriālās piederības noteikšanai, atkarībā no tiesību sistēmas tiek lietoti dažādi jēdzieni, kā redzams, tad domicila jēdzienam nav definīcijas, nacionālajās tiesību normās ir norāde uz kritērijiem pēc kuriem nosākāms personas domicils, kā arī jāņem

vērā tiesību akta teksts (regulas vai nacionālā), jāveic interpretācija, ievērojot Eiropas Savienības tiesas un nacionālo judikatūru.

7. Nosakot personas domicilu, tiesību normas piemērotājam, nosakot jurisdikciju, jānoskaidro tās materiālais tvērums, proti, izskatāmā lieta ir civillieta vai komerclieta, tad ģeogrāfiskais tvērums, pārrobežu elementa iesaiste un laiks, kad tika veikts apstrīdētais tiesiskais darījums. Tad nosakāms atbildētāja domicils, vai ir piemērojama īpašā jurisdikcija (gadījumi, kad atbildētāju var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā), vai izņēmuma jurisdikcija (lietās saistībā ar nekustamo īpašumu), kā arī, ja puses ir vienojušās par jurisdikciju. Pēc līguma izpildes vietas, vai pēc vietas, kur iestājies kaitējums (aviokompānijas Air Baltic lieta). Vienlaikus norādāms, ka Briseles I bis īpašās jurisdikcijas noteikumi interpretējami šauri un nav apvienojami ar citiem regulas noteikumiem (Glaxosmithkline lieta).

8. Briseles I bis regulā noteiktā personas domicila noteikšanas kārtība piemērojama arī Eiropas izpildes rīkojumā.

9. Maksātspējas procedūrās parādnieka domicils tiek noteikts pēc tā galvernā interešu centra, kas ir tulkojams plašāk, kā būtisks aostāklis parādnieka galvenā interešu centra noteikšanā ir vieta, kurā persona ir reģistrēta kā nodokļu maksātājs. Personas teritoriālajai piesaistei maksātspējas lietās, kā viens no kritērijiem ir noteikts laika posms, kura termiņš 6 mēneši, iespējams minētās kategorijas lietām ir nepietiekošs, kā arī, kritiski vērtējams ir darba tiesiskās attiecības dalībvalstī ievērojot, ka tās ir kaimiņvalstis, (lieta saistībā ar Lietuvas pilsoņiem). Iespējams, ka tiesību aktos ir nepieciešami papildu kritēriji pēc kuriem noteikt vai persona patiesi ir izvēlējusies citu dalībvalsti kā pastāvīgo dzīvesvietu, ievērojot, ka tās atrodas blakus, piemēram pieprasīt personai arī citus apliecinājumus, ka tā patiesi šajā valstī uzturas.

10. Laulības lietas - atšķirīga no komerclietu strīdu izšķiršanas jurisdikcijas noteikšanas, nevis pēc personas domicila, bet personas pastāvīgās dzīves vietas, ja puses nav vienojušās par jurisdikciju. Domicila noteikšanas atšķirības bērnu tiesībās, Bērnu tiesību konvencijas 3.pants noteic, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm, proti, ka tiesai ir jāizvērtē ziņas, attiecībā uz bērna integrāciju sociālajā un ģimenes vidē, nosakot bērna pastāvīgo dzīvesvietu. Bērnu tiesībās prevalē bērnu interešu aizsardzība, bērna pastāvīgo dzīvesvietu izvēlas vecāki.

Ārpuslīgumiskās saistības – Romas II regulas materiāltiesiskā darbības joma un noteikumiem jābūt saderīgiem ar Briseles I bis regulu.

11. Piemērojamās tiesības – jēdziens domicils netiek lietots, personas teritoriālā piederība tiek noteikta saskaņā ar mītnes jēdzienu, ar kuru tiek apzīmēta fiziskas vai juridiskas personas atrašanās vieta, proti nosakot personas mītnes vietu tiek noteikts piemērojamais likums (EST lieta Nr.C29/10), kas tiesa konstatēja, ka jēdziens par darbu izpildes vietu ir nosakāms autonomi, tomēr interpretācija nedrīkst atšķirties no Briseles I bis regulā noteiktajiem kritērijiem.

12. Ņemot vērā minēto, secināms, ka tiesa nosakot personas domicilu lietās, kurās ir iesaistīts pārrobežu elements vadās pēc Briseles I bis regulā un citās regulās (piemēram, Maksātnespējas regula) noteiktās kārtības, judikatūras, kas liecina par vienotu pieeju lietu iztiesāšanā un domicila jēdziena interpretācijā, kā arī ievērojot tiesas secinājumus lietā EST lietas C-172/18, saistībā ar preču zīmju izmantošanu norādāms, ka jēdzieni domicils, pastāvīgā dzīvesvieta, juridiskā adrese tiek lietoti kā līdzīgi jēdzieni. Minētais būtu attiecināms arī mītnes vietas vai rezidences jēdzieniem. Nevar noliegt, ka starp teritoriālās piederības jēdzieniem ir konstatējama līdzība pēc to jēgas, izņemot pilsonības jēdzienu. Vienlaikus norādāms, ka šie jēdzieni nav sinonīmi. Tomēr, būtiski norādīt, ka tiesas uzdevums ir panākt, taisnīgu risinājumu lietā, lai tiktu ievērotas personas tiesības uz taisnīgu un objektīvu lietas izskatīšanu, konkrētās lietas atbilstošu jurisdikcijas un piemērojamo tiesību noteikšanu.

13. Eiropas Savienības tiesību aktos jurisdikcijas noteikšanai būtiska ir piemērojamā regula, proti civillieta, komerclieta vai Eiropas izpildes rīkojums, kas jānosaka attiecīgās dalībvalsts tiesai pieņemot prasības pieteikumu. Domicila definīcija regulās nav norādīta. Nevar viennozīmīgi secināt, ka pie esošajām regulām būtu nepieciešama vēl kāda skaidrojošā regula, kas dotu precīzu domicila definīciju, tas pēc darba autora domām radītu tikai vairāk neskaidrību.

14. Juridiskas personas domicila noteikšanā, atšķirībā no fiziskas personas domicila noteikšanas, jāņem vērā, kā juridiskas personas domicils tiek noteikts autonomi, juridiskas persona ir jāsaprot kā jebkurš nodibinājums vai biedrība, kuras domicils tiek noteikts pēc tās juridiskā adreses, statūtos noteiktās atrašanās vietas vai galvenās darbības vietas. Vienlaikus norādāms, ka jurisdikcijas noteikšanā, tiesai jāņem vērā arī līguma izpildes vieta, preču piegādes vieta vai kaitējuma rašanās vieta, kā arī gadījumi, kad uzņēmums savu darbību ir vēršis uz kādu no dalībvalstīm, piemēram reklāma.

15. Pēc darba autora domām, papildu Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktajiem domicila kritērijiem, nav nepieciešams domicila jēdzienu skaidrojošs normatīvais akts, kas radītu tikai vairāk neskaidrību.

Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts

Likumi

1. Civillikums, LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1937.gada 20.februāris, Nr.41
2. Civilprocesa likums. Pieņemts: 14.10.1998.Stājas spēkā Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998. Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 23, 03.12.1998. 01.03.1999.
3. Pilsonības likums, LR likums, Latvijas Vēstnesis, Latvijas Vēstnesis, 93 (224), 25.08.1994.
4. Dzīvesvietas deklarēšanas likums, LR likums, Latvijas Vēstnesis, 104 (2679), 10.07.2002.

Konvencijas un starptautiskie līgumi

1. 1980.gada Romas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām.
2. 1980.gada 25.oktobra Hāgas konvencija par starptautiskās bērnu nolaušanas civiltiesiskajiem aspektiem, publicēts: Latvijas Vēstnesis, 151, 23.10.2001.; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 22, 22.11.2001.
3. Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums) (konsolidētā versija), noslēgts 1992.gada 7.februārī,
4. Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija) *Oficiālais Vēstnesis C 326*, 26/10/2012 *Lpp. 0001 - 0390*
5. Apvienoto Nāciju Organizācijas 1980.gada 11.aprīļa Konvencija¹ par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem.

Regulas

1. Padomes Regula (EK) Nr.1346/2000, pieņemta 2000.gada 29.maijā, par maksātspējas procedūrām.
2. Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.805/2004, pieņemta 2004.gada 21.aprīlī, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem.
3. Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.1896/2006, pieņemta 2006.gada 12.decembrī, ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru.
4. Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr.861/2007, pieņemta 2007.gada 11.jūlijā, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām.
5. Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.864/2007, pieņemta 2007.gada 11.jūlijā par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskās saistībām.
6. Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.593/2008, pieņemta 2008.gada 17.jūlijā
7. Padomes regula (EK) Nr. 207/2009 (2009. gada 26. februāris) par Kopienas preču zīmi (Kodificēta versija)
8. Eiropas parlamenta un Padomes regula Nr.1259/2010, pieņemta 2010.gada 20.decembrī, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai.
9. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr.650/2012, pieņemta 2012.gada 4.jūlijā, par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi.
10. 2012.gada 12.decembra Regula Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās.
11. Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I).
12. Eiropas parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs), par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām attiecībām (Roma II).
13. Eiropas Padomes regula (EK) Nr.2201/2003¹ (2003.gada 27.novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulību lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr.1347/2000 atcelšanu.

Direktīvas

1. Padomes direktīva 93/13/EEK(1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos.
2. Eiropas Parlamenta un Padome direktīva 2004/39/EK (2004.gada 21.aprīlis), kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem.

Literatūra

1. Booth and Schwarz: Residence, Domicile and UK Taxation, 15th Edition. Pieejams: <http://uk.practicallaw.com/books/9781847667670/chapter08>
2. D.Eberts, I.Freja, K.Jarve, J.Jerņeva, D.L.Lutere-Timmele, D.Pāvila, D.Rone, I.Rūķe, N.Vasariņš, EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU PIEMĒROŠANA. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. D.Luteres-Timmeles zinātniskajā redakcijā- Rīag: Tiesu namu aģentūra, 2008, 395.lpp.
3. Eiropas Savienības Tiesas judikatūra regulas par maksātspējas procedūrām piemērošanā, Augstākās tiesas Judikatūras un zinaātniski analītiskās nodaļas pētījums, Rīga 2018.
4. Elizabeth A.Martin [ed] A Dictionary of Law. Fifth Edition. Oxford, New York: Oxford University Press, 2002,p.523
5. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Rīga, izdevniecība NORDIK, 302.lpp.

Literatūra

6. Black,s Law dictionary. Fifth edition. St.Paul Minn WEST PUBLISHING CO. 1979., 435-436.lpp.
7. 20 gadi kopš Latvijas Civillikuma ievadā ietverto kolīziju normu atkārtotas spēkā stāšanās. Kādi būs kolīziju normu nākamiem 20? Ieskats kolīziju normu problemātikā un attīstības tendencēs Eiropas Savienības tiesībās: Latvijas Universitātes 71. zinātniskās konferences rakstu krājums, Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2013, 197- 203.lpp.
8. Eiropas tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Red. T.Jundzis. Rīga: Juridiskā koledža, 2007, 8.lpp.
9. Guntars Precinieks. Eiropas Savienības dalībvalstī reģistrētai sabiedrībai piemērojamais likums: vai atvadas no kolizejiskās metodes. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade. Latvijas Universitāte 71.konferences rakstu krājums
10. I.Kačevska. “Briseles I regula un pagaidu pasākumi starptautiskā šķīrējtiesas procesā” Jurista Vārds.23.01.2018/NR.4 (1010).
11. Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs. Izdevējs SIA “Nordik”, 67.lpp
12. Justīna Andrianova. Uzņemšana pilsonībā par īpašiem nopelniem Latvijas labā. Bakalaura darbs, Rīga, 2010
13. Pētījums. Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās ietekme uz nacionālajām tiesām un iestādēm (Latvija, Ungārija, Vācija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste) Autori Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevska, Dr.iur Arnis Buka, Mg.iur Mārtiņš Dambergs, LL.M Aleksandrs Fillers. Rīga 2015.gada 1.janvāris. 91.lpp.
14. Дождев Д. В. Римское частное право. Издательская группа ИНФРА М-НОРМА, 1997.,704 с.
15. Eiropas Savienības tiesības. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin.red.). – Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2016, 640.lpp.
16. Rekomendācijas un vadlīnijas. Efektīva Eiropas Savienības tiesību aktu pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās izstrāde, pārņemšana, ieviešana un piemērošana. (Latvijā, Ungārijā, Vācijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē). Autoru kolektīvs I.Kačevska, B.Rudevska, A.Buka, M.Dambergs, A.Fillers. Rīgā, 2015.gada 1.martā. 61 lpp.
17. Civilproцесas likuma komentāri. I.daļa (1-28.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof.K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 715.lpp.
18. International Law. Oxford University Press, Great Clarendon Street, Oxford OX 2 6 DP, 2003, 382.lpp.
19. Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 214.lpp.

20. EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS. II daļa. Materiālās tiesības. Schewe C. (zin.red.).-Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 640.lpp.
21. Erlens Kalniņš. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. 11soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums. Dr.habil. iur. Profesora Edgara Melķiša zinātniskajā redakcijā. 2003.gads Rīga: Latvijas Universitāte, 126. – 205.lpp.
22. Kaspars Balodis. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 383.lpp.
23. Erlens Kalniņš. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā: Rakstu krājums. Dr.habil.iur. prof. Edgara Melķiša zinātniskajā redakcijā. Rīga: Latvijas Universitāte, 126. – 205.lpp.
24. Aiga Mieriņa. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Latvijas Universitātes zinātniskais apgāds, 2015, 302.lpp.
25. Jānis Neimanis. Ievads tiesībās. Rīga: zv.adv.J.Neimanis, 2004, 214.lpp.
26. Juris Bojārs. Starptautiskās privāttiesības II. 2.pārstrādātais izdevums. Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, Rīga 2010., 301.lpp.
27. Rezevska D. Judikatūra kā tiesību avots: izpratne un pielietošana. Slaidi Augstākās tiesas Senāta un Tiesu palātu 15 gadu darbībai veltītajai starptautiskajai konferencei «Augstākās tiesas judikatūra un tās loma tiesiskās domas attīstībā Latvijā». Pieejams: www.at.gov.lv/files/docs/conferences/rezevska.ppt (aplūkots 26.02.2020.).
28. Publikācija izdevumā “Jurista Vārds” 2018.gada 18.decembris Nr.51/52 (1057/1058) “Ārvalsts likumu piemērošana civillietu iztiesāšanā”, autors V.Nerets, aplūkots 2020.gada 20.martā.
29. Tieslietu ministrija. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. 2014.
30. Dr.iur I.Kačevska, Dr.iur Baiba Rudevska, zvērinātas advokātes Ingas Kačevskas birojs. Pētījums „Eiropas Savienības regulu attiecībā uz Eiropas Savienības līmeņa procedūru civillietās praktiskā piemērošana: Baltijas valstu pieredze” (Nr. TM 2012/04/EK), 370.lpp.

Juridiskās prakses materiāli

1. EST spriedums lietā Nr.21/76 no 1976.gada 30.novembra, tīmekļvietne www.vvc.gov.lv/export/sites/default/docs/LRTA/Likumumi/61976J0021.doc [Aplūkots 09.05.2019.]
2. EST spriedums no 2000.gada 13.jūnija, lieta Nr.C-412/98, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:61998CJ0412> [aplūkots 10.05.2019.]
3. EST spriedums no 2008.gada 22.maija, lieta Nr.C-462/06, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CJ0462&from=LV> [aplūkots 09.05.2019.]
4. EST spriedums lietā Nr.C-347/08 no 2009.gada 17.septembra, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62008CJ0347&from=DE> [aplūkots 10.05.2019.]
5. EST 2011.gada 15.marta spriedums lietā Nr.C29/10 Heiko Koelzsch pret Luksemburgas Lielhercogisti, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf> [Aplūkots 14.05.2019.]
6. Eiropas Savienības oficiālais vēstnesis. 2011.gada 9.jūnija spriedums lietā Nr.2011/C 226/09, tīmekļvietne <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CA0087&from=LV> [aplūkots 2019.gada 1.maijā]
7. EST spriedums lietā Nr. C-478/12 no 2013.gada 14.novembra, pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [aplūkots 10.05.2019.]
8. EST spriedums lietā Nr.C-218/12 no 2013.gada 17.oktobra, pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 10.05.2019.]
9. EST 2012.gada 15.marta spriedums lietā Nr.C-292/10 G pret Cornelius de Visser.
10. EST 2012.gada 15.marta spriedums lietā Nr.C-292/10 G pret Cornelius de Visser 59.punkts. Pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 16.05.2019.]
11. EST 2014.gada 16.janvāra spriedums lietā Nr.C45/13 Andreas Kainz pret Pantherwerke AG, Pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 14.05.2019.]
12. EST 2014.gada 16.janvāra spriedums lietā Nr.C-328/12 Ralph Schmid kā Aletta Zimmermann maksātspējas administrators pret Lilly Hertel. Pieejams <http://curia.europa.eu/juris/document>. [Aplūkots 17.05.2019.]

13. EST 2015.gada 10.decembra spriedums lietā Nr.C-350/14 Florin Lazar pret Allianz SpA, pieejams tīmekļvietnē:
<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid> [Aplūkots 15.05.2019.]
14. Eiropas Savienības tiesas 2015. gada 19.marta spriedums lietā C-672/13. Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2019. gada 30.aprīlī]
15. Eiropas Savienības tiesas 2019. gada 3.aprīļa spriedums lietā C-266/18. Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2019. gada 29.aprīlī]
16. EST 2013.gada 12.septembra spriedums lietā Nr. C-64/12, pieejams tīmekļvietnē <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1581200764705&uri=CELEX:62012CJ0064>, [aplūkots 2020.gada 7.februārī]
17. Ģenerālvokāta Jevgēnija Tančeva [Evgeni Tanchev] secinājumi, sniegti 2019.gada 11.aprīlī, lieta C-208/18.
Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2019.gada 29.aprīlī]
18. Ģenerālvokāta Maceja Špunara secinājumi, sniegti 2019.gada 28.martā, Lieta C-1172/18. Tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2019. gada 29.aprīlī]
19. Eiropas Savienības tiesas 2009. gada 2.aprīļa spriedums lietā C-503/07, tīmekļvietne, <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf> [aplūkots 2020. gada 3.februārī]
20. Ģenerālvokāta M.Bobeka secinājumi, sniegti 2018.gada 28.februārī, Lieta C-27/17, tīmekļvietne <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/>
21. Ģenerālvokāta Īva Bota secinājumi, sniegti 2019.gada 4.aprīlī, Lieta C-47/18.
22. Kurzemes rajona tiesas 2019.gada 26.februāra lēmums lietā Nr.C40081312 izskatot ārvalsts komersanta /nosaukums A/ pieteikumu par Eiropas izpilde rīkojuma izsniegšanu.
23. Gulbenes rajona tiesas 2017.gada 27.janvāra lēmums lietā Nr.C14037215 izskatot SIA "Gulbenes nami" pieteikumu par Eiropas rīkojuma izsniegšanu.
24. EST 2006.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. "Staubitz-Schreiber", C-1/04.
25. EST 2017.gada 17.oktobra spriedums lietā Nr. C-194/16
26. Lieta Nr. 1998 SLT Watson vs Jamieson, pieejama tīmekļvietnē <https://www.incadat.com/en/case/75>, [aplūkota 2020.gada 7.februārī]
27. EST 2015.gada 28.janvāra spriedums lietā Nr.C-375/13, 61., 62. un 65.punkts.
28. Lieta 2 FLR 263 Coram: Butler-Sloss LJ, 1997.gads, pieejama tīmekļvietnē <https://swarb.co.uk/m-v-m-abduction-england-and-scotland-ca-1997/>, [aplūkota 2020.gada 7.februārī]
29. Lieta FLR 915 1995.Re B. (Child Abduction: Habitual Residence) [1994] [1995] Fam Law 60, pieejama tīmekļvietnē <https://www.incadat.com/en/case/42> [aplūkota 2020.gada 7.februārī]
30. ĢENERĀLADVOKĀTA NĪLO JĒSKINENA [NILO JÄÄSKINEN] SECINĀJUMI, sniegti 2013. gada 13. Jūnijā, lietā C-170/12 Peter Pinckney pret KDG Mediatech AG, pieejams tīmekļvietnē <https://eurlex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CC0170&from=LV>, aplūkots [2020.gada 7.februārī]
31. Satversmes tiesas 2009.gada 23.aprīļa spriedums lietā Nr. 2008-42-01
32. Lieta Winans v Attorney-General: HL 1904, aplūkots [2010.gada 11.februārī], tīmekļvietne <https://swarb.co.uk/winans-v-attorney-general-hl-1904/>
33. Wicker vs Hume (1858) HLC 124, 160, pieejama tīmekļvietnē, <https://swarb.co.uk/whicker-v-hume-hl-1858/>, [aplūkota 2020.gada 11.februārī].
34. Lieta Henderson vs Henderson (1967), pieejama tīmekļvietnē <https://swarb.co.uk/henderson-v-henderson-1967/>, aplūkota [2020.gada 11.februārī]
35. Rīgas Apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020.gada 21.janvāra lēmums lietā Nr.3-10/0701/29 [nav publicēts].
36. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 14.novembra lēmums lietā Nr.CA-3136-19/7 [nav publicēts]
37. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 7.oktobra lēmums lietā Nr. 3-10/0754/44 [nav publicēts]
38. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2018.gada 7.aprīļa lēmums lietā Nr. 3-10/0242/6 [nav publicēts].
39. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015.gada 12.februāra lēmums lietā Nr. C04322413 [nav publicēts]

40. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2015.gada 22.jūlija lēmums lietā Nr.C33487514 [nav publicēts].
41. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 23.septembra lēmums lietā Nr.CA-3442-15/24 [nav publicēts].
42. Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 24.septembra lēmums lietā Nr.CA-0409-15/11 [nav publicēts].
43. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 18.marta lēmums lietā Nr.CA-1590-16/29 [nav publicēts].
44. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2015.gada 23.septembra lēmums lietā Nr.CA-3442-15/24 [nav publicēts].
45. Ģenerālvokāta Mihala Bolbeka secinājumi lietā C-337/17, sniegti 2018.gada 21.jūnijā, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf> [aplūkots 2020.gada 26.februārī].
46. Ģenerālvokāta Damaso Rusa – Harabo Kolomera secinājumi, sniegti 2008.gada 16.oktobrī lietā, C-339/07, pieejams tīmekļvietnē <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf> [aplūkots 2020.gada 26.februārī].
47. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 27.aprīļa spriedums Lietā Nr. SKC –131/2011.

Tīmekļvietnes

1. Termins aspekts, parādība, aplūkošana, Latvian Oxford living dictionaires, tīmekļvietne <https://lv.oxforddictionaries.com/definition/ASPEKTS> [aplūkots 21.03.2019.]
2. http://ec.europa.eu/civiljustice/jurisdiction_courts/jurisdiction_courts_ec_lv.htm [aplūkots 2019.gada 28. martā]
3. Eiropas tiesiskuma portāls, tīmekļvietne <https://e-justice.europa.eu/home.do?>

Citi

Latvijas Universitātes Profesionālā maģistra studiju kurss “Komerctiesības”, 4.tēma “Komerctiesības” 2019.gads, Kurša izstrādātājs prof. K.Balodis.